

Katolické učení

o víře a zákonech mravů

pro

gymnasia a školy realné

od

Josefa Ctibora,

biskupského, notáře c. k. profesora na gymnasiu v Písku.

Druhé vydání.

DÍL I.

Učení o víře (věrouka).

V PRAZE.

Nakladatel kněhkupectví: I. L. Kober.

1871.

Národní knihovna: I. L. Kober.

Předmluva.

Kniha tato ve prospěch študujících na nižším gymnasiu a nižší realce složena a pro všechny třídy určena jest; neboť dle ustanovení nejdůstojnějšího Episkopatu v říši Rakouské má sice již v první třídě gymnasiální a realní stručný obsah věro- a mravouky předmětem vyučování býti: avšak dlužno také opakovati a doplňovati svědomitě ve třídách následujících, čemuž se žáci v primě byli naučili.

A dle navedení onoho kniha tato uspořádána jest; možnoť každému učiteli vybrati z ní s důmyslem pro primány, čímž by dle nejlepšího svého zdání a rozumu znamenání pevný základ položil, na kterémž další vyučování náboženské stavěti povinen jest; v ostatních třídách musí však každé příležitosti příhodně se vši pilností a dbanlivostí užívat, aby cele každý nedostatek vyrovnal. (Tak se na př. větší část toho, o čemž v „Úvodu“ pojednáno, dobře hodí pro tertiány a quartány;) a tak i dále nesmí se všecko v primě bráti. —

U vzdělávání částky dogmatické k tomu zvláště měl jsem pozor a zření, aby učení ono nebylo suchým a neplodným; proto také za dobré se mi vidělo, vyvinovati z každého článku ty stránky blahodějně, kteréž srdce šlechtí, a tak mravy a povahy počestnými činí a chvalitebnými. Tot také u příčině, že sešit první poněkud obširnější jest. —

Spisovatel.

Ú v o d.

§. 1.

O náboženství vůbec.

Z celé povahy člověku přirozené jest zjevno, že on není jen pro zemi tuto stvořen, nýbrž ku blaženosti věčné že jest povolán, a nebe že pravou jeho vlastí. Vstřípena jest totiž do srdce každého člověka touha po štěstí dokonalém, jehož ale nelze nikomu dosáhnouti na světě tomto; neboť čeho on poskytuje, jest marné a pomíjející. —

Avšak do království nebeského Bůh nejvyšší spravedlivý žádného nemůže uvesti, leč by toho sobě byl zasloužil životem ctnostným a šlechetným; — a k životu takovému vede nás svaté náboženství.

Náboženství nás učí, že Bůh jest a jaký jest, a kteraký náš k němu poměr, učí, co o něm věřiti, jak se k němu chovati, jak jeho svatou vůli plniti, kterak jeho milostí užívati máme, abychom spaseni byli. Náboženství (religio, od religare = vázati) s Bohem nás víže, k Bohu nás vede, a k šťastnému a blahému životu nám pomáhá.

Náboženství jedná tedy o pravdách, jimž věřiti, o pravidlech mravů, jimiž se v životě říditi, jakož i o prostředcích, jichž užívati máme, abychom spasení došli.

§. 2.

Rozvržení náboženství.

Rozeznáváme dvojí náboženství, totiž:

1. přirozené a
2. zjevené.

1. Přirozené náboženství obsahuje takové pravdy, které člověk sám sobě zůstaven již svým rozumem poznati může. Tak poznáváme na příklad, uvažujeme-li na mysli stvoření a zachovávání světa, že Bůh jest, že jest všemohoucí, nejvyšší dobrotivý a moudrý; tak nás rozum tomu učí, že ctnost odměny dojde, a nepravost trestu, a že tedy duše lidská po úmrtí těla ještě žítí musí, a t. d.

Avšak náboženství přirozené nedostačuje; neboť

a) rozum nebývá vždy naším bezpečným vůdcem; on jest příliš omezen, než aby se povznesl ku pravému a dokonalému poznání Boha a jeho svatě vůle, ano on pohloubil tak, že ani Stvořitele od věcí stvořených rozeznati nemohl;* i vzdával člověk úctu, která Bohu toliko přináleží, slunci, měsíci, rozličným zvířatům, ano i věcem lidskou rukou utvořeným. Národové nejslavnější a nejosvěcenější, Řekové a Římané, sami sobě zůstaveni jsouce u příčině této v hrozné bludy a nepravosti ubíhali.

b) Mimo to málo jen jest těch lidí, kteří jsou s to, aby mohli svým rozumem o věcech neviditelných, Boha se týkajících, přemýšleti; člověk nevzdělaný i o věcech přirozených, viditelných jen velmi málo vyzpytovatí dovede.

Z toho tedy patrné, že bylo člověku nanejvýš zapotřebí, aby jej Bůh sám o svých vlastnostech a o tom poučil, čeho

---

* Svatý Pavel píše v listu k Řím. 1—21—23: „Změnili jsou slávu neporušitelného Boha v podobenství obrazu porušitelného člověka, a ptactva ...., a tak změnili pravdu (pravé poznání Boha) v lež, a klaněli se a sloužili stvoření raději než Stvořiteli. A jako nedbali míti Boha v známosti, tak je vydal Hospodin v převrácenou mysl, aby činili, což nesluší, jsouce naplnění vši nepravostí .... a t. d.

na něm žádá, kterak by se jemu líbiti a sebe šťastna a blážená učiniti mohl, nebo by se jemu zjevil (by jemu, co ho tajno bylo, oznámil).

I bylť Hospodin v skutku prvním učitelem člověka; on mluvil na počátku sám s Adamem, s Noemem, s Abrahámem, Isákem a Jakubem; napotom s Mojžíšem, s Davidem, se Šalamounem, s Eliášem a s ostatními proroky. On poučil je na díle bezprostředně, svým vlastním slovem, neb vnitřním vnukáním a osvícováním; na díle prostředně t. j. on posýlal k nim anjely, kteří jim zřejmě zvěstovali, jakby dle vůle Stvořitelovy sami život svůj řídit i také jiné lidi k tomu povzbuzovati měli.

Konečně pak poslal Bůh jednorozeného Syna svého co hlasatele a zvěstovatele nejsvětější vůle své. I obcoval Ježíš Kristus po 33 let s lidmi, ústy lsbznými nakloňoval sobě každé srdce, a neunavenou dobročinností všecko všady vděkem sobě zavazoval. Sv. Pavel píše ve svém listu k Židům v tato slova: „Mnohokráte a mnohým způsobem mluvíval Bůh, někdy k otcům (Židům) skrze proroky, a nejposléze mluvil knim skrze svého Syna, ježž ustanovil dědicem všech věcí. (k Žid. 1: 2.)

2. A takovéto pravdy sv. náboženství, kteréž nám Bůh sám oněmi, Duchem jeho naplněnými učiteli a Ježíšem Kristem oznámil, a ježto zvláštěními znameními (zázraky), jako pravdu Božskou potvrdil, jmenují se náboženství zjevené.

§. 3.

Pramenové zjeveného náboženství.

S pravdami od Boha zjevenými jen dvojm způsobem nám možno bylo seznámiti se; buďto musely pravdy onyno sepisovány a nám v knihách podávány býti; aneb bylo zapotřebí, aby lidé ti, jenž napřed učení takové slyšeli, jiné s ním zase ústně seznamovali, a ti opět aby se učiteli jiných stávali, což se postupem času bez přetržky, neustále opakovali a jako dědictví potomstvu podávati muselo.

Moudrosti božské zalíbilo se, aby nás obojí cestou pra-

vdy zjeveného náboženství docházely; pročež dva máme prameny, z nichž pravdy katolické čerpati můžeme, totiž I. písmo svaté, a II. ústní podání (tradici neb dědičné učení).

I. Písmo sv. jest sbírka kněh zvláštním přispíváním Ducha sv. od mužův nábožných sepsaných.

Knihy ty, jež před časy Kristovými již v lidu Israelském původ svůj vzaly, slují písmo sv. starého zákona; ony však, kteréž sv. apoštolové aneb jich učenníci sepsali, jmenují se písmo sv. nového zákona.

2. Tradice zahrnuje v sobě všeliké božské učení, kteréž není v písmě svatém výslovně a úplně obsaženo, jež ale od Krista a apoštolův hlásáno byvši, v živé paměti věřících se udrželo, a od úst k ústům přecházelo.

§. 4.

Písmo sv. starého zákona.

Hned za prvotní doby mužové moudří a nábožní zaznamenávati počali pamětihodné události svého věku, jakož i ty pravdy, které jim Bůh od času k času zjevoval. Duch sv. sám začasť některé muže ku sbírání všeho toho, což se řízení Božího týkalo, podněcoval, a je u spisování všeho bludu chránil.

První takovýto Duchem sv. nadšený muž byl Mojžíš. On sepsal z veřejných, jistých a hodnověrných letopisů a z posloupného vypravování příběhy o stvoření světa, o pádu prvňích rodičů, o zlosti potomků Adamových, o potopě světa, o arcioctcích, z nichžto vyšel lid Israelský, o jeho utlačování v Egyptě, jakož i o vysvození Israelitů z Egypta, o jejich čtyřicetiletém obcování na poušti Arabské a jiné ještě příhody, s nimiž se z dopuštění Božího potkávali. K rozkazu Božímu musil z kněh sepsaných, jichž jest pět (Genesis, Exodus, Leviticus, Numeri, Deuteronomium = Pentateuch), veškerému lidu čítati a je bedlivě opatrovati.

Další příběhy lidu Israelského po smrti Mojžíšově až

k narození Samuele vypisují se v knize Josue a Soudců; události zběhlé od Samuele až k zajetí Babylonskému nalézají se ve čtyřech knihách „Královských“ a ve dvou knihách, jež se Paralipomenon (t. j. vynechaných věcí) jmenují.

Příhody židův po zajetí Babylonském obsahují dvě knihy, jež sepsal Esdráš a Nehemiáš a pak dvě knihy Machabejských, jichž spisovatel není znám.

Obsahem knihy Tobiášovy, Ruth, Judith a Ester jsou zvláštní události, na větším díle příběhy rodinné, jež však i k historii židovské se vztahují. Pocházejí knihy tyto od spisovatelů neznámých.

V knize Jobově líčí se krásné cesty prozřetelnosti Božské, která vezdejšího života bídy a trápení i na spravedlivé dopouštějíc jen jejich cnost tím zkouší. V Davidových žalmech eslavuje se Bůh v díle stvoření, a velebí se vlastnosti Boží. Rozličná pravidla moudrosti a jadrná přísloví nalézají se v „Šalomounově Kazateli“; v jeho „Příslovích“; v jeho knize „Moudrosti“, v knize „Ecclesiasticus aneb Syrach“ a v „Písni Šalomounově.“

Pak máme ještě knihy větších proroků: Isaiáše, Jeremiáše, Ezechiele a Daniele; mimo to ještě knihy dvanácti tak řečených menších proroků, jež jsou: Osiáš, Joel, Amos, Abdiáš, Jonáš, Micheáš, Nahum, Habakuk, Sofoniáš, Hageus, Zachariáš a Malachiáš.

Spisy tyto nazýváme písmem svatým starého zákona, poněvadž v staré době, před Kristem sepsány byly.

Starý zákon bez všeliké změny na nás přešel; neboť:

a) Židé knihy ty s největší opatrností a péčí co-nejdražší poklad ve vlastní příhradě v arše úmluvy chovali; k tomu se i v každý sedmý rok veřejně z nich čítalo.

b) Knihy tyto byly pilně opisovány, tak že se doští opisů takových doslovních v ruku židů nacházelo, když po rozkotání Jerusaléma archa úmluvy i s knihami oněmi

ohném ztrávena byla. Tyto spisy napotom se sbíraly a porovnávaly, a knihy ty se do jiných jazyků překládaly.

c) Když Židé učení Kristovo přijali, přenesli svaté knihy tyto do církve, aby se i tu z nich čítalo; ano oni svědomitě o to se starali, aby nikterak porušeny nebyly. Církve pak Duchem svatým řízena jsouc nedopustí nikdy, aby se porušily.

d) V pozdější době porušení oněch spisů tím méně možno bylo, čím více se překlady množily a čím více i křesťanští spisovatelé rozličné částky z nich ve svých spisech uváděli.

c) Mimo to dosvědčuje i jejich obsah a řeč dostatečně, že jen skutečná zjevení Božská a prorocství v nich se nalézají.

§. 5.

Písmo sv. nového zákona.

Mimo knihy, jež před časy Kristovými sepsány byly, máme jiné ještě spisy, ve kterých velmi mnoho o Ježíši, o jeho učení, příhodách a zázracích, jakož i o jeho apoštolích a učennících, o založení a rozšiřování církve křesťanské poznamenáno jest.

Dva apoštolové, totiž Matouš a Jan, a dva učenníci Marek a Lukáš sepsali čtyry knihy, jež slují evangelia, poněvadž spisy ty šťastnou a utěšitelnou zprávu o Ježíši, Spasiteli světa, obsahují, utěšené zvěstování ale jmenuje se v jazyku řeckém evangelion. Od Lukáše máme mimo to ještě knihu „Skutky apoštolské,“ ježž obsahem jest založení církve Kristovy a její rozšiřování mezi Židy a pohany přičiněním apoštolův, zvláště sv. Petra a Pavla.

Apoštolové těm, které v rozličných krajinách na víru byli obrátili, napotom písemné listy, epištoly (epistolae) posílali, v nichž je mnohým pravdám ještě vyučovali, mnohokrát napomínali, z nepravostí kárali, aneb jim na otázky dané odpovídali. Takových listů sepsal sv. Pavel čtrnácte a sice: jeden k Římanům; dva ku křesťanům Korint-

ským; jeden ku Galatským; jeden k Efesským; jeden ku křesťanům v městě Filippi; jeden ku Kolossenským; dva ku Thessalonickým; dva k Timoteovi; jeden k Títovi; jeden k Filemonovi; jeden k Židům pokřtěným.

Mimo to máme ještě jedno psaní od apoštola Jakuba; dvě od apoštola Petra; tři od apoštola Jana a jedno od apoštola Judy (listy katolické, obecné).

Apoštol Jan sepsal také zvláštní prorockou knihu, kteráž „Zjevení sv. Jana“ slove.

Knihy tyto vesměs od mužův takových sepsány byly, které sám Duch svatý řídil a všeho pochybení chránil, a nazývají se písmo sv. nového zákona.

Písmo svaté nového zákona též bez porušení nás došlo; neboť

a) spisy evangelistů a apoštolů v církvi s největší opatrností se chovaly.

b) Čítalo se z knih těchto, kdykoliv se shromáždívali křesťané ke službám Božím, čímž se stalo, že každému téměř obsah jejich úplně znám byl.

c) Knihy ty postupem času silně se opisovaly, v jiné jazyky překládaly a po celém světě rozšiřovaly. Správcové církve bděli a bdí neustále o to se vši pečlivostí, aby se to vždy bez proměny původního obsahu dalo, ano oni sami rozhodují, zdali v knize některé zjevení Boží se chová, čili nic.

§. 6.

Písmo sv. nového i starého zákona sepsáno jest od mužů hodnověrných.

Vše, co se v písmě svatém nového zákona o Ježíši a jeho působení, jakož i o skutcích jeho apoštolů a učenníků vypravuje, jen pravda jest, a tedy úplně víry naší hodno; neboť

1. spisovatelé těch knih mohli pravdu napsati, ješto učenníci byli Ježíše Krista, kteří jej na jeho cestách provázeli, pravdy věčné z úst jeho slychali a skutkův jeho očití svědkové bývali.

2. Oni nám chtěli také jen pravdu zvěstovati; neboť byli

a) mužové poctiví, neúhonných mravů, čehož ani jich nepřátelé nepopírali; dále

b) pravdě všeho toho, co napsali, vydávali veřejně svědectví u soudů, u přítomnosti nepřátel nejúhlavnějších, a to v té právě době, když snadno bylo přesvědčiti se, zdaž nejsou výpovědi jejich lživé.

c) Výpovědi jejich nezjednaly jim žádného časného zisku, nýbrž začasť přičinou jim byly nejkrutějšího pronásledování, ano i potupné smrti.

Také knihy zákona starého hodnověrný jsou, jinak sice nebyl by se Spasitel, apoštolové a učenníci Ježíše Krista na ně odvolávali, aniž by mnohé události ze spisů oněch ve svých knihách byli uváděli. *

§. 7.

Písmo sv. původu jest božského.

Všecky knihy písma svatého jen přispíváním vyšším sepsány byly od mužův Duchem svatým nadšených, kteréžto Bůh tak vodil a řídil, že nic jiného nepsali, než co On chtěl, a jak tomu chtěl; — obsahují tedy v skutku učení Boží. (Tento vyšší božský ráz písem sv. nazývá se inspirací, božské nadchnutí.)

O zákoně starém dosvědčuje to svatý Pavel těmito slovy, jež napsal ve svém II. listu k Timoteovi v k. 3, 14.: „Ty v tom zůstávej, čemu jsi se naučil, a to tím více, že hned od dětinství svatá písma (t. j. starého zákona) znáš, kteráž mohou tebe naučiti k spasení skrze víru, kteráž jest v Ježíši Kristu,“ (náboženstvím křesťanským, k němuž starý zákon připravuje).

* Kristus sám praví u sv. Mat. 15, 3—6. „Bůh řekl: (totiž v starém zákoně) Cti otce i matku; a kdokoliv by zlořečil otci, neb matce, smrtí at' umře;“ a 19, 4—6: „Což jste nečtli, že ten, kterýž stvořil člověka z počátku, muže a ženu učinil je.“ a 22, 31: O vzkříšení pak z mrtvých zdali jste nečtli, co jest povědino od Boha, jenž dí sám: Jáť Bůh Abrahamův ....., není Bůh Bohem mrtvých ale živých.

„Všeliké zajisté písmo od Boha vdechnuté, užitečné jest k učení, k trestání, k napravování, k vycvičení ve spravedlnosti (ve ctosti). A svatý Petr takto dokládá II. 1, 21: „Duchem svatým nadchnutí mluvili svatí Boží lidé.“

Též knihy zákona nového božského jsou původu; neboť Ježíš přislíbil apoštolům pomoc vyšší, když jim řekl: „Nestarejte se, kterak, nebo co byste mluvili; dánot bude zajisté vám s hůry, co byste mluvili; nebo vy nejste, jenž mluvíte, ale Duch Otce vašeho jest, jenž mluví ve vás“; (Mat. 10, 19.) t. j. vy sami sobě zůstaveni ovšem nedostateční jste, ale Duch Otce nebeského bude vám pomocí svou přispívati, on myšlení i slova vaše spravovati, a z vás jako mluviti a psáti bude.

§. 8.

Co nám vypravují knihy nového zákona o Ježíši Kristu?

V písmě svatém nového zákona, jehož výpovědi hodnověrné jsou, lze jest dočísti se takto o Ježíši Kristu:

1. Maria Panna, kteráž Josefovi byla zasnoubena, matkou jeho byla; jí archanjel Gabriel, když právě v Nazaretu trvala na modlitbách, poselství zvěstoval radostné, že bez porušení svého pannaství, pouhým toliko působením Ducha sv. Ježíše v životě počne, že „Duch sv. v ni sestoupí a moc Nejvyššího že ji zastíni. (Luk. 1, 35.)

2. K rozkazu císaře Augusta, kterýž sobě žádal, aby obyvatelé císařství Římského sečtení byli, odebrali se také Josef a Maria do Betléma, odkudž oba pocházeli, a tam v jeskyni, jenž sloužívala pastýřům za chlév, z nedostatku jiného obydlí v noci Maria Ježíše Krista porodila, a obvinavši dětátko plénkami, v jesle uložila je. (Luk. 2, 1.)

3. Narozené dítě v chlévě sice leželo, avšak nebešťané s nebe s chvalo zpěvy na zemi se snesli, a narození jeho pastýřům ponocujícím zvěstovali, a hvězda neobyčejná na nebi několik pohanských, avšak

nábožných mužův od východu, jež sv. evangelium mudrci nazývá, k jeslům jeho přivedla; kteřížto přišedše klaněli se jemu a obětovali mu zlato, kadidlo a myrrhu, (Mat. 2, 1.)

4. Čtyřicátý den po narození byl Kristus dle zákona v chrámě Jerusalemském Otci nebeskému obětován, kdežto Simeon, poznav v něm Messiáše, zvolal, že „jest světlo k zjevení národům.“ (Luk. 2, 22.)

5. Když Herodes, tehdejší král židovský, obávaje se, aby nebyl svržen s trůnu, bezživotí Božského dítěte vyhledával, a za tou příčinou množství jiných dětí v Betlémě zabít dal, ušel Kristus ukrutnosti této tím, že rodiče s ním do Egypta utekli, odkudž se, když přešlo nebezpečí a Herodes zemřel, opět do Nazaretu navrátili; tam také Ježíš odchován byl. (Mat. 2, 13.)

6. Co dvanáctileté pachole šel s rodiči svými též do Jerusalema ku slavnosti velikonoční, a objevil v chrámě takovou moudrost, že se jí i šediví učitelové divili. (Luk. 2, 41.)

7. Když dosáhl Ježíš třicátého roku věku svého, opustiv Nazaret ubíral se k řece Jordánu, kdež Jan, syn Zachariášův, lid k sobě na poušť přicházející vyučoval, k pokání povzbuzoval a vodou Jordánskou obmýval. Křest jeho i Kristus přijal, a tenkrát otevřela se nad ním nebesa, Duch svatý sestupoval na něj ve způsobě holubice, a Otec nebeský vydal hlas řkoucí: Tentot jest můj milý Syn, v němž se mně dobře zalíbilo. (Mat. 3, 13.)

8. Od řeky Jordánu odešel Ježíš, uvnitř k tomu puzeť jsa, na poušť, kdež se čtyřicet dnů a nocí postil a od zlého ducha třikráte pokoušen byl. (Mat. 4, 1.)

9. Napotom vystoupil Kristus veřejně co učitel člověčenstva; on procházel všechny krajiny své vlasti a rozseval semeno slova Božského. Aby lidé učení jeho tím snáze uvěřili, činil neobyčejné skutky, jež lidskou silou nikterak konány býti nemohou, totiž zázraky, a předpovídal budoucí věci; neboť mocný byl v řeči i v skutku. (Luk. 24, 19.)

10. Aby však učení jeho i ostatním národům v známost

přišlo, přijal dvanácte apoštolů a dva a sedmdesát učenníků, kteréž do veškerého světa k rozšiřování království nebeského poslal, aby učili, křtili, hříchy odpouštěli atd. (Mat. 28, 19.)

11. Mnozí uvěřili v Ježíše, a následovali jeho; avšak nejvyšší kněží židovští, zákonníci, faryseové a saduceové, jimž vytýkal jejich pychu, lakomost a pokrytství, úklady strojili jeho životu, ano usnesli se na tom, že zabijí jej, v čemž jim Jidáš nápomocen byl, zradiv Ježíše za 30 stříbrných.

12. V den před svou smrtí slavě Pán Ježíš se svými učenníky poslední večeří, nejsvětější svátostí oltářní ustanovil, a poručil jim, aby totéž činili na jeho památku. (Luk. 22, 7.)

13. Pro spasení lidské podrobil se Ježíš nejukrutějšímu trápení ano i potupné smrti na dřevě kříže, jakož o něm proroci a on sám také předpovídal.

14. Aby však tím jasněji a zřejměji dokázal, že učení jeho Božského jest původu, povstal třetího dne z hrobu k novému životu. (Marek 16, 1.)

15. Obcovav napotom ještě čtyřicet dní se svými učenníky zde na zemi, vstoupil u jejich přítomnosti na nebesa, (Luk. 24, 50.) kdežto dosáhl moci nejvyšší, sedě na pravici Otce svého.

16. V den desátý po svém na nebe vstoupení seslal Ježíš apoštolům Ducha sv., kterýby, co zástupce, spásitelské dílo jeho dále vedl. (Skutky Apošt. 2, 1.)

§. 9.

Písmo svaté není jediný, dostatečný pramen zjeveného náboženství.

Jakkoliv písmo svaté čisté a neporušené zjevení Boží obsahuje, a tudíž skladem jest všelikého dobrého a spásitelného učení, nenalezáme v něm předce všechny pravdy, jichž vědomost nám nad míru potřebna jest; neboť

1. Ježíš Kristus sám ničeho nepsal, aniž přikázal apoštolům, aby psali, nýbrž oni jen ústně kázati měli.

2. Z apoštolův jen někteří psali, a to jen tenkrát,

když toho potřeba a okolnosti vyžadovaly; žádný ale z nich neměl úmysl vypsati snad celé učení Kristovo.

3. Evangelistové a apoštolové nese-psali ani všech skutkův Páně, tím méně nám všechny jeho řeči * zaznamenali, což vysvítá ze slov sv. Jana: „Mnohé zajisté i jiné divy činil Ježíš před obličejem učenníkův, které nejsou psány v knize této“ (Jan 20, 38.); a na jiném místě čteme: „Jestliž pak i mnoho jiných věcí, kteréž činil Ježíš, kteréž kdyby měly obzvláště psány býti, mám za to, žeby ani sám svět nemohl těch kněh přijíti, kteréž by měly psány býti.“ (Jan 21, 25.) Z toho tedy patrné jest, že neobsahuje písmo svaté všecko to, co Ježíš Kristus činil, a čemu učil, ano On sám tomu chtěl, aby učení jeho zvěstováno bylo živou řečí.

§. 10.

V ústním podání chová se též slovo Boží.

Základ a pravidlo celého křesťanského náboženství není zajisté písmo svaté, nýbrž ústní a živé vyučování, neboli tradice; jí přináležejí též cena, jakáž písmu svatému, a v ní rovněž jako v písmě svatém slovo Boží se chová; neboť

1. Apoštolové odvolávají se zřejmě na ústní podání, a napomínají věřících, aby svědomitě šetřili učení ústního, v něm aby setrvali a jiným zase je odevzdávali. Tak napsal sv. Pavel: „Protož bratří stůjte a zachovávejte ustanovení, kterýmž jste se naučili, buďto skrze řeč (ústně), aneb skrze list náš.“ (Thess. II. 2, 14.) A Timotea vyzývá ve svém II. psaní, „aby, cožkoliv slyšel od něho před mnohými svědky, jiným věrným lidem poručil, kteří by také působni byli, jiné zase učiti.“ (Tim. II. 2, 2.) Toto ústní a živé učení apoštolův zachovalo se později ve spisech svatých Otců.

* Evangelista Jan hlavně řeči Ježíše Krista zaznamenal, kdežto druzí evangelisté nejvíce skutky Páně vypravují.

2. Ústní podání, obsahuje slovo Boží čisté, bez všech lidských příměsků a přídavků; neboť jen to se má za pravé a dědičné učení, co povždy, všude a ode všech za pravé učení Kristovo se uznávalo. Mimo to pečuje také sv. církev o to, aby se nic za zjevenou pravdu nepřijímalo, což jí v skutku není.

§. 11.

Učení Kristovo jest čisté zjevení Boží.

Náboženství křesťansko-katolické, jehož původcem jest Ježíš Kristus, v skutku jest čisté zjevení Boží; neboť

1. Již jeho obsah to dosvědčuje, ježto se stkví vnitřní dobrotou a výborností; ono na nejvyš utěšené, svaté a spasitelné jest. Náboženství Kristovo jen tomu nás učí, co se s rozumem naším překrásně srovnává, a pokudž tajemno jest, neodporuje aspoň v ničem výpovědém našeho rozumu. Ono nám ve všech poměrech života co slunce s výsosti svítí a poskytuje nám vždycky, čehož potřebujeme k upokojení mysli a ku potěšení srdce; ono nás dobrými, šlechetnými a blaženými učiniti může. (Církev katolická může se vykázati Svatými.) Učilť jistě ve jménu Božím Kristus tak, že se divili učení jeho zástupové; neboť žádný tak mocně a důstojně neučil jako on.

2. Náboženství katolické ztvrzeno jest, dále zázraky, t. j. takovými skutky nadpřirozenými, sílu lidskou převyšujícími a všemocnosti Božské vyžadujícími, kterýmiž Bůh jako prstem na nějakou pravdu ukazuje, že od Něho zjevena jest. Takovéto zázračné a přepodivné věci konal Kristus, aby ty lidi zvláště, kteří nejsou s to, aby ocenili dokonale vnitřní dobrotu jeho učení, zevnitřními těmito znameními přesvědčil, že od Boha poslán jest. Konalť pak Ježíš zázraky

a) v přírodě bezživotné:

On proměnil vodu u víno výborné (Jan 2; 1.); on nasytil pěti chleby a dvěma rybičkama pět tisíc lidí (Jan 6, 1); on chodil po vodě jako po pevné zemi a utišil jedním slovem zbourané moře (Mat. 8, 23); atd.

b) na lidech neduživých, jež pouhým slovem uzdravoval; On uzdravil slepého od narození (Jan 9, 1); a jindy zase jiné slepé; dále uzdravil služebníka setníka Kafarnaumského (Luk. 7, 1), syna královského úředníka (Jan 4, 46), člověka s uschlou rukou, a přemnohé chromé, málomocné, hluché, němé atd.; k jeho slovu i mrtví k novému životu povstávali, jako jinoch Naimský (Luk. 7, 11), aneb Lazar (Jan 11, 38); atd.

c) Kristus i v říši duchů zázraky působil; on vymítal zlé duchy (Mat. 17, 14; a Mat. 9, 32.). Všecky tyto divy nazýváme zázraky všemohoucnosti.

3. Ježíš předpovídal také budoucí věci (zázraky vševědoucnosti), jakéž i rozumu nejdůmyslnějšího tajny byly a zcela se naplnily; jako, že mnoho trpěti bude a na dřevě kříže že zemře (Mat. 16, 2); že Jej Jidáš zradí (Jan 13, 21.); že Jej Petr zapře (Mat. 26, 34.); že třetího dne z mrtvých vstane (Mat. 12, 89); že pošle apoštolům Ducha svatého (Jan 14, 16); že Římané Jerusaleém z kořene vyvrátí (Mat. 24, 1) atd. —

Neslýchanými a nevidanými těmito skutky chtěl Kristus svět přesvědčiti, že učení, jež On hlásá, od Otce samého původ svůj má, kterýž Jej poslal (Jan 7, 16), a že On tudíž jen božské pravdě vyučuje.

Přídatek I. Učení starého zákona rovněž čisté jest a zjevení Boží; neboť

a) Mojžíš a proroci mocí Nejvyššího také působili zázraky ku př. v Egyptě (II. Mojž. 7, 10.), dále Eliáš, Elizeus. Jestliže ale zázraky činili, jest jejich učení pravé, božské; neboť jinak byl by Bůh ku lži a k podvodu sil svých propůjčoval, čehož mysliti nelze.

b) Mužové onino vnuknutím Božím předpovídali též budoucí věci; jako na př. že zemrou všickni prvorození v Egyptě (II. Mojž. 11, 4.); že lid v zajetí největší soužení snáseti bude.

c) Ježíš Kristus, jehož učení Božské jest, potvrdil a doplnil zákon starý, řka: „Nedomýšlejte se, že jsem přišel zákon a proroky (starý zákon) zrušiti; nepřišel jsem je zrušiti, ale naplniti. (Mat. 5, 14.)

Přídatek 2. Poněvadž se nám tedy Bůh sám již v starém zákoně oněmi nábožnými muži, v novém pak zákoně

Ježíšem Kristem zjevil, povinností naší jest, abychom učení toto Božské, kteréž nám církve svatá co nejdražší dědictví neporušené podává, s vděčností přijímali, a o to zvláště usilovali, bychom je každým dnem dokonaleji poznávali a v životě se jím řídili.

§. 12.

Náboženství křesťansko-katolické a rozvržení jeho.

Všickni přívrženci Kristovi, kteří učení Jeho tak vyznávají, jak je podává církev svatá (jížto učení toto od Ježíše samého svěfeno bylo), nechť již obsaženo jest v písmě svatém, čili v tradici, slují křesťané katoličtí; učení pak takové nazývá se náboženstvím křesťansko-katolickým.

Učení náboženství katolického rozvrhuje se na dva hlavní díly:

- I. Na věrouku, kteréž všechny ty pravdy obsahuje, k nimž úplnou vírou přikládati máme.
- II. Na mravouku, která nám pravidla podává a zákony, jichž v životě šetřiti, jakož i prostředky, kterýchžto svědomitě užívati máme, abychom došli cíle svého, totiž blaženosti věčné.

Díl I.

Učení o víře (věrouka).

§. 13.

Rozvržení věrouky.

Věrouka obsahuje všechny ty od Boha nám zjevené pravdy, k nimž co katolíci pevnou víru přikládají a jichžto se celou duší držeti máme. Dělí se pak věrouka v tyto hlavní části:

Hlava první jedná o Bohu trojjediném vůbec a o jeho vlastnostech.

Hlava druhá: O Bohu Stvořiteli, jenž všechno zachovává a řídí. (Učení o stvoření světa, anjelův a lidí, jakož i o osudech prvních rodičů.)

Hlava třetí: O Ježíši Kristu, Vykupiteli člověčenstva.

Hlava čtvrtá: O Duchu sv., Posvětiteli člověčenstva. (Náleží sem učení o působení Ducha svatého, totiž o milosti Boží a o svátostech, v nichž se nám milost tato uděluje.)

Hlava pátá jedná o církvi, v nížto všechny poklady milosti uloženy jsou. (Náleží sem též učení o obcování, kteréž mají vespolek údové této církve, pak učení o počtě a příměluvě Svátých.)

Hlava šestá jedná o stavu člověka po smrti, tedy o soudu, o věčnosti a vzkříšení těla.

Hlava první.

O Bohu a jeho vlastnostech.

§. 14.

Jest Bůh.

Že skutečně Bůh jest, tomu učí nás již přirozený rozum. Pozorujeme-li jen poněkud svět, a všímáme-li sobě krásného pořádku, který ve všech jeho říších panuje, vystupujeme-li od bytostí nižších k vyšším: přicházíme naposledy ku bytosti, nad kteroužto žádné jiné více není, od níž vše původ svůj vzalo, na níž všecko závisí. — Pročež všickni na světě národové věřili a věří, že musí býti Bůh, tak že již pohanský řečnick Cicero napsal u příčině této: „Žádný národ není tak divoký, kterýby, že Bůh jest, nevěděl“ (Lib. 1. de leg.); a na jiném místě: „Což může, pohlížíme-li na oblohu, a pozorujeme-li věci nebeské, tak patrné a zřejmé býti, jako že jest jakási bytosť rozumu nejobzvláštnějšího, jíž se všecko řídí. (De nat. Deor.)

Co již rozumem poznáváme, o tom dokonalejší ještě známosti z písma svatého nabýváme. V knize Job takto čteme: „Zeptej se zvířat a naučí tebe, a ptactva nebeského a oznámí tobě, mluv k zemi, a odpoví tobě, a vypravovati budou tobě ryby mořské: kdo neví, že všechny ty věci učinila ruka Hospodínova.“ (Job. 12, 7.) V žalmu 18. pje korunovaný pěvec David: „Nebesa hlásají slávu Boží, a obloha nebeská zvěstuje dílo rukou jeho.“ V žalmě pak 13. dokládá: „Jen blázen říká v srdci svém: Není Boha.“

Povzbuzení Bohu, jemuž nic rovného není, od něhož jsme my původ vzali a vše, cokoliv jest, klaněti se musíme a kořiti v prachu, a volati častěji: Tys velký Bože! tobě sláva zvláště!

§ 15.

Jeden toliko jest Bůh.

I o tom poučuje nás již přirozený náš rozum, že nemůže býti více Bohů, jinak sice by jen největší zmatek a nepořádek ve světě povstati musel, kdyby více mělo býti těch bytostí, ježby jej řídily a spravovaly, a z nichž by jedna druhé se mohla protivovati.

Rozum lidský není nám ale u příčině této dosti bezpečným vůdcem, ano pohané ve své zaslepenosti věřili a věřili v skutku ve vícero Bohů. Pročež Hospodin sám oznámil se nám co jediný ředitel veškerého tvorstva. Tak čteme v písmě svatém: „Já jsem Bůh, a není více Bohů, aniž jest podobného mně.“ (Isai. 46, 9.) A skrze ústa Mojžíše volá: „Pohleďtež, že jsem já sám, a není jiného Boha mimo mne“ (V. Mojž. 32.); a na jiném místě: „Slyš Israeli, Hospodin Bůh jeden jest.“ Ježíš Kristus pak pravil: „Tenť jest život věčný (to působí lidem blaženost věčnou), aby tebe jediného Boha poznali.“ (Jan 17. 3.) A svatý Pavel napsal: „Máme jediného Boha Otce, z něhož všecko jest.“ (I. Kor. 8, 6.)

Povzbuzení. Je-li jeden toliko Bůh, jeden Stvořitel všech věcí, jeden Otec všech lidí, působíme my všichni jednu rodinu a povinni jsme podlé učení svatého Pavla, jako bratří vespolek se snášeti se vší pokorou, s tichostí a trpělivostí (Efessk.); a jak již Ježíš toho na nás vyžaduje, jako dítky jednoho Otce, kterýž velí slunci vycházeti nejen na dobré, nýbrž i na zlé, a déšť dává na spravedlivé i na nespravedlivé, ne ty toliko milovati máme, kteří se k nám laskavě chovají, nýbrž i ty, kteří nám ublížili; neboť i oni bratří naši jsou.

§. 16.

O vlastnostech Božích vůbec.

Boha žádný sice nikdy neviděl; avšak předc poznati můžeme, jaký jest, které vlastnosti a dokonalosti jemu přináležejí, a sice:

1. Svým vlastním rozumem; pozorujeme-li totiž věci stvořené a pořádek překrásný, jenž všude panuje; neboť z díla souditi nám lze na původce a mistra jeho.

2. Zvláště ale z písma svatého úplně známosti o vlastnostech Božích nabýváme; neboť již v starém zákoně Bůh skrze Mojžíše a proroky lid vyvolený o svých vlastnostech poučoval, a v zákoně novém Ježíš Kristus, kterýž jest v lůně Otce (jedné s ním přirozenosti), dokonale nás s ním seznámil (Jan. 1. 18). On sám praví: „Otče, svět tebe nepoznal, já tebe ale znám, a známo jsem jim učinil jméno tvé.“ (Jan 17, 25, 26.)

Poznámka. Rozeznáváme vlastnosti A) božského bytí (jsoucnosti) a B) božské činnosti, [a sice a) božského poznání, b) božského chtění].

A) Vlastnosti božského bytí.

§. 17.

Bůh jest pouhý duch.

Bůh má nejdokonalejší rozuma nejlepší vůli, nemá ale žádného těla; On jest pouhý duch.

1. Že Bůh nic tělesného není, již svým rozumem poznáváme; neboť nemůže smysly našimi nikterak pozorován býti, on neviditelný jest, nemaje těla a kostí. (Luk. 24.) Kdyby však Bůh z hmoty nějaké záležel, lze by nám bylo jej viděti. Tělo mimo to sestává z částek a proměněm podrobno jest ano i zničení, což o Bohu nemůžeme ani pomyslíti.

2. Že Bůh pouhý Duch jest, potvrzuje též písmo svaté, když dí: „Bůh jest duch, a kteří se mu klaní, v duchu a v pravdě se mu mají klaněti.“ (Jan. 4. 24.) A na jiném místě: „Bůh, jehož žádný neviděl, aniž uviděti může, v nepřístupném přebývá světle.“ (I. Tim. 9, 16.)

Poznámka. V písmě svatém vlastnosti a přísudky Boží začasté se vyobrazují, což se tím stalo, že spisovatelé první, chtěje se snížiti ku schopnostem lidí tehdáž málo ještě vycvičených, smyslně a po lidsku se vyjadřovali, aby

tito Boha poznati mohli. Co tedy lidem přináleží, přenášeli na Boha.

Příkládají-li se tedy Bohu ruce, oči, nohy a t. d., jen vlastnosti některé se tím vyznačují, jako všemohoucnost, vševedoucnost, všudypřítomnost. Bůh již v starém zákoně dle své duchovní povahy zapověděl židům, aby nečinili sobě žádných oněm obrazů a rytin (V. Moj. 8.), aby tím nebyli k modloslužbě sváděni. I dal Hospodin duchovní svou podstatu Mojžíšovi u hory Horeb v hořících keři, a židům na hoře Sinai v blesku a plamenu a v hřímání, nikoliv ale v obraze seznati.

Povzbuzení. a) Bůh jest pouhý duch; pročez máme modlíce se, vždy srdce s ústy spojití, neboť jen takových ctitelů Bůh sobě žádá, cokoliv ústy pronášíme, to i v srdci cítiti musíme, aby se k nám také nevztahovala slova, kteráž o židech vyřknuta byla: „Lid tento jen ústy chválí mne, srdce jeho ale vzdáleno jest daleko ode mne.“ (Mat. 15, 8.)

b) Naše duše dle obrazu Božího stvořena jest; musíme se snažiti tedy, abychom vždy lepšími a Bohu podobnějšími byli; toť naše nejvyšší důstojnost, toť naše povolání!

§. 18.

Bůh jest věčný.

Bůh neměl žádného původu a začátku, a nebude míti žádného konce, On vždy byl, jest a bude; u něho není žádného času, žádné minulosti ani budoucnosti, nýbrž před jeho očima jest vše přítomno; On jest věčný. —

1. Všecko vzalo svůj počátek, jen Bůh neměl žádného původu; neb on sám stvořitel jest všeho, před ním nebylo žádného tvora, od něhož by on byl vzal počátek svůj. — Bůh nemůže také žádného konce míti, neboť přestal by býti všemohoucím, kdyby sebe sama nemohl zachovati, a nebyl by pouhý duch, kdyby snad nějakému porušení aneb zničení podroben byl.

2. Písmo svaté zřejmě vlastnost tuto Bohu přikládá. Tak čteme v žalmu 89.: „Prvé než učiněny byly hory, a než způsobena jest země, od věků až na věky ty jsi Bůh. Tisíc let před očima tvýma jako den věčejší.“ (Tys neměl žádného začátku, a co před tisíci lety se stalo, tak jest před očima tvýma, jakoby se to nyní právě stávalo.) A opět dí David v žalmu 101.: „Na počátku ty jsi Hospodine založil zemi, a dílo rukou tvých jsou nebesa. Onať zahynou, ty pak jsi vždy tentýž, a léta tvá nepominou.“ (Čas počal teprv stvořením světa, všechny věci stvořené pominou, jen Bůh nebude mít žádného konce.)

Povzbuzení. a) Je-li Bůh věčný, budiž jemu, jak volá svatý Pavel, „budiž králi od věčnosti, nesmrtelnému Bohu čest a chvála na věky“ od všech lidí vzdávána!

b) Všecko na světě mění se, hyne a pomíjí, Bůh sám toliko věčně trvá; nemáme sobě tedy mnoho na těch věcech zakládati, jichž nám svět poskytuje, ale stálou a neobmezenou důvěrnost na Hospodina vzkládati musíme, neboť on věčně naším nejmocnějším a nejmoudřejším Otcem bude!

§. 19.

Bůh jest neproměnitelný.

Bůh vždy tentýž zůstává od věků až na věky, On od věčnosti stejně smýšlí, stejně volí, stejně jedná; On jest neproměnitelný.

1. Vše ve světě proměnám podléhá, žádná z věcí viditelných není již taková, jakáž byla na počátku. Měnit se tělo každého člověka; taktéž zvířata, rostliny ano i nejtvrďší kámen proměně jest podroben. Rovněž tak proměňuje se též duch lidský, ježto člověk vždy moudřejším, zbožnějším a lepším býti má.

Bůh sám toliko vždy tentýž zůstává, u něho není žádného proměnění, neboť on beztělný, vševědoucí, nejmoudřejší, nejsvětější jest, jeho dokonalosti nemohou a ni rozmnoženy, ani umenšeny býti: jaký byl od věčnosti, takový jest posud, a bude věčně bez přestání.

2. Protož dí Bůh sám o sobě: „Já Hospodin jsem, a neměním se.“ (Malach. 3, 6.) A svatý Jakub napsal: „Každý dobrý dar shůry přichází od Otce světel, u něhož není žádného proměnění, ani proměny zastínění.“ (Jak. 1, 17.)

Povzbuzení. a) Nemá-li ve světě nic stálosti, a je-li Bůh sám neproměnitelný, nesmíme sobě mnoho na statečích pozemských, na přízni a náklonnosti lidí, na cti a slávě zakládati; neboť vše to nejisté jest; doufati ale musíme jen v Boha, a milující ctnost přízně jeho vyhledávati, neboť on živý pramen jest všeho dobra.

b) Bůh se nemění, ani jeho výpovědi; protož celé jeho zjevené náboženství vždy totéž zůstává, a nepotřebuje žádných oprav, jako učení, kteréž původ svůj vzalo od lidí, jichž mysl vždy novými se obírá předměty, a hned sem, hned tam pužena bývá.

§. 20.

Bůh jest všudy přítomen (nesmírný).

Bůh nemůže žádným místem obmezen býti, On v každý čas všecka místa na nebi i na zemi naplňuje, nikoliv ale jako my (když svým tělem nějaké místo zaujímáme), nýbrž způsobem nás tajným, On všudy působí; On jest všudy přítomen. —

1. Již rozum přirozený učí nás tomu, že Bůh na každém místě, a každému tvoru přítomen býti musí; neboť jemu na zemi i na nebi vše podrobno jest, on vše všudy spravuje a zachovává, nic se neděje bez jeho vědomí a bez jeho vůle, on všudy se nám objevuje.

2. Mnozí Židé a Samaritáni považovali Hospodina za Boha národního; onino měli za to, že se jemu jen v chrámě Jerusalémském klaněti přísluší, a tito zas věřili, že se jemu jen na hoře Garizim počest činiti má. Ježíš však pravil: „Přijde čas, kdežto lidé (ode mne lépe vyučení) ani na hoře, ani v chrámě Jerusalémském, nýbrž všudy Bohu klaněti se budou, neboť Bůh jest Duch (beztělný, žádným místem obmezen, všady přítomen). (Jan

4. 23.) A proto dobře prozpěvuje David v žalmu 138: „Kam půjdu od ducha tvého, kam uteku od tváři tvé? Vstoupím-li na nebe, ty tam jsi, vstoupím-li do hrobu, přítomen jsi. Vezmu-li křídla svá na úsvitě, a bydlím-linakončinách moře, i tam ruka tvá dovede mne.“

Povzbuzení. a) Není místa, kdežby Boha nebylo; protože nám celá země chrámem pravým byti má k jeho uctění a k našemu posvěcení; všudy máme volati, jako Jakub na své cestě do Mesopotámie: „V pravdě, i zde Bůh jest! Neníť tu jiného, než dům Boží, a brána nebeská!“ (I. Mojž. 28. 16.)

b) Vědouce, že Bůh nám všudy přítomen jest, musíme hříchu se varovati, i kdyby se to v soukromí státi mohlo; když nás něco k hříchu pokouší, zpomínati sobě máme na slova písma svatého: „Bůh není daleko od nás, jím žijeme a pohybujeme se . . . kterak bychom mohli tedy zlé učiniti a hřešiti proti němu!“

c) Jestliže neuprositelná smrti ruka odňala nám všechny ty, k nimž přilnulo srdce naše, rodiče, přátely a miláčky, nemáme příliš truchlití, jako bychom snad ode všech opuštění a sobě jen zůstaveni byli; docela osamělí nejsme nikdy, nýbrž Bůh stojí vždy při nás, on nás všudy vidí, slyší a vždy pravici svou nad námi drží.

B) Vlastnosti božské činnosti.

a) Božské poznání.

§. 21.

Bůh jest vševědoucí.

Bůh zná a ví všechno, coby stalo (vše minulé) co se koli děje (vše přítomné) a co se stane (vše budoucí); před ním odkryty jsou i naše nejtajnější myšlenky a žádosti; On jest vševědoucí.

1. Bůh zná věci minulé; neboť on vše, co kdy na světě bylo, stvořil, vše vždycky řídil a spravoval, ano „jemu všechny věci prvé, nežli stvořeny jsou, známy byly, a po jejich dokonání spatřuje všechny.“ (Ecclesiast. 23, 29.) On zná věci přítomné; bez jeho vědomí

nic se neděje, on i o to, co se nám nepatrným býti zdá, pečuje; jeho nic není tajno, nýbrž všecky věci zjevné jsou před očima jeho.“ (K Židům 4, 13.) — Před Bohem není ani budoucnost skryta; neboť on říditi bude osudy lidí vždycky, on sám stvořitel a správce všeho toho jest, co teprv bude. — On zná i hlubokosti naší duše, vše, co myslíme, cítíme, žádáme a volíme; neboť on stvořil srdce naše, on ví, co se v něm děje, on zná naše žádosti, naše lkání. (Žalm 138.) Bohu znám byl hřích prvního člověka; před ním Kain nadarmo tajil zločinu svého. On prorokům budoucí věci zjevoval, on Josefu oznámil smysl a význam snu, atd.

2. Písmo svaté velebí na mnohých místech Boha v ševědoucího: „Oči Páně mnohem jasnější jsou, nežli slunce, a spatřují všecky cesty lidské a hlubokost propastí; i na srdce lidská hledí do skrytých stran.“ (Sir. 23, 28.) Ježíš Kristus takto učí nás: „Všecky vlasy na hlavě vaší spočteny jsou. Žádný vrabec nepadá sestřechy bez jeho vědomí.“ (Mat. 10, 29.) A na jiném místě říká: „Otec váš ví, čeho potřebujete, dříve než ho za to prosíte.“ (Mat. 6, 9.)

Povzbuzení. a) V důležitém tom učení, že jest Bůh vševědoucí, znamenitý nalézáme důvod, že v Boha vždy důvěrovati máme, když naši dobří skutkové nebývají od lidí uznáni, nýbrž snad na zlou stránku vykládáni. Bůh zná naši nevinnost, a objeví ji dojista, jestliže to za potřebné uzná, jakož toho dokázal na Josefu Egyptském a na šlechtě Susaně.

b) Pravda ta, že Bůh všecko ví, mocně povzbuzuje nás, abychom se každého hříchu varovali, a sice netoliko zlých skutků, nýbrž i všech neslušných myšlének, žádostí a oplzlých řečí; neboť i ty Boha tajny nejsou.

b) Vlastnosti božského chtění.

§. 22.

Bůh jest všemohoucí.

Bůh jest všemohoucí t. j. on vše činiti může, a nepotřebujektomu ničeho jiného, leč své svaté

vůle, a v působení svém ničím není obmezen. —

1. Hledíme-li kolem sebe, a pozorujeme-li všechny ty věci veliké a slavné, ihned se přesvědčujeme, že Bůh sám všechno, cokoliv chtěl, učinil na nebi i na zemi, a sice tak, jakž chtěl, a sice z ničeho. Bůh sám vše řídí a spravuje, z jeho vůle vše se děje, a takým právě způsobem, jak se jemu líbí.

Žádný z panovníků nejmocnějších nemůže poručiti slunci, aby svítilo, a oblakům, aby deštily, žádný rolím a zahradám úrodnost nemůže zjednati, žádný není s to, aby zvířeti nejmenšímu potravu opatřil. Hospodin sám páry vytahuje vzhůru a vylévá je opět v pramenech, jenž se soblakhrou na obyvatele země. On všem tvorům pokrm dává v čas příhodný a naplňuje každý živočich svým požehnáním; bez něho by nic nebylo, a to, což jest, ani na okamžení by neobstálo.

Dějiny lidu Israelského, jeho osvobození z Egypta, jeho podivné vedení na poušti po 40 let, a množství zázraků, kteréž Hospodin tam, jakož již dříve v Egyptě působil, hlásají slavně, „že Bůh všemohoucí jest.“

2. Písmo svaté na přemnohých místech velebí všemocnost Páně; tak čteme v žalmu 33.: „Země boj se Pána, třeš se před Bohem obyvatele země; On dí, a děje se, On káže, a hned to stojí před očima jeho.“ A Ježíš Kristus volá: „Otče, všechno tobě možno jest“ (Marek 14, 36); a učenníkům řekl: „Začkoliv Otce prositi budete ve jménu mém, dáť On vám.“ (Jan 26, 23.) Svatý Pavel dále napsal ve svém listu k Efesským (3, 10.): „Mocen jest Bůh všechno učiniti hojněji, nežli zač prosíme, a čehož poznáváme.“

Povzbuzení. a) Je-li Bůh všemohoucí, jemuž i nejslavnější panovník protiviti se nemůže, musíme se v prahu pokořiti pod mocnou rukou Jeho. (I. Petr 5, 6.)

b) V každém nedostatku, jakož i ve všech nesnázích a protivenstvích, když žádný z lidí není s to, aby nám pomohl, k Bohu se máme utřkati; On zajisté bude naším pomocníkem, jakož i posilou v každé nehodě. „Jestli Bůh s námi, kdo proti nám?“ (K Řím. 8, 31.)

Bůh jest neskončeně moudrý.

Bůh u všeho, cokoliv působí, nejlepší má úmysl, a volí k jeho dosažení nejschopnějších a nejlepších prostředků; On jest nejvyšší moudrý.

1. Neskonalou moudrost Boží hlásají nám nebesa i země; neboť všecko krásně a moudře jest učiněno, ve všem pěkný panuje pořádek, jedno s druhým podivně jest spojeno, jedna věc pro druhou jest stvořena. Každému tvorů vytknut jest cíl, a on takovými opatřeními a silami, aby to, k čemu ve světě sloužití má, náležitě mohl vykonávati a zastávati, aby tak v řadě jiných tvorů tím byl, čím býti má.

Bůh osudy jednotlivých lidí a celých národů tak řídí, že vše, co je potkává, a co se s nimi děje, ano i utrpení, jen ku pravému blahu jim pomáhá. I zlé, jehož se lidé dopouštějí, Bůh tak vodí, že posléze k dosažení jeho záměru a k dobrému sloužití musí, nikoliv ale k zásluze hříšníků.

2) Dobře prozpěvuje David u příčině této: „Velicí jsou skutkové tvoji, Hospodine, všechny věci v moudrosti jsi učinil.“ (Žalm 103.) A svatý Pavel napsal: „O hlubokosti moudrosti a umění Božího! Jak nevyzpytatelní jsou soudové jeho, jak nevystižitelné cesty jeho (K Řím. 11, 33.).“

Povzbuzení. a) Moudrost Boží účinkuje mocně ve všech končinách světa, a řídí všechny věci užitečně. Netřeba tedy tázati se, proč to jest tak, aneb k čemu ono učiněno jest, aneb snad skutky Boží rozumem krátkozrakým mudrovati; neboť vše jen k dosažení jistého cíle učiněno jest; veškeré skutky Boží dobré jsou, kterýchž my sami nepochopujeme; vše stává se v čas příhodný.

b) Musíme se vším spokojeni býti, co Bůh na nás sesílá, i tenkrát, když se to nesrovnává s naším přáním a s našimi žádostmi, a konati máme vždy rádi svatou vůli jeho; neboť moudrost Boží jest, nic zlého nečiniti. (Job. 18.)

c) Jestliže konajíce svědomitě povinnosti povolání svého, předce cíle vytknutého nemůžeme tak dojíti, jak jsme sobě

toho přáli, musíme na to pamatovati, čemu sv. Petr učil: „Všecku péči vložte na Boha moudrého, neboť on o vás pečuje“ (I. Petr 5, 7.); a volejme: „Bože! Tys původce všeho, v ruce tvé síla a moc! U tebe jest, někoho učiniti též velkým a silným.“ (I Paral. 19. 12.)

§. 24.

Bůh jest svrchovaně svatý.

Bůh jen v dobrém sobě libuje, v ošklivosti největší má ale všechno zlé; On jest svrchovaně svatý. —

1. Že Bůh jen dobré miluje, toho se sami již domyslíti můžeme; neboť on nám rozum dal, abychom dobré poznávali; on sám svědomím na nás působí, abychom dobré volili a vykonávali; on posýlal od času k času proroky, kteří by lidi ctnostem vyučovali, a konečně Syna svého na svět poslal, aby nám svatou jeho vůli zvěstoval. Záleží tedy Hospodinu na tom, aby lidé ctitelé byli ctnosti, on v ní tedy zalíbení má.

Bůh nenávidí ale také veškeré zlé; neboť on trestal přísně hřích prvních rodičů, trestal člověčenstvo potopou světa, trestal město Sodomu, Gomorrhů a t. d. a za hříchy lidské nestihlého dosti učinění žádal. On chce tedy, aby lidé také všeho zlého plyně se varovali, a jen dobré konali.

2. Že Bůh svatý jest, zřejmě hlásá písmo svaté. V knize zjevení 4, 8 stojí: „Svatý, svatý, svatý, Pán Bůh všemohoucí.“ A v žalmu 5. čteme: „Nenávidí Hospodin všech, kteří činí nepravost, aniž setrvávají nespravedliví před očima jeho.“ Svatý Petr pak napsal: „Jako ten, který vás povolal, svatý jest, tak i vy svatí buďte v obcování svém.“ (I. Petr 1, 15.)

Povzbuzení. a) Jestliže Bůh jen v dobrém sobě libuje, zlé pak v ošklivosti má, musíme se tedy snažiti, abychom též svatě, dle zákona jeho, živi byli, neboť bez svatosti žádnému nelze k Bohu přistoupiti. (K Židům 12, 14.)

b) Snažně se o to starati musíme, abychóm neurazili Pána nejsvětějšího ani myšlením, ani slovem, a tím méně skutkem; pročež potřebí bedlivě dbáti na hlas svědomí, neboť ono hlas Boží jest.

§. 25.

Bůh jest nejvšš spravedlivý.

Bůh každý dobrý skutek dle zásluhy odměňuje a zlý tresce, u něho není přijímání osob; On jest nejvšš spravedlivý.

1. Již zde na tomto světě shledáváme začasťe, že jak dobří, tak i zlí lidé na sobě zkoušejí následky svých činů. Člověk střídmý květoucího obyčejně požívá zdraví, zkázu ale a záhubu připravuje sobě na svém zdraví člověk nestřídmý; pracovitý raduje se z pozhnání, lenivý ale chystá sobě jen chudobu a nouzi; přízeň a dobročinnost zjednává nám přátely, závisť ale a lakomství odvracují od nás srdce bližního; — a tak často kráčí již zde za ctností odměna, a za hříchem trest. (Noe, Abrahám, Josef, Rut . . . Kain, Absolon, Ananiáš a Safira, Héli.)

Nebývá ale vždycky rovnosť jakási mezi skutky a jejich následky, ano hříšníkům dařívá se na zemi nezřídka dobře, a ctnostný musí často zde lkáti. Z toho však nevyplývá, že by Bůh nebyl spravedliv; neboť doba vezdejšího života není dobou odměny, „přijde ale dojistá čas, kdež všickni, jenž dobře činili, k životu (k blahoslavenství), a jenž zle činili, k odsouzení (k věčnému trestu) povstanou.“ (Jan 5, 18.) —

Nic však méně objevuje i zde již Bůh vezdy spravedlivosť svou; neboť všem ctnostným vnitřním pokojem odměňuje, a všechny hříšníky výčitkami svědomí trestává; na věčnosti ale čeká dobrého tím hojnější odplata, a zlého tím přísnější trest tam stíhati bude. (Viz učení o nebi, o očistci a o pekle.)

2. Že Bůh dobré odměňuje a zlé tresce, tomu nasvědčuje také písmo svaté: „Spravedlivý jest Hospodin, a spravedlnosť miluje.“ (Žalm 10.) Svátý Pavel napsal: „Bůh odplatí jednomu každému dle skutků jeho . . . Soužení a ouzkosť přijde na každou

duši člověka činícího zlé; ale sláva a čest a pokoj bude každému, kdo činí dobré; neboť u Boha není přijímání osob.“ (K Řím. 26—11.)

Povzbuzení. a) „Pravda ta, že Bůh svrchovaně spravedlivý jest, hříšníka mocně nabízí, aby hříchů svých litoval a život svůj polepšil; neboť hrozné jest, upadnouti v ruce Boha živého“ (k Židům 10. 31.); a Bůh mstitelem jest každé nepravosti. —

b) Upomínka ale, že Bůh co spravedlivý soudce přítelem jest ctnosti, velikou přináší zas útěchu lidem zbožným, byby i v tomto životě s mnohými nesázemi, ano i s protiventvím zápasiti musili; „neboť kdo setrvává v ctnosti, tomu odplatí někdy Pán, a on časem svým žíti bude neustávaje“ (ku Galat. 6, 9.).

§. 26.

Bůh jest neskončeně dobrotivý.

Bůh nevyhledává ničeho jiného, než blaha všech svých tvorů, od něho vše dobré máme; On jest neskončeně dobrotivý.

1. Člověk tělesnými smysly opatřen jest, kteréž nejen k zachování života jeho slouží, nýbrž jej též mnohých libých pocitů a radostí schopným činí; toť jen darem Božím nazývati musíme.

Bůh jest to, který kolem nás rostliny, stromy a zvířata zachovává, a sice jen pro nás; on nám dal ducha nesmrtelného rozumem a svobodnou vůlí opatřeného, abychom jemu vždy podobnějšími se stávali; on vydal svého jediného Syna za nás hříšníky, aby, kdo věří v něj, nezahynul, nýbrž života věčného došel. —

Bůh nejen k lidem nejvyšš dobrotivý jest, nýbrž i k ostatním tvorům lásku svou a dobrotu objevuje. Každé zvíře na zemi nalézající den co den potravu svou, každá ryba ve vodě, každý pták v povětří předmětem jest jeho otcovské lásky; On o všecky tvory se stará.

2. Písmo svaté nazývá Boha dobrotivým; neboť dí výslovně: „Oči všech doufají v tebe, Hospodine, ty

jim dáváš pokrm včas příhodný: ty otvíráš ruku svou, a naplňuješ každý živočich svým požehnaním.“ (Žalm 144.) A Ježíš Kristus praví: „Kdo z vás dá synu svému kámen, kdyby ho za chléb prosil, aneb hada, kdyby ho o rybu prosil; aneb štíra, kdyby ho za vejce prosil? — Když tedy vy, kteří (u přirovnání s Bohem) zlí jste, svým dětem dobré věci dáváte, čím více dá Otec nebeský těm, jenž ho za ně prosí.“ (Mat. 7, 9.)

Povzbuzení. a) Vše dobré, co máme, jen darem Boha nejlaskavějšího nazýváti musíme. Nesmíme tedy pohrdati spolubratrem svým, jestliže méně obmyslen byl, nežli my.

b) Darů nezasloužených jak ku svému blahu, tak ku prospěchu bližního dle vůle Dárce nejvyššího užívati a spláceti mu máme aspoň láskou, jížto on dojista předmětem jest nejhodnějším.

c) Sesýlá-li na nás Hospodin nehody, nesnáze, i proti těm nesmí se zpouzeti srdce naše, ješto i ony přicházejí od Otce dobrotivého, kterýž zármutek v radost zase proměňuje, a který nás neštěstím často ku vyhledávání věcí nadpozemských povzbuditi, aneb v ctnosti utvrditi chce.

§. 27.

Bůh jest milosrdný a dlouho shovívající.

Bůh netresce hned hříšníka, nýbrž přeje mu času, aby se poznal a polepšil, a činí-li pokání pravé, milerád mu odpouští provinění jeho; On jest shovívající a milosrdný.

1. Kdyby otec sebe laskavější rozkazy dal synům svým, a oni neposlušni jsouce jeho slov a nedbajíce jeho napomínání lehkovážně je rušili: přikročil by dojista k okamžitému děti svých potrestání. Otec nebeský ale tak nečiní. On dal nám přikázání svatá již na hoře Sinai, a poslal Syna svého, Ježíše Krista, aby je ještě doplnil, objasnil a svým příkladem aby nám dokázal, že možno, jich šetřiti; — a církev svatá zvukem slova Božího přikázání tato neustále nám připomíná: my však hřích na hřích hromadíme, a celou řadou přestou-

pení svatou jeho vůli zlechčovati nepřestáváme. Bůh předobrotivý, ač s velikou nelibostí a bolestí na to hledí, předce nás hned netresce, a nezatrácuje, nýbrž čeká a odkládá trest, popřívá nám času, abychom se obrátili; a činíme-li pokání, raduje se z polepšení našeho. (Podobenství o marnotratném synu.)

Dosti dlouho, plných 120 let čekal Hospodin na pokání světa, dříve než jej potopou trestal; dlouho shovíval Sodomským, než zabynouti musili deštěm ohnivým; dlouho shovíval Faraonovi zarputilému; on odpustil Ninivitským a t. d.

2. Svatý David chválu Boha shovívajícího a milosrdného s radostným nadšením ohlašuje v slovích následujících: „Litostivý a milosrdný jest Hospodin, dlouho shovívající a velmi milosrdný. Ne podle hříchů našich učinil nám, aniž dle nepravostí našich odplatil nám.“ (Žalm 102.) V knize Moudrosti (11, 34.) čteme: „Smilováváš se nade všemi, a přehlídáš hříchy lidské pro pokání.“ A svatý Petr napsal: „Nechcet nebeský Otec, aby někdo zahynul, nýbrž aby se všichni obrátili ku pokání.“ (II. Pet. 3, 9.) —

Povzbuzení. a) Je-li Bůh milosrdný, a jestli lidem mnoho promíjí, máme i my bližnímu, když chybil, rádi odpouštětí, a na křivdy nám učiněné zapomínati; k čemuž nás sám Kristus napomíná volaje: „Buďte milosrdní, jako Otec váš na nebesích milosrdný jest.“ (Luk. 6, 36.) Dále nás tomu učil Spasitel v podobenství o služebníku, jemuž Pán veliký jeho dluh odpustil; slyše ale, že tento spoluslužebník dluhu malého prominouti nechce, požádal ho nazpět. (Mat. 18, 23.)

b) Dále uznávati musíme se srdcem vděčným nesmírné ono dobrodiní, že nám Bůh shovívá, a lhůty, ku kajicnosti nám poskytované, jen k upřímnému napravení užívati máme; polepšiti se, dokud čas jest, snažiti se, dokud Pán shovívá povinností naší, neboť nevíme, jak dlouho to potrvá.

§. 28.

**Bůh jest nejvšob pravdomluvný a ve svých
slibech věrný.**

Vše, čemukoliv na svědectví Boha věříme, jest pravda, a cokoliv na jeho zaslíbení doufáme a očekáváme, On zajisté splní; neboť pravdomluvný jest a ve svých slibech věrný.

1. Bůh jakožto vševědoucí Pán zná všelikou pravdu, a může nám ji tedy oznámiti; jakožto nejsvětější jen v dobrém zaslíbení má, tedy také v pravdě; on nenávidí všeliké zlé, tedy i lež; pročež ujištění jsme, že nám jen pravdu podati chce, a že nás nikdy nezmýlí; ano on nemůže nikdy dopustiti, abychom na svědectví jeho lež přijali.

Poněvadž Bůh všemohoucí jest, může také naplniti, cožkoli slíbil, a že jest dokonale dobrotivý a milosrdný, nesklame nás do jista v zaslíbeních svých.

2. U příčině této praví o Bohu písmo svaté: „Bůh není jako člověk, aby klamal, ani jako syn člověka, aby se měnil.“ (IV. Mojž. 23, 19.) A v žalmu 144. stojí: „Věrný jest Hospodin ve svých slovích, a svatý ve svých skutcích.“ Ježíš Kristus pak takto modlil se k Otci nebeskému: „Posvěť, Otče svatý, lidi v pravdě; neboť slovo tvé pravda jest.“

Povzbuzení. a) Je-li Bůh věčná pravda, musíme pevnou vírou přikládati k jeho svatému učení, kteréž nám byl zjevil; neboť i toto neomylná jest pravda, a bez víry nelze se Bohu líbiti. (K Židům 11, 6.)

b) Povinností naší jest, abychom též jen pravdy milovní byli a lže se varovali; Boží pravdomluvnost nám tu vzorem jest a obrazem, dle něhož se v řečích řídit máme.

c) Ježto Bůh věrný jest ve svých slibech, s důvěrou nezvratnou očekávati můžeme naplnění všech zaslíbení lidem učiněných. Jako splněno jest vše, což Bůh arcioctům přislíbil a prorokům známé učinil, tak se naplní i zaslíbení Kristem nám učiněná.

§. 29.

Bůh jest bytosť nejdokonalejší.

Vlastnosti všecky, o nichž jsme posud jednali, nalézají se v Bohu v stupni nejvyšším; On jest tedy bytosť nejdokonalejší, aneb dobro nejvyšší. —

1. V Bohu není ničeho, coby jej v dokonalostech obmezovati mohlo. Všecko, co jen dobrého jest, musíme si v Bohu mysliti, a sice v míře úplné; — z něho vychází teprv každá jiná dokonalost.

2. „Bůh veliký s silou, a soudem a spravedlností vypraven býti nemůže,“ píše svatý Pavel ve svém listu (k Řím. 11, 36). A žalmista Páně volá: „Veliký Hospodin a chvalitebný, a velikosti jeho nenf konce.“ (Žalm 144.)

Povzbuzení. Kľaňme se tedy Pánu nebes s pokorou nejhlubší, „chvalme a vyvyšujeme jej navěky“ (Daniel 3, 82).

§. 30.

Bůh jest nejvyšš blažený.

Bůh všecky dokonalosti v sobě v nejvyšším stupni zahrnuje, a jsa sobě toho vědom, největších a nejčistších radostí bez přestání požívá; On jest nejvyšš blažený.

1. Bůh co bytosť od sebe jsoucí na žádném nezávisí v blaženosti své, On žádného u příčině té nemá zapotřebí; aniž může co na světě blahost tu, již sám v sobě nalézá, některak kaliti, aneb rušiti. Bůh žádné i nejmenší bolesti a žádného zármutku necítí, jeho blaženost jest nejsvrchovanější, a nemůže ničím ani zvýšena, ani umenšena býti.

Stojí-li v písmě svatém, že toho Bůh litoval, že učinil člověka, a otcovskému jeho srdci že to bolest působilo a zármutek: jest to po lidsku a obrazně řečeno, a vyznamenává jen, že Bůh nenávidí hřích lidský.

2. Ve Skutcích apoštolských (15, 25.) čteme u příčině této: „Bůh nebývá uctěn rukama lidskýma, jakoby něčeho potřeboval, On, jenž dává všem život a dýchání i všecko.“ A svatý Pavel napsal takto Timoteovi: „Bůh blahoslavený a sám mocný král nad všemi panovníky, a pán nad pány svým časem ukáže příští Pána našeho Ježíše Krista“ (k soudu).

Povzbuzení. a) Bůh jest nejblaženější; nemáme tedy blaženosti vyhledávati ve statečích vezdejších a v rozkoších hříšných, kdež jí nelze naleznouti; v Bohu samém, jenž původ a studnice jest veškerého blahoslavenství, jí vyhledávejme svědomitým plněním jeho svaté vůle.

b) Ačkoli všickni od Boha k blaženosti stvořeni jsme, předc blahoslavenství Božího jen tenkrát se účastnými staneme, když se jeho hodnými učiníme. „Vejdeme někdy v radosti Pána“ (Mat. 25. 46) a „jemu podobni budeme“ (I. Jan 3, a); slova ta mějme u snažení-se po dokonalosti křesťanské na paměti!

§. 31.

Bůh jest ve třech osobách.

(Učení o nejsvětější Trojici Boží.)

Jest sice Bůh jediný, ale v tom jednom božství, v jedné té nerozdílné podstatě tři jsou božské osoby: Otec, Syn a Duch svatý, kteréž pospolu nejsvětější Trojicí nazýváme.

Rozumem přirozeným ovšem pochopiti nemůžeme, kterak tři osoby, a jeden toliko Bůh; rozum lidský ale omezen jest, a jen málo jím poznáváme; proto náleží i učení toto k tajemstvím. Nám dosti na tom jest, že Bůh sám učení toto osvědčil a potvrdil.

V písmě svatém mluví se o třech osobách, a každé z nich přikládá se natoliko jméno božské, nýbrž i všechny božské vlastnosti a božské působení. Posílaje Ježíš Kristus učenníky do veškerého světa poručil jim, aby křtili všechny národy ve jménu Otce, i Syna i Du-

cha svatého. A svatý Jan, miláček Ježíše Krista, který tedy dobře rozuměl učení jeho, napsal: „Tři jsou, jenž svědectví vydávají na nebi: Otec, Slovo (Ježíš Kristus) a Duch svatý, a ti tři jedno jsou.“ (I. Jan. 5, 7.)

Svatý Augustin pěkně napsal o nejsvětější, nerozdlílné Trojici Boží: „Poznal jsem jednoho, samého, pravého Boha, věčného Otce, a Syna, a Ducha svatého, tři ovšem osoby, ale jednu podstatu.“ ... Ve vyznání víry svatého Athanasia čteme: „Jakýž Otec, takýž Syn, takýž i Duch svatý. Nestvořený Otec, nestvořený Syn, nestvořený Duch svatý; věčný Otec, věčný Syn, věčný Duch svatý. Avšak ne třívěční, ale jeden věčný, jeden nestvořený a t. d.“

Všecky tři božské osoby objevily se, když Ježíš v řece Jordánské od Jana, syna Zachariášova, pokřtěn byl. Bůh Otec vydal hlas s nebe: „Ty jsi můj milý Syn, v němž se mi dobře zalíbilo.“ (Luk. 3, 22.) Druhá Božská osoba objevila se v osobě Ježíše Krista, jehož Jan pokřtil; a Duch svatý sestoupil na něj ve způsobě holubice.

Jest pak Bůh Otec sám od sebe od věčnosti, nemaje původu a příčiny bytnosti své; Bůh Syn zplozen jest od Otce od věčnosti, má tedy původ v první božské osobě; Duch svatý vychází od obou, od Otce i od Syna, avšak od věčnosti.

Povzbuzení. a) Poněvadž učení toto nad smysl náš postaveno jest, nesmíme o něm snad opovážlivě hloubati; v črme zprosta tomu, čemuž nás svatá a neomylná církev Boží dle písma svatého učí.

Věříce v Boha Otce, který všechno stvořil, a naším pravým Otcem jest, milujme jej také, a plňme ochotně co děti zdařilé jeho svatou vůlí! —

Věříce v Boha Syna, jenž co bratr mezi námi obcoval, nejkrásnější příklad všech ctností nám zůstavil, a smrtí svou na kříži záhuby věčné nás sprostil, buďme tomuto Ježíši celou duší oddáni, buďme horliví jeho učenníci!

Věříce v Boha Ducha svatého, který náš rozum světlem

nebeským osvěcuje, nás k životu věčnému slíb a ponouká, buďme mu za to vděční, buďme vždy čistými chrámy jeho! —

b) Veliké toto tajemství víry připomínejme sobě vždycky, kdykoliv se žehnáme znamením svatého kříže; ano říkejme začasť a s poklonou nejhlubší krásná ta slova, kterýchž se v církvi naší od starodávna užívá: Sláva Bohu Otci, i Synu, i Duchu svatému, jakož bylo na počátku, i nyní, i vždycky, i na věky věkův!

Hlava druhá.

O Bohu, Stvořiteli, Zachovateli a Řediteli všech věcí zvláště.

§. 32.

Stvoření světa.

Bůh jakožto Pán všemohoucí všechny věci z ničeho, bez všech nástrojů a pomocníků, učinil, On všecko stvořil; On řekl jen „staň se“, a hned vše učiněno jest; všecko povstalo tedy jen pouhou vůlí Boží a všemocným jeho slovem.

Vypravuje nám pak písmo svaté (I. Mojž.) stvoření světa takto: „Na počátku stvořil Bůh nebe i zemi,“ t. j. on učinil z ničeho první hmotu, aby z ní jak to, co na obloze jest, tak i vše, z čeho země záleží, vyvedl. Bůh stvořil tedy tak zvané živly, totiž: oheň, vzduch, zem a vodu, které mezi sebou smíšeny jsouce v šesti dnech (v šesti dobách, v šesti oddílech času) od sebe oddělovány byly. Proto také dí písmo svaté: „Země byla pusta (nebyla taková, jakáž jest nyní) a prázdná, a husté mlhy byly na vrchu propasti.“ —

I řekl Bůh: „Buď světlo,“ a učiněno jest světlo (mrákota tedy a mlha hustá, kteráž celou zemi obkličovala, zdvihla se); i oddělil Bůh světlo od temnosti, a nazval světlo dnem, a tmy nocí. I stal se z večera a jitra den první. (Jaké bylo světlo to a jakým střídáním* večer činilo jitra, ježto slunce a měsíce ještě nestávalo, vzdáleno jest dle slov sv. Augustina od poznání našeho.) —

* Vykládá se obyčejně „večer“ a „jitra“ jako začátek a konec každé doby.

Druhého dne (tolik co napotom) řekl Bůh: „Buď obloha!“ I učiněna jest obloha (nesmírné to prostranství, jež jest mezi zemí naší a ostatními nebeskými tělesy). —

Veškerá země byla ale vodou ještě přikryta; pročež Hospodin dne třetího vody, kteréž pod nebem jsou, shromáždil v místo jedno. (Násilným zemětřesením povstaly hlubiny, v něž se voda shromáždila — moře —; a Bůh rozvedl spolu proudy, řeky a potoky, po všem okřslku světa.) Potom přikázal suché zemi: „Zplod bylinu vydávající símě, a dřevo plodné, nesoucí ovoce“ (stromoví). —

Dne čtvrtého řekl Bůh: „Buďte světla na obloze nebeské, aby dělila den a noc, aby svítila a osvětcovala zemi.“ K slovu tomu ihned slunce učiněno jest i měsíc a tisícero hvězd.

Pátého dne řekl Bůh: „Vydejte vody plaz duše živé, a živočichy létavé nad zemí.“ A naplněny byly vody rybami, a ptactvo lítalo v povětří.

Dne šestého obrátil se Hospodin k zemi a na ní „učinil zvířata zemská dle tvářnosti jejich, i veliký zeměplaz v pokolení jeho.“

Ještě však nebylo žádného stvoření, kteréby rozumem a svobodnou vůlí jsouc obdařeno ve vznešené společnosti s nebem stálo.

I stvořil tedy Bůh naposledy člověka ještě, aby on pá-nem byl všech pozemských tvorů, a neřekl, jako dříve, „staň se,“ aneb „buď,“ nýbrž jakoby sám u sebe přemýšlel o tom, pravil: „Učiňme člověka k obrazu a k podobnosti mému, a ať panuje nad rybami, nad ptactvem nebeským i nad zvířaty, i nad vší zemí.“ I učinil jej dle těla z hlíny země, a vdechl v tvář jeho dchnutí života; i učiněn jest člověk v duši živou, a slul Adam. Dal mu pak Hospodin ženu za pomocnici, kterouž stvořil z jeho žebra.

Povzbuzení. a) Bůh sám tedy Stvořitel všeho toho, čo na nebi a na zemi! Každé stvoření musí nám připomínati onoho všemohoucího, nejvyššího moudrého a dobrotivého Pána, a má nás povzbuzovati ku vděčnosti a k lásce k němu.

b) Vděčnost tu nejlépe můžeme tím na jevo dáti, nepřihládáme-li srdce své ku věcem časným, a užíváme-li jich jen k tomu, k čemuž od Boha stvořeny byly.

c) „Z hlíny jsme, a v prach se obrátíme,“ budme tedy vždy pokorní a poníženi!

§. 33.

Bůh zachovává a řídí svět.

1. Jak celý vesmír, tak též jednotlivý tvor potud trvá, pokud Bůh chce, a všecko by ihned zahynulo bez Boha; On všecko zachovává. Toto učení jasně prosloveno jest v písmě svatém; neboť tam čteme, že všechny věci jím trvají; že Bůh život, i dýchání, i všecko dává.

2. Bůh řídí a spravuje svět, on se stará jak o všechny tvory vůbec, tak o každého zvlášť, tak že náhodou, t. j. bez jeho vědomí a vůle, aneb bez jeho dopuštění nic se nestává. Toto působení Boží nazýváme Prozřetelností Boží, k níž poukazuje písmo svaté slovy: „Pohleďte na ptactvo nebeské, žeť neseje, aniž žne, aniž shromazďuje do stodol: a Otec nebeský krmí je; — zdaliž vy nejste dražší, než ono?“ — a jinde učí, že bez vůle Boží ani vlas s hlavy, ani vrabec se střechy nepadá. Mat. 6, 25—34; 10—29—31.

§. 34.

Původní stav prvního člověka a jeho povolání.

Člověk z ducha záleží a z těla; pročž u vylíčení původního stavu prvního člověka dlužno hleděti 1. k jeho duševní, 2. k jeho tělesné stránce.

1. Člověk dle ducha stvořen jest k obrazu a k podoběnství Božímü. Míň pak se obrazem Božím podstata ducha, kterážto v sobě zahrnuje:

a) rozum, kteroužto mohútností člověk Boha, sebe a věci mimo sebe poznává a dobré od zlého rozsuzuje (přirozený dar).

b) svobodnou vůli, jížto člověk svobodně tak neb jinak voliti může, tak sice, že sám jest vždycky poslední příčinou svého chtění a žádání (přirozený dar).

c) nesmrtelnost. Duše člověka nesmrtelná jest, t. j. ona po úmrtí těla s úplným vědomím sebe ještě žije. (Důvody v následujícím §. podány jsou.)

Člověk dále stvořen jest k podobenství Božímu t. j. jemu jest možno, aby rozumem i svobodnou vůlí Bohu podobným se stával, k čemuž mu zvláště milost Ducha svatého přispívá. Hospodin mu udělil dle duše nadpřirozenou svatost a spravedlnost.

2. Dle těla byl první člověk též dokonalý, neboť:

a) tělo zdravé bylo a nepodléhalo ani nemocem ani smrti (nadpřirozený dar).

b) žádosti tělesné rozumu podrobeny byly, tak že duch vlastně jeho byl panovníkem.

Z toho již patrně jest, proč Bůh člověka stvořil, k čemu jej povolal aneb jaký s ním měl úmysl; má totiž člověk:

a) rozumem svým Boha, jeho svatou vůli a věci stvořené poznávati.

b) vůli svou má vůli Boží podrobovati; nemá jen žádosti svých, kam vedou a pudí, následovati jako zvíře nerozumné, nýbrž k tomu vždy má hleděti, co Bůh velí. Tenkráté Boha nejlépe ctí, nejlépe jemu slouží a nejupřímněji jej miluje; tenkráté ctnostně a šlechetně žije.

c) Ve sjednocení s Bohem, Tvůrcem svým, má blaženosti věčné dosáti.

Povzbuzení. a) Duše těla našeho daleko jest vzácnější a dražší; pročež těla jen k službě duše nesmrtelné, a tak ke službě Boží máme užívati; o duši dlužno nám hlavně se starati, ji vzdělávati, šlechtiti.

b) Velikát jest důstojnost člověka každého, tak že již David prozpěvoval: „Co jest člověk, že jsi naň pamětliv? ... Učinil jsi jej málo menším anjelů ... a ustanovil jsi jej nad dílem rukou svých.“ (Žalm 8.) Uznávajíce důstojnost tu na všech lidech, všech sobě vážiti a všecky milovati máme.

§. 35.

Duše lidská nesmrtelná jest.

Že duše naše nesmrtelná jest, o tom nám dosti důvodův podává 1. již náš rozum, 2. zjevení Boží.

1. a) Duše lidská nezáleží ze žádných částek, nemůže se tedy co bytost jednoduchá v částky rozpadnouti, aniž může zmařena býti.

b) Žádný člověk nechce zemřítí, každý sobě přeje, aby neustále zde mohl trvati. Toto přání a toužení Bůh sám v přirozenost naši vstúpil. Kdyby se však přání toto nenaplnilo, byl by nám je Bůh jen k našemu trápení dal, což však nemožno jest, neboť Hospodin nejvyšší dobrotivý jest.

c) Máme překrásné schopnosti a vlohy, kteréž však vzdělávati musíme. U mnohých lidí zde vlohy ty zcela drí-mají, u jiných jen málo se vyvinují, a mnohé dítě sotva zrozené hned zas umírá, a tak nebylo mu lze, upotřebiti vloh svých. Bůh jakožto nejvyšší moudrý Pán nemůže tedy dopustiti, aby snad míra našich schopností duchovních u někoho zanikla bez vyvinování, což nám rukojemstvím jest, že na věky trvati budeme.

d) Bůh, co soudce nejvyšší spravedlivý nemůže nic dobrého bez odměny nechati, a nic zlého bez trestu. Zde v životě nepožívá vždycky člověk spravedlivý dobrého ovoce z toho, co rozsíval, a zlosyn nezakouší vždycky zasloužené pokuty. Kdyby smrt těla všemu konec učinila, kam by se poděla spravedlnost Boží?

2. Nesmrtelnost duše potvrzuje také zjevení Boží, a sice písmo svaté starého i nového zákona.

Moudrý Šalamoun takto mluví u příčině této: „Navrátí se sice prach do země své, odkud byl vzat, avšak duch navrátí se k Bohu, kterýž jej dal.“ (Kazat. 12, 7.) A v jiné knize praví též král israelský: „Spravedlivých duše jsou v ruce Boží, a nedotkne se jich muka smrti.“ (Moud. 3, 1.) Ježíš Kristus pak dokládá: „Bůh není Bohem mrtvých, ale živých“ (Mat. 22. 32); a na jiném místě: „Nebojte se těch, kteří tělo zabijí, duše ale zabítí nemohou.“ (Mat. 10, 28).

Povzbuzení. Buďme vždy tak živi, jak na nesmrtelníky náleží; nepečujeme jen o krátkou chvíli vezejšího přebývání našeho, nevyhledáváme pravé blaženosti v tom, co nám smrt odejme, nýbrž k těm věcem zření a pozor mějme, které shůry jsou, a nesmrtelné duše se týkají.

O anjeliích.

Písmo svaté začasté o tvorech mluví, jenž jsou lidí dokonalejší a vznešenější a nazývá je anjely, poslanci Páně, posly Nejvyššího.

Jsou pak anjelé tvorové pro nás neviditelní, beztělní (pouzí duchové), kteréž Bůh mnohými dokonalostmi opatřil, a jenž na tvář Boží neustále patříce Hospodina a jeho svatou vůli lépe než lidé poznávají a ochotněji plní. (Mají tedy rozum a vůli dokonalejší.) —

A) Že jsou bytosti takové, tomu učí nás 1. již náš rozum, a 2. mnohé výroky písma svatého.

1. V celé přírodě pozorujeme jakési stupňování, jedno vždy lepší a dokonalejší bývá druhého. Na nejnižším stupni kov jest a kámen, výš již stojí bylina, ještě dokonalejší jest zvíře, ale toto nad mřu převyšuje člověk; onť jest nejdokonalejší zde na zemi. Mezi Bohem a člověkem jest ale převeliká prostora; pročez zajisté tam v obydlích nebeských tvorové nás dokonalejší žijí.

2. Tím nás ale zcela ujišťuje také písmo svaté. V žalmu 102. prozpěvuje David: „Dobrořečte Hospodinu všickni anjelé jeho: vy mocní v síle, jenž činíte slovo jeho.“ A v evangeliu sv. Matouše 18, 10. čteme: „Anjelé Boží vidí tvář Otce, kterýž jest v nebesích.“

B) Kdy však Bůh anjely stvořil, nedá se s úplnou jistotou tvrditi: nej-spíš ale již prvního dne stvoření byli, když stvořil nebe, jak tomu také sv. Augustin učí; neboť Bůh řekl sám k Jobovi: „Kde jsi byl, když jsem kladl základy země . . . když již plesali synové Boží?“ (Job 38, 4.)

C) Bůh stvořil anjely nejprvé pro sebe, aby jej ctili, milovali, jemu se klaněli a sloužili; zvlášť pak ale pro nás velmi důležití jsou. Jich není tajno, co se zde na světě děje; neboť Bůh jim udělil vědomosti takové; oni nás tedy znají a milují, oni v nás mnohé dobré myšlénky, city a žádosti vzbuzují, za nás u Boha orodují, k němu naše prosby a modlitby donášejí, nás chrání v kaž-

dém nebezpečnosti těla a duše. Nazýváme je proto anjely strážnými. — Bůh také anjelů k vyvedení svých úmyslů užívá, aby totiž jeho poselství konali. Tak poslal Bůh anjela k Danielovi, a on zavřel ústa lvů, aby neuškodili jemu. (Dan. 6, 22.) Nápodobně poslán byl anjel Gabriel do Nazaréta k Marii Panně. (Luk. 1, 26.); anjelé Lotovi život zachovali (I. Mojž. 19, 17); anjel provázel mladého Tobíaše. (Tob. 5, 15.) Proto napsal také sv. Pavel: „Zdali všickni anjelé nejsou služební duchové, posláni ke službě pro ty, kteří obdrží dědictví spasení“ (k Židům 1, 4).

A v žalmu 90. čteme: „Anjelům svým přikázal o tobě, aby tě ostříhali na všech cestách tvých. Jako na rukou ponesou tebe, a bys snad neurazil o kámen nohy své.“ —

Zjevují se lidem anjelé co tělesní tvorové; tělo toto jest ale jen zdánlivé, jak tomu nasvědčuje písmo svaté; neboť k Tobíašovi pravil anjel: „Zdáloť se vám, že jsem s vámi jedl a pil: ale já pokrmu neviditelného a nápoje, který od lidí nemůže vidín býti, požívám“ (Tob. 12, 19).

D) Na mnohých z anjelů shledal Bůh nepravost; z pyšnivše totiž k zlému užili svobody své. Zavrhl je Hospodin, že nevážili sobě zvláštních darů a milostí, na věky ode tváří své, a do pekla vydal jich k mučení, aby k soudu chování byli. (II. Petr. 2, 4.) Tito zlí duchové (ďáblové) pravdy nenávidí (Jan 8, 44), a předce stínem pravdy nás svéstí chtějí (II. Kor. 11, 3); oni jsou nečistí a bezbožní (Mat. 8, 16); mají radost z hříchů lidských a ponoukají k zlému. (I. Kor. 7. 5; — Luk. 22, 3; Skutky Ap. 5, 3.) Zůstaly jim sice síly přirozené, ale tyto zvrhly se; poznání jejich jest lest, a vůle jejich jest zlomysl.

Povzbuzení. a) Každý z nás, aspoň každý zbožný a zvláště každé dítě, má svého strážce, který jest náš pěstoun a vychovávatel. Děkujce z toho Bohu, poslušni budme hlasu ochrance svého, který k nám rozličným vnuknutím volá.

b) Jestliže klesli anjelé, tvorové mnohem dokonalejší, musíme i my, jakožto tvorové slabší a omezenější, tím více

se báti, abychom též nepadli; zvláště pak pýchy se varujme, která příčinou byla jejich pádu, neboť před zetřením bývá pýcha, a před pádem pozdvižení ducha.

c) Poněvadž zlí duchové k hříchu nás svéstí usilují, nepokládejme vždy za dobré a za pravé, co se na první pohled tím býti zdá (jako Eva uvěřila zlému duchu), a užívejme svědomitě prostředků, jakých nám víra podává, totiž modlitby, postu atd. (Spasitel nám u příčině této nejlepším jest příkladem.)

§. 37.

Osudy prvních lidí.

1. Bůh sám v otcovské lásce své první lidi vodil a vychovával, on jim připravil život velmi utěšený a rozkošný. Byliť svatí a spravedliví a v skutku děti Boží.

2. Oni obdařeni byli sice vůlí svobodnou, ale až posud nebyli sobě toho vědomi; aby tedy přišli k vědomí svobody, dal jim Bůh přikázání, řka: „Ze všelikého dřeva rajského jez: z dřeva však vědění dobrého a zlého ať nejíš; nebo v kterýkoli den z něho jísti budeš, zemřeš.“ (I. Mojš. 2, 16.) Nyní tedy svobodně se mohli rozhodnouti, mohli buď šetřiti rozkazu Božího, aneb neposlušností jeho vůli odporovati; tak přišli k poznání svobodné vůle své.

3. První lidé prosti byli všech zlých žádostí a náklonností, tedy žádného vábení nezakoušeli, aby snad proti vůli Boží jednali. Mimo to i slova, kteráž co pohnutka k plnění přikázání onoho připojena byla, totiž „smrti zemřeš,“ mocně je vybízela k ostříhání zákona.

Kdyby byli v tom stavu vůli Boží plnili, nebylo by to ještě žádnou zásluhou bývalo. Protož k samočinnému rozhodnutí potřebí bylo pokušení nějakého. Když je až posud všecko jen k poslušnosti podněcovalo, mělo je pokušení k neposlušnosti sváděti; tímto způsobem přivedeni jsou k tomu, aby se samočinně rozhodli.

4. I pokoušel jeden ze zlých duchů ve způsobě hada prvního člověka, závidě mu toho štěstí. On pravil k ženě: „Jezte, nikoliv nezemřete,“ jakoby říci chtěl, že jim Bůh beze vší příčiny z ovoce onoho jísti byl zapověděl; on

tedy napřed zvikal u prvních rodičů důvěru v Boha. Dále pak doložil: „Vít Bůh, že, v kterýkoli den budete jísti z něho, oči vaše se otevrou, a že budete jako bohové, vědouce dobré i zlé.“

Touto řečí lstivou rozntil ďábel v prvních rodičích pýchu, tak že si přáli, aby Bohu rovni byli.

5. I uvěřila Eva slovům těmto, a jedla, a dala muži svému, který též ovoce onoho požíval. Tak první lidé vědomitě a dobrovolně proti zákonu Božímu jednali; oni hřešili.

Povzhuzení. Není žádného místa zde na zemi, kde bychom nemohli k zlému popuzení býti. Adam a Eva v rozkošném ráji přebývali, a i tam vedral se jejich protivník. Pročež pamatovati máme vždy na Ježíše volajcího: „Bděte a modlete se, abyste nevešli v pokušení.“ (Mat. 26, 41.) Nesmíme též obcovati obzvláště s takovými lidmi, o nichž nevíme s jistotou, že jsou ctnostní, neboť společník zlý příkladem a řečí svou snadno nás k pádu přivádí.

§. 38.

Vina a následky prvního hříchu.

Vina prvního hříchu byla veliká; neboť člověk zlehčil důstojnost Boží, ježto vůli svou nad vůli Boží položil; on Bohem opovrhnul, nedbaje toho, že odvislý tvor jest.

Proto byly také následky prvního hříchu tak smutné, a pokuta tak strašná.

1. Co se ducha týká, byl obraz boží v člověku zhyzděn, neboť:

a) rozum jeho oslábnuł, člověk nepoznával tak, jako prvé, ani Boha, ani sebe, ani věcí zevnějších. Poznání takové na díle zcela zmizelo, na díle mnoho času a práce vyžadovati počalo.

b) Svobodná vůle kzlému se chýlila, ozývaly se v člověku zlé žádosti a náruživosti, a omamovaly seslábly rozum.

c) Mimo to připravil se člověk o účastenství blaženosti věčné a podřlem jeho mělo býti věčné opovržení a odloučení od Boha, v čem vlastně smrt duševní záleží, on ztratil svatost a spravedlnost.

2. Co se těla týká, podrobena ono za příčinou hříchu smrti, bolestem, neduhům, nemocem a nehodám všeho druhu;

neboť řekl Hospodin k ženě: „Rozmnožím bídy tvé ... v bolesti roditi budeš syny.“ A k Adamovi pravil: „Zlořečena bude země a dílo tvé; v prácech budeš z ní jísti po všecky dny života svého. Trní a hloží bude tobě ploditi; v potu tváři své jísti budeš chléb, dokavád se nenavrátiš do země, z kteréž vzat jsi; neboť prach jsi, a v prach se navrátiš.“ (I. Mojž. 3.) I byliť první lidé hned z ráje vyhnáni, hladu, žízní, chudobě, bolestem, nemocem a všem nesnázím podrobeni, ano i hořké smrti.

Povzbuzení. Nesmíme hřích snad za nějakou maličkost pokládati; neboť Bůh spravedlivý jest, a nemůže nic zlého bez pokuty nechat. Strašné následky prvního hřichu máme vždycky na paměti míti, kdykoliv nás zlí lidé, aneb náruživosti tělesné k hřichu sváděti budou.

§. 39.

Hřích prvních rodičů všem lidem náramně uškodil.

Hřích ten, jehož se Eva a Adam dopustili, přechází se všemi smutnými následky na všecky lidi.

My všickni, jak tomu učí víra svatá, co hříšníci na svět přicházíme, a pokuta mnohonásobná, kteráž zastihla první naše rodiče, podílem jest veškerého jejich potomstva; i my pozbyli svatosti a spravedlnosti, již oni obdrželi, a hříchem ztratili; neboť my všickni pokažené děti jsme pokažených rodičů.

Proto napsáno jest v knize Job.: „Kdo čistého učiniti může ze semene nečistého?“ A sv. David praví o sobě, a tedy o všech lidech, ježto všickni jako on zplodění bývají: „V nepravostech počat jsem, a v hříších počala mne matka má.“ (Žalm 50.) Svatý Pavel pak napsal: „Jako skrze jednoho člověka hřích na tento svět přišel, a skrze hřích i smrt, tak i smrt na všecky lidi přišla, v němž (v prvním člověku) jsme všickni hřešili.“ (K Řím. 5, 12.)

A tak jsme my ve všem prvním rodičům podobni, jsme slabí, křehcí, smrtelní lidé; rozum náš často pravdy nepoznává, a velmi často smyslností se podrobuje, a náklonnost

k zlému u nás u všech veliká jest, což již sv. Pavel o sobě tvrdí slovy těmito: „Nečiním to dobré, kteréž schvaluji (rozumem), ale to zlé činím, jež v nenávisti mám“ (k Řím. 7, 15). A na jiném místě praví: „Vidím zákon jiný v údech mých, odporující zákonu myslí, a jímající mne v zákonu hříchu, jenž jest v údech mých.“ (K Řím. 7, 23.) —

Zdědili jsme tedy všickni hřích, kterého se Adam v ráji dopustil; protož sluje hřích tento prvotním, neb dědičným.

Povzbuzení. Pamětlivi budme vezdy přirozené své zkázy a mdloby, a hledejme pomoci u Boha! Myšlénka ta povzbuzuj nás k největší pokoře a poníženosti!

Poznámka. Maria Panna jediné hříchu prvotního prosta byla, ona bez hříchu dědičného počata jest. Neslušelo by zajisté, aby Maria podléhala hříchu prvotnému, která vyvolena byla za matku Spasitele, a již pozdravil anjel Gabriel co milosti plnou.

§. 40.

Zaslíbení Vykupitele.

Hřích člověka velmi nešťastným učinil; neboť on rozdvajil se takto se svým tvůrcem, a od něho se odvrátil. Však jaký to medle život bez Boha, v němž jediné cíle a konce svého dojíti možno? Upadl tedy člověk hřichem svým smrti v náručí, a to sice jak duchem tak i tělem.

Spravedlivý Bůh mohl jej jako pyšné anjely na věky zavrhnouti. Než on tak neučinil, nýbrž dle neskonalého milosrdenství svého na tom se ustanovil, že padlému člověku pomůže, že jej hříchu sprostí a Vykupitele že mu pošle, kterýžby jej napravil, očistil, posvětil a spasil. Hned po spáchaném hříchu slovy těmito prvním rodičům, a v nich všem jejich potomkům Vykupitele zaslíbil: „Ne přáteleství položím mezi tebou a ženou, mezi semenem tvým a semenem její: ona (jeden z Eviných potomků) potře hlavutobě, a ty úklady činiti budeš patě její“ (I. Mojž. 3, 15.), t. j. až posud věřili jste slovům lstivým ďábla, a považovali jste jej za přítele svého, mnou

jste ale pohrdli. Vy jste se tedy odhodlali, zlému duchu sloužiti, a nikoliv mně, a odřeknuvše se poslušnosti ke mně, napomáhali jste ďáblu, aby zničil království Boží mezi vámi, a založil království své (ďáblovo). Od nynějška poznáte ale vy (a všickni potomci vaši) v ďáblu svého nejúhlavnějšího nepřítele, a nebudete více víry příkládati výpovědi jeho; já vás vysvobodím z jeho moci; neboť jeden z potomků Evi-
ných (Ježíš Kristus) potře ďáblu hlavu, t. j. on zničí jeho moc, a zruší jeho království; on (ďábel) však předc úklady lstivými neustále vzdorovati bude, ale — nadarmo. —

Toto přislíbení milostivé obnovil Bůh mnohokráté; tak pravil k Abrahamovi: „Požehnám tobě, a v semeni tvém (v jednom z tvých potomků), požehnání budou národové země.“ (I. Mojž. 22, 17.) Taktéž řekl k Jakubovi: „V tobě a v semeni tvém požehnána budou všechna pokolení země.“ (I. Mojž. 28, 24.) —

Aby však lidé u poznání onoho budoucího Vykupitele (Messiáše) nemohli pochybiti, dal Bůh ústy proroků čas, jakož i rozličné okolnosti jeho narození, života a smrti předpovídati.

Tak oznamovali proroci:

1. Že přijde z pokolení Judova v tu právě dobu, když ono moci a důstojnosti panovnické nad ostatními pozbude; „Nebude odňata berla (znamení důstojnosti panovnické) od Judy, aniž kníže z beder jeho, dokavadž nepřijde, který má poslán býti, a bude očekává ní národů.“ (I. Mojž. 49, 10.) — (I naplnilo se to doslovně; Kristus se totiž narodil, když panoval cizinec, Herodes Idumejský, jak dosvědčují evangelia všechna.)

2. Že panna matkou jeho bude. „Aj panna počne a porodí syna, a nazváno jmeno jeho Emanuel.“ (Bůh s námi.) (Isai 7, 14.) — (I bylať v skutku panna Maria matkou Ježíše Krista (Luk. 4, 3).

3. Že se v Betlémě v chlévě narodí: „Ty Betléme Efrata maličký jsi v tisících Judských; však z tebe mi vyjde ten, jenž panovníkem bude v Israeli, a východ jeho od počátku, od dnů věčnosti“ (Micheáš 5, 2). (I to na Kristu se naplnilo.) (Luk. 2.)

4. Že bude mít za předchůdce Jana Křtitele: „On (Jan Křtítel) před Pánem (Vykupitelem) v duchu a v moci Eliášově předejde, aby obrátil nevěřící k pravému poznání, a postavil Pánu lid hotový“ (připravený). — (Byl pak v skutku Jan Křtítel předchůdcem Pána Ježíše, a pokřtil jej. Mat. 3, 17.)

5. Že bude velikým učitelem a prorokem: „Proroka vzbudím z prostředku bratří jejich, podobného tobě, a vložím slova má v ústa jeho, a bude mluvit k nim všechno, což mu přikáži.“ (V. Mojž. 18, 18.) (Učil Kristus po 3 léta.)

6. Že jej Jidáš zradí: I odvážili mzdu třiceti stříbrných. I řekl Hospodin ke mně: „Uvrz to k slávateli obrazů (hrnčící), krásnou mzdu, kterouž jsem ceněn od nich.“ (Zachar. 11, 12, 13.) (To též naplnilo se na Kristu Mat. 25.)

7. Že mnoho trpěti bude a že zemře za nás: „Raněn jest pro nepravosti naše, potřsn jest pro hříchy naše. Trestání pro způsobení pokoje našeho vloženo jest na něj, a zsinalostí jeho my uzdraveni jsme.“ (Isaiáš. 53, 5.) (Tak právě utrpení a umučení Páně všickni evangelisté nám též líčí.)

Povzbuzení. Se srdcem vděčným nesmírnou tu lásku a dobrotu Otce nebeského uznávati musíme, že hned prvním rodičům Vykupitele zaslíbil, kterého postupem času také poslal.

Kdyby Hospodin zaslíbení tohoto byl lidem nedal, byli by se museli obávat, že na věky od něho zavrženi jsou, a že nic platno, pokání činiti.

Poznámka. Naplnilo se tedy vše na Ježíši Kristu, co v starém zákoně o Vykupiteli předpovídáno bylo, On jest tedy v skutku zaslíbený Messias.

§. 41.

Proč se nenaplnilo zaslíbení o Vykupiteli až za tak drahý čas?

Více než čtyry tisíce let uplynulo, než se naplnilo zaslíbení o Vykupiteli, které Hospodin hned prvním rodičům v ráji učinil.

Příčinu toho udávají sv. otcové, volajíce: „Bůh byl vždy hotov, aby dal, ale člověk nebyl hotov, aby vzal.“ Bylo totiž

1. zapotřebí, aby lidé okusili na sobě, jak veliké zlé jest hřích, a jak smutné jeho následky.

2. Měli přijíti ku poznání toho, že vykoupení nejvš potřebují, ano v člověčenstvu měla touha po Vykupiteli vzniknouti.

3. Člověčenstvo hříšné musilo postupným vyučováním a cvičením připravováno býti, aby mohlo čisté učení Ježíšovo přijati.

Hlava třetí.

O Ježíši Kristu, Vykupiteli člověčenstva.

Čemu nás učí církev katolická o Ježíši Kristu?

§. 42.

I. Ježíš Kristus jediný Syn Boha Otce.

Již z toho, co posud o Ježíši Kristu podotknuto bylo, dosti patrné jest, že nebyl On jen obyčejný nějaký člověk, aneb nějaký prorok, nýbrž že byl mnohem více; On jest :

jediný Syn, kteréhož Bůh Otec z sebe způsobem nám nepochopitelným od věčnosti zplodil.

Všickni lidé na křtu svatém hřichu prvotního sprostěni bývají, a stávají se syny Božími. Takovým synem nebyl ale Ježíš Kristus, on jím nebyl učiněn teprv zde na zemi, nýbrž on od věčnosti s Otcem nebeským jediné jest přirozenosti, on tytéž má dokonalosti, jako Bůh Otec.

Ježíš Kristus sám nás tomu učí, že jest Syn Boží, a nazývá Boha svým Otcem; on řekl k židům: „Jako Otec křísí mrtvé a obživuje, tak i Syn, kteréz chce, obživuje .... Kdo nectí Syna, nectí Otce, kterýž jej poslal.“ (Jan 5, 21–23.) — Pán Ježíš dále nekáral z toho Petra, když tento jsa od něho tázán, za koho by jej měl, ve jménu všech apoštolů odpověděl: „Ty jsi Kristus,

Syn Boha živého.“ (Mat. 16, 16.) — Když Ježíše u veřejné radě kníže kněžský skrze Boha pravého zaklínal, aby pověděl, je-li Kristus, Syn Boží, odpověděl on: „Ty jsi řekl,“ a neodvolal toho nikdy, nýbrž umřel i pro to. —

Proto také Bůh Otec Ježíše Krista, jakožto Syna svého nesčíslnými znameními oslavil; na příklad onou hvězdou neobyčejnou, která narození jeho pohanům zvěstovala, pak u křtu v řece Jordáně, napotom na hoře Tábor u proměnění Páně, atd.

§. 43.

II. Ježíš Kristus pravý Bůh.

Že Ježíš Kristus pravý jest Bůh, Bohu Otci u všem roveň, snadno dokážeme z písma svatého; neboť ono přivlastňuje jemu

1. Božské jméno. Tomáš řekl k Ježíši: „Pán můj a Bůh můj“ (Jan 20, 28). Svátý Jan dále takto začíná své evangelium: „Na začátku bylo Slovo (Ježíš), a Slovo bylo u Boha, a Bůh byl Slovo“ (Jan 1, 1). A jinde čteme: „Tentož (Kristus) jest pravý Bůh a život věčný“ (I. Jan 5, 28). Ježíš pak sám říká: „Já a Otec jedno jsme.“ (Jan 10, 30.)

2. Božské vlastnosti přikládají se též Ježíši Kristu v písmě svatém. Dát se to obšírně dokázati o všech vlastnostech; ješto však dokonalosti Božské tak jsou sloučeny, že jedna bez druhé obstáti nemůže, dostačí, když jen některé uvedeme. Tak jmenuje jej písmo svaté všemohoucím: „Skrze něho učiněny jsou všecky věci, a bez něho nic učiněno není, což učiněno jest.“ (Jan 1, 3.) — Ježíš znal nejtajnější myšlenky zákoníkův: „A vidá (znaje) Ježíš smýšlení jejich, řekl: „Proč myslíte zlé věci v srdcích svých.“ (Mat. 9, 14.) On jest tedy vševedoucí. —

On jest také pravdomluvný; neboť sám řekl: „Já jsem cesta, pravda a život.“ (Jan 14, 6.)

On jest dále nejvyšš spravlivý: „Syn člověka (Kristus) přijde v slávě Otce svého s anjely, a tehdyž odplatí jednomu každému, dle skutků jeho.“ (Mat. 17, 27.)

3. Dle výroků písma svatého náleží Ježíši Kristu dále též úcta, jakou vzdáváme Bohu Otci: „Kdo Syna nectí, nectí i Otce, jenž jej poslal.“ (Jan 5, 39.) A sv. Pavel napsal: „Ve jménu Ježíše Krista má každé koleno klekati, nebeských, zemských i pekelných.“ (K Filip. 2, 10.)

Povzbuzení a) Ježíš Kristus pravý jest Bůh, tedy veškeré učení, jež vyšlo z úst jeho, božská a neomylná jest pravda. Pročež povinností naší, abychom všeho toho, co nám zjevil, dokonalou vědomost sobě zjednali, a dle pravdy poznané též se v životě řídili.

b) Je-li Ježíš pravý Bůh, vzdávejme mu takovou čest a poklonu, která Bohu Otci přináleží. Ctíme nejen božskou jeho osobu, nýbrž vše, co se jeho týká; zvláště nejsvětější jméno jeho v uctivosti máme. Jako předkové naši neznali lepšího a srdečnějšího pozdravení, jako „pochválen buď Ježíš Kristus“: tak i my slova ta na setkání s úctou a s radostí pronášejíme, osvědčující tak nejlépe svou křesťanskou pravověrnost.

§. 44.

III. Ježíš Kristus pravý člověk.

Z nestihlé lásky ku padlému pokolení lidskému a pro obnovení života věčného, jak dí sv. Pavel, vzala na sebe druhá Božská osoba přirozenost lidskou.

Za tou příčinou čistá, bez hříchu prvotního počatá, ničím nepoškozená Panna Maria zvláštní milostí Ducha svatého matkou se stala Syna Božího, i porodila pacholátko, jemuž napotom dáno bylo jméno Ježíš. — „Slovo tělem učiněno jest, a přebývalo mezi námi.“ (Jan 1, 14.)

Ačkoliv Ježíš zcela neobyčejným a nás tajným způsobem život svůj započal, a za tou příčinou i hříchu dědičného prost byl, předce nic méně mimo hřích ve všem nám byl roven, On byl pravým a skutečným člověkem; neboť Kristus měl

1. lidské tělo se všemi údy, které, jako každého jiného člověka, tělo, hladu, žízní, umdlení, spaní, bolestem a všem mdlobám, ano i smrti podrobeno bylo. —

2. Ježíš měl také lidskou duši, nesmrtelnou a obdařenou všemi silami a schopnostmi, radostí a žalostí schopnou. Proto také řekl o sobě: „Raduji se, že jsem tam nebyl“ (Jan 11, 15); a jindy: „Duše má zarmoucená jest až k smrti.“ (Mat. 26, 38.)

3. Kristus má též jméno člověka. On se sám nazývá „Synem člověka“; a sv. Pavel dí: „Jedenť jest zajiště Bůh, jeden také prostředník mezi Bohem a lidmi, člověk Kristus Ježíš“ (I. Tim. 2, 5).

4. Ježíš Kristus pravý jest člověk, ale bez všeho hříchu; neboť on se tázal nejúhlavnějších svých nepřátel: „Kdo z vás může mne trestati z nějakého hříchu?“ (Jan 8, 46.) A sv. Pavel napřal oněm: „Mámeť biskupa (Ježíše Krista), který ve všem, podobně jako my, zkoušen byl, avšak bez hříchu“ (k Židům 4, 15).

Povzbuzení a) Ježíš Kristus, pravý to Bůh, v těle našem s lidmi obcoval, on bratr náš! Jak veliká důstojnosť naše — Vzbudíž v nás myšlénka tato synovskou lásku, vděčnost a důvěru k Ježíši Kristu!

b) Následujme jeho příkladu, a obcujme zde svatě; varujme se dle možnosti všeho hříchu, a hledme jemu podobni býti.

§. 45.

IV. Ježíš Kristus pravý Bůh a zároveň pravý člověk.

Ježíš Kristus v jedné osobě pravý Bůh jest a pravý člověk zároveň; neboť co Bůh od věčnosti jest, a nepřestal býti Bohem, když se vtělil; aniž přestal býti člověkem, když vstoupil na nebesa.

Ježíš dvojí má přirozenost, božskou a lidskou.

Dle přirozenosti božské Kristus Otcí svému nebeskému ve všem zcela roven jest; protož mohl říci „Já a Otec jedno jsme“ (Jan 10, 30); dle přirozenosti lidské není Otcí svému roven, nýbrž jeho menší jest, jako tomu sám učí slovy: „Otec můj mne větší jest.“ (Jan 14, 28). —

Kristus má též dvojí vůli, totiž božskou a lidskou; neboť on rozeznává vůli svou (lidskou) od vůle otce svého, když volá: „Otče, chceš-li, přenes tento kalich (utrpení) ode mne; však nemávůle, ale tvá se staň.“ (Luk. 22, 42). Vůle jeho lidská ale podřízena byla vůli božské, tak že nemohl hřešiti.

Bylot pak zapotřebí, aby Kristus v jedné osobě Bohem byl a člověkem, jinak sice nebyl by mohl za nás umřítí a nás hněvu Božího sprostiti. Jakožto Bůh nebyl by nás mohl vykoupiti, neboť jako Bůh nemohl trpěti; lidská jeho přirozenost též nemohla neskončené spravedlnosti Boží zadost učiniti. Vtělený Bůh ale, t. j. Bůh, který přirozenost lidskou na sebe vzal, mohl jakožto člověk za nás trpěti, a jakožto Bůh za nás dosti učiniti. „Skrze smrt Ježíše Krista, Syna Boha Otce,“ jak píše sv. Pavel, „my byvše dříve nepřátelé, smířeni jsme s Bohem, a smířeni jsouce spaseni budeme.“ (Kolos. 1, 16). *

Povzbuzení. Hřích v skutku to největší jest zlé! Žádný člověk, ani smrt mnohých tisíců mučenníkův, ani žádný anjel nemohl jej shladiti. Sám Syn opustiti musel slávu, kterou měl na nebesích u Otce, způsobu člověka musel na sebe vzíti, musel nám ve všem podobným se státi, aby nás viny hříchu zbavil. Protož největší povinností naší, abychom se hříchů bedlivě vystříhali.

Poznámka. Poněvadž v Kristu jedna jest toliko osoba a dvojí přirozenost, přenášíme častěji vlastnosti jedné přirozenosti na druhou. My říkáme: Bůh se narodil, Bůh trpěl atd.; vlastně by se mělo říci: Ježíš Kristus, jenž jest pravý Bůh, dle své přirozenosti lidské trpěl, atd.

* Úplně vypsání toho, čemu jakožto pravověřící křesťané o vtěleném Synu Božím věřiti máme, podává nám církev svatá v těchto slovích: „Jestli pravá víra, abychom věřili a vyznávali, že Pán Ježíš Kristus, Syn Boží, Bůh i člověk jest. Bůh z podstaty Otcovy dříve všech věků zrozen, a člověk jest z podstaty matky, u věku narozen. Pravý Bůh, pravý člověk, z duše rozumné ja a z těla lidského; rovný Otci podlé božství, menší Otce podlé člověčenství, předc ne dvěma, ale jedním jest Kristem. Jedním pak ne proměnou božství v tělo, nýbrž přijetím člověčenství v Boha, jedním zúplna, ne smíšením podstaty, ale jednotou osoby.“ (Vyznání víry sv. Athanasia.).

V. Ježíš Spasitel člověčenstva.

Slovo Jesus neb Ježíš znamená v jazyku našem tolik co vykupitel neb spasitel. I nařídil sám Otec nebeský, aby, když se jednorozený Syn jeho vtělí, Ježíšem nazván byl; neboť anjel zvěstoval Marii, že porodí Syna, a jméno jeho že nazve Ježíš; a ku svatému Josefu též poslán byl anjel, který mu oznámil, že porodí manželka jeho Syna, a že nazve jméno jeho Ježíš. — I přišel v skutku Ježíš na svět — netoliko proto, aby nám

1. jako neomylný učitel vůli Boha Otce zvěstoval a
2. nejdokonalejší příklad ctnosti lidské v životu svém vystavil; nýbrž i proto přišel,

3. aby nás smrtí svou spasil.

On se dobrovolně co nepoškrvněný, čistý beránek za hříchy všech lidí na dřevě kříže obětoval.

A tak nás vykoupil:

- a) ode všech hříchů; on zrušil také
- b) pokutu za ně, totiž smrt věčnou, aneb sprostil nás trestů věčných;
- c) on nám zjednal milost Boží a život věčný, to jest právo, abychom se do nebe dostatí mohli.

Že Ježíš Kristus smrtí svou vinu naši s nás snal a na sebe vzal, a že nás s Bohem Otcem zase smířil, že nás všech zasloužených trestů sprostil, a nám život věčný zase dal, toť snadno dokážeme z písma svatého. Jan Křtitel na Ježíše zástupům takto ukazoval: „Aj beránek Boží, aj který snímá hříchy světa.“ (Jan 1. 29.) Kristus pak sám přirovnávaje se k dobrému pastýři vyznal: „Já jsem přišel, aby (ovce) život měly, a hojněji měly.“ (Jan 10, 10.) „Neboť tak miloval Bůh svět, že Syna svého jednorozeného dal, aby každý, kdož věří v něj, nezahynul, ale život měl věčný. Neposlal Bůh Syna svého na svět, aby soudil svět, ale aby spasen byl svět skrze něj (Jan 3, 16—17). A sv. Pavel to zkrátka takto pronáší: „Odplata za hřích jest smrt; ale milost Boží jest život věčný skrze Ježíše Krista Pána našeho.“

(K Řím. 6, 28.) Sv. Jan pak dří: „Krev Ježíše Krista očisťuje nás od všelikého hříchů.“ (Jan 1, 7.)

Chceme-li se ale veliké milosti, jíž nám Kristus svou smrtí na dřevě kříže dobyl, účastnými státi, musíme

1. v něj a v jeho svaté učení věřiti; neboť v písmě svatém čteme: „Kdo věří v Syna, má život věčný; avšak kdo nevěřící jest Synu, neuzřít života, ale hněv Boží zůstává na něm.“ (Jan 3, 36.)

2. Zapotřebí jest, abychom jeho svatým učením také v životě se řídili; neboť on sám praví: „Ne každý, kdo mi řekne: Pane, Pane! (kdo mne uzná za Spasitele) vejde do království nebeského, nýbrž jen ten, kdož plní vůli Otce mého nebeského.“ (Mat. 7, 21.) —

Povzbuzení. „Draze tedy vykoupeni jsme, ne snad porušitelnými věcmi, zlatem a stříbrem,“ tak píše sv. Petr, „nýbrž drahou krví beránka nevinného, nepoškrvněného!“ (I. Petr 1. 18—19.)

„Není nikoho, dle slov svatého Jana Zlatoušého, ani otce, ani matky, ani přítele, ani koho jiného, jenž by nás tak miloval, jako nás miloval pán Bůh náš!“

Myšlénka ta mocně nás podněcovati musí, abychom též s celou duší Ježíše milovali, a ochotně a svědomitě plnice jeho svatou vůli, kterouž nám co učitel člověčenstva v zákoně svém oznámil, lásku tu k němu také skutky na jevo dávali. Nesmíme mysliti, že se blaženosti věčné již musíme účastnými státi, ješto Kristus krví svou nás vykoupil, a za naše hříchů na dřevě kříže zemřel. On nás sice s Otcem nebeským zase smířil, on nám zjednal právo a dědictví slávy věčné: avšak na nás náleží, abychom s milostí nám zjednanou spolu působili, a zákon Páně plnili; neboť jen tak někdy přijati býti můžeme do království jeho nebeského.

Přídatek. 1. Ježíš Kristus trpěl a umřel pro spasení veškerého člověčenstva; avšak dříve než Spasitel obět tu na dřevě kříže dokonal, zemřelo již převeliké množství věrných služebníkův Božích, kteří druhy s toužebností Messiáše očekávali, avšak na díle pro hřích prvotní, na díle pro hříchů, jichž se sami z mdloby a křehkosti přirozené

doponštěli, do nebe vejítí nemohli. Duše těchto zemřelých lidí v předpekli v blažené naději svého vykoupení pokojně a bez bolesti čekaly, až i za ně nevinná krev nepoškrvněného beránka vylita bude. A k nim sestoupila duše Ježíše Krista, když tělo jeho pohřbeno bylo, aby tam, jak dříve svatý Petr, těm duchům, kteří byli jako v žaláři (v lůně Abraháma) kázala, t. j. aby jim oznámila vykonané již vykoupení, a aby je ze stavu zajetí (čekání) v místo nadpřirozené blaženosti uvedla, jížto až do té doby účastni býti nemohli.

Přídatek 2. Dle nábožného mínění sestoupil Kristus také k duším v očistci, nikoliv ale k zavrženým v pekle.

Hlava čtvrtá.

O Bohu Duchu svatém, Posvětiteli člověčenstva.

§. 47.

Zaslíbení a seslání Ducha svatého.

Po svém z mrtvých vstání obcovał Ježíš Kristus po čtyřicet dní se svými učenníky na této zemi, ukazuje se jim a rozmlouvaje s nimi o království Božím, kterak by totiž, když vstoupí na nebesa, sami všecko řídití a spravovati měli v církvi jeho ku spasení duší lidských.

U večer před svou smrtí zvěstoval jim, že jich brzy opustí, a když z řeči takové se zkormoutili a smutni byli, těšil jich mistr laskavý zvláště tím, že jim pošle s nebe Ducha svatého řka: „Užitečno jest vám, abych já odešel; nebo neodejdu-li, Utěšitel nepřijde k vám; jestli odejdu, pošlu ho k vám.“ (Jan 16, 7.) — Aby však věděli, kdo by tento Utěšitel byl, řekl dále: „Když přijde ten Duch pravdy, naučít vás všeliké pravdě.“ (Jan 16.) Ano hned jak se s učenníky svými loučiti počal, ujišťoval jich: „Já prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy.“ (Jan 14, 16, 17.)

Co Kristus Pán přislíbil, naplnil také. V den desátý po svém na nebe vstoupení, když slavili židé památku zákonodárství svého na hoře Sinai, snášel se Duch svatý u zvuku

jako prudkého větru přicházejícího s nebe ve spůsobě ohnivých jazyků nad hlavami apoštolů a učenníků Páně, kteří právě na modlitbě vespolek trvali, a uvedl je v poznání veškeré pravdy.

§. 48.

Duch svatý jest třetí Božská osoba a pravý Bůh.

1. V písmě svatém mluví se na mnohých místech o Duchu svatém jakožto o osobě o sobě působící, od Boha Otce i od Syna docela rozdílné a nejvyšší moudrosti a svrchovanou mocí obdařené. Tak napsal miláček Páně, sv. Jan: „Tři jsou, jenž svědectví vydávají, Otec, Slovo a Duch svatý, a ti tři jedno jsou.“ (I. Jan 5, 7.) A Ježíš Kristus pravil: „Jdouce učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce i Syna i Ducha svatého.“ (Mat. 28, 19.) Duch svatý sestoupil na Ježíše ve spůsobě holubice (na význam nevinnosti a čistoty, již lidem na křtu uděluje, a kterou se stkvíti musí každá duše, v níž On přebýváti má); a apoštolům v Jerusalemě zjevil se ve spůsobě ohnivých jazyků (aby nabyli přesvědčení, že jeho přispěním svaté evangelium s takovou výmluvností hlásati budou, jakoby ohnivé jazyky měli, jimiž v srdcích lidských světlo pravé víry a oheň lásky k Bohu rozstítí možno).

2. Duch svatý jest pravý Bůh, Bohu Otci i Synu ve všem roven; neboť v písmě svatém přivlastňuje se mu

a) Božské jméno. Řekl sv. Petr k Ananiášovi: Proč pokoušel ďábel srdce tvé, abys selhal Duchu svatému? Neselhal jsi lidem, ale Bohu samému“ (Skutk. Ap. 5, 3); t. j. Duch svatý, jemuž ty jsi lhal, není snad člověk nějaký, nýbrž jest to pravý Bůh.

b) Božské vlastnosti. Nazýváť jej Kristus Učitelem veškeré pravdy; kdo však všechno zná, musí býti vševedoucí. Dále jej písmo svaté všemohoucím býti praví, přikládají mu všechny divy a zázraky, všechny dary a milosti, jimiž lidé obdařeni jsou (I. ku Kor. 12, 8—10); mimo to i všudypřítomnost jeho dokazuje slovy: „Ne-

víte-li že chrám Boží jste, a že Duch Boží přebývá ve vás?“ (I. ku Kor. 3, 16.)

Poněvadž vlastnosti božské nerozdílné jsou, přináležejí mu tedy všechny ostatní, aniž třeba více důkazů ještě uváděti.

c) Božská čest a sláva. Spasitel světa sám poručil, aby každý ve jménu Ducha svatého pokřten byl, z čehož patrně, že právě takovou víru v něho míti, a takovou čest a poklonu jemu prokazovati povinni jsme, jakováž Bohu Otci i Synu přináležejí. Proto také praví Ježíš: „Rouhání proti Duchu svatému nebude odpuštěno ani v tomto životě, ani v budoucím.“ (Mat. 12, 31.)

Povzbuzení. a) Chvalme a velebme povždy Ducha svatého ústy, a milujme jej srdcem, ctěme jej šlechetným a bohabojným životem!

b) Duch svatý přebývá v každém čistém srdci, nezarmucujme tedy nejdůstojnějšího tohoto hosta, a nezapuzujme jej žádným hříchem od sebe!

§. 49.

Působení Ducha svatého. — Milost Boží.

Když Duch svatý, všemocný tento Duch pravdy a umění, na apoštoly sestoupil, velmi blahočinně na ně působil; neboť

a) On osvětlil jejich rozum světlem neobyčejným, tak že jim v tom okamžení všechny pravdy, jimž je Kristus učil, a kterým dříve nerozuměli, ihned jasné a zřejmé byly, i mluvili jazyky rozličnými, kterých dříve neznali.

b) Duch svatý ohněm nebeským zahrál též jejich srdce. Apoštolové před sesláním Ducha svatého nebyli ještě prosti všech náklonností hříšných; oni se na př. hádali vespolek, kterýby z nich první měl býti (byli ctižádostiví); oni chtěli na Samaritány, jenž se zpěčovali Krista přijmouti, ohně s nebe žádati (byli mstiví); mimo to váhaví byli častěji v plnění vůle Boží, neboť, ačkoliv jim Pán v zahradě Jetsemanské třikráte poroučel: „Bděte a modlete se, abyste nevěšli v pokušení,“ předce usnuli. Také nestáli byli v plnění svých slibů, jako

Petr, který ačkoliv Ježíši slíbil, že s ním i na smrt půjde, předce jej třikrát zapřel. —

Jakmile ale Duch svatý na apoštoly sestoupil, dokonale plnili vůli Boží. On vyčistil jejich srdce ode všeho zlého, a v něm takovou lásku k dobrému zapálil, že od té chvíle ničeho více nehládali, nežli oslavení Boha a Ježíše jakož i spasení všech lidí.

c) Duch svatý apoštoly bázlivé také stálosti v dobrém obdařil. Když byl Spasitel jat, rozutekli se všickni a skryli se, obávajíce se nepřátel jeho. Avšak přijavše Ducha svatého nelekali se ničeho více, nýbrž směle a veřejně Krista kázali, a za šťastny se pokládali, když pro Ježíše něco utrpěti mohli.

Dále nám vypravuje také písmo svaté o blahodějném působení Ducha svatého na první křesťany takto: „Trvali v učení Apoštolském, a v sdílnosti lámání chleba a na modlitbách; měliť všecky věci společné, každodenně trvali jednomyslně v chrámu, chválili Boha, a byli jedna duše.“

Rovněž tak i Duch svatý až posud ku prospěchu všech lidí působí; On nás všecky vyučuje, k plnění toho, k čemuž povoláni jsme, sílí; On nás posvěcuje (hříchů sprošťuje), a ve všech protivenstvích těší (odtud Utěšitel sluje).

Duch svatý uděluje nám svých vzácných darů, jichž jest dle písmo svatého sedm; a sice:

1) Dar moudrosti, kteráž nás na Boha a na věčnost mysliti, a nikoliv po statech vezdejších, nýbrž po ctnosti toužiti učí.

2) Dar rozumu, jímž pravdu od bludu rozeznáváme, a ve známosti svatého náboženství každým dnem prospíváme. Jako byl Ježíš Kristus nejprvnějším učitelem svatého náboženství: tak jest a zůstane jím Duch svatý u pravověřících křesťanů na věky.

3. Dar rady, kteráž nám tak často zapotřebí jest, abychom vnuknutím Ducha svatého jen tak jednali, jak toho naše pravé blaho vyžaduje, a spolubratry své také k tomu podněcovali.

4. Dar síly. Každý z nás více k zlému se chýlí; nevykonali bychom tedy tak snadno nějakého skutku prospěš-

ného ku životu věčnému, kdyby nám Duch svatý sám nepomáhal, a nás sám neslil.

5. Dar umění. Potřebujeme sice pomoci Ducha svatého, abychom nabyli kteréhokoli umění; avšak nepřítel svého spasení, a způsobu, kterak jim odolati možno, nikdy bychom nepoznali, kdyby se nám jeho daru nedostávalo.

6. Dar pobožnosti. Duch svatý pomáhá nám, abychom se modlili, a vše to ochotně konali, což k službě Boží náleží a čest a slávu Hospodinovu na zemi rozšiřuje.

7. Dar bázně Boží. „Počátek moudrosti jest bázeň Boží“; nemáme se však Otce nebeského báti, jako otrok svého pána, nýbrž všeho toho chrániti se musíme, čímž bychom jej rozhněvati mohli. A dar ten vlévá v nás Duch svatý.

Z toho již patrné, že nám Duch svatý ku ctnému, svatému a blaženému životu pomoci své, a tedy velikého dobrodiní, uděluje, kteréhož ničím nezasluhujeme.

A tato pomoc nezasloužená, kterou nám Duch svatý na základě zásluh Kristových k posvěcení duše a ku spasení věčnému uděluje, nazývá se milostí Boží.

Užívá pak Duch svatý k udělování milosti své rozličných prostředků. Když nás na př. slovo kazatele aneb zpovědníka, aneb napominání přítele, aneb nějaká nehoda k napravení života pohnula, působí tu Duch svatý milostí svou. Tak učinila milost Ducha svatého z mnohých hříšníků svaté. (Matouš, Zacheus, Maří Majdalena, ložr na kříži, Šavel, Augustín.)

Povzbuzení. Volejme často se srdcem zbožným: Přijď! navštív nás, o Bože Duše svatý, a naplň nás svými dary a milostmi! Přesme jeho, aby rozum náš osvětlil a přispěl nám, bychom vždy moudřejšími se stávali. Vynikáme-li ale v skutku vědomostmi, a žijeme-li tak, jak na křesťany přísluší, nepozdvihujme se v mysl, nýbrž Duchu svatému z toho děkujme, a jeho milostí všeliký prospěch v dobrém nazývejme!

§. 50.

Milosti Boží nám velice potřebí jest.

Ježíš Kristus nás sice všech hříchů sprostil a s Otcem nebeským zase smířil; avšak veliká jest naše mdloba a ne-statečnost k dobrému, a my bychom nešetřili zákona Božího, kdyby k tomu vůle naše přispíváním Ducha svatého (jeho milostí), podporována nebyla; „On sám působí v nás chtění i dokonání všeho dobrého“ (k Filip. 2, 13.); „a všechna dostatečnost naše jen z Boha jest.“ (II. Kor. 3, 5.)

Za tou příčinou dobře říkáme, že nám milosti Boží ku spasení nevyhnutelně zapotřebí jest, a bez ní že nelze něco prospěšného činiti k životu věčnému. Pěkně vypisuje svatý Pavel mdlobu naši a zápas našeho ducha s tělesnými žádostmi slovy následujícími:

„Vím zajisté, že zákon jest duchovní; ale já jsem tělesný, . . . co činím, nerozumím; nečiním toho dobrého, což chci, ale činím to zlé, kteréž mám v nenávisti“ (k Řím. 7, 11). Nadarmo bychom tedy měli vůli dle zákona jednati, kdyby milostí Boží posilňována nebyla, a kdyby právě tím onen druhý zákon, v našem těle jsoucí, a zákonu Božímu odporující, umdlen nebyl. „Jest tedy každé dáni dobré, dle slov sv. Jakuba, a každý dar dokonalý jen shůry sestupující od Otce světel.“ (Jak. 1, 27.)

Poznámka. Ačkoliv nám milosti Boží velmi potřebí jest, ačkoliv ona tak mocna, jest, předc nezbavuje nás svobodné vůle. Milost Boží táhne a vábí nás sice k dobrému, ale na nás jest, chceme-li totiž spasitelného poznání vyhledávati, je ochotné přijímati, na vnuknutí ducha svatého dbáti a jeho následovati. „Štědrý jest Bůh, a hotov k dobročinnění: čeká ale předc na jednoho každého vlastní vůli.“ (Cyrill Jer.)

A písmo sv. napomíná nás, abychom k hlasu Božímu srdcí svých nezatvrzovali; abychom se k němu blížili, jako on se blíží k nám; abychom se k němu obraceli jako on obrací se k nám.

§. 51.

O sv. svátostech vůbec.

Milost Boží zvláště ve sv. svátostech se nám uděluje. Jest pak svátost viditelné znamení neviditelné milosti, kteréz jest od Krista Pána k našemu posvěcení ustanoveno.

1. K podstatě svátosti náležejí tedy tři částky: a) viditelné znamení; b) neviditelná milost, která se přijímajícimu uděluje; a c) ustanovení Ježíše Krista.

a) My nejsme pouzí duchové, pročež bychom nevěděli, že se nám nějaká milost uděluje, kdyby nebylo nic takového, což smyslem nějakým znamenáno bývá. Děje se tedy vždycky něco před námi, kdykoliv se nám sv. svátostmi posluhuje, což nám na ty dary ukazuje, které Bůh duši naší dává; my vidíme nějakou věc, která se k tomu účelu ode všeho všedního užívání vylučuje (jako vodu, olej, sůl), a slyšíme slavná slova, jimiž se tajemný čin ten provází; a to nazýváme viditelným znamením. Není však znamení viditelné jen pouhým obrazem, nýbrž moc vyšší skutečně v sobě chová, a prostředkem jest, jímž Duch svatý v duši naší působí.

b) Milost, již se ve svátostech účastnými stáváme, má svůj původ a základ v zásluhách, kterých nám Ježíš Kristus dobyl, zvláště svou smrtí na dřevě kříže. Milost ta duše se týká, a jest tedy, jako duše sama, neviditelná.

c) Poněvadž Ježíš Kristus, jemuž dána jest všeliká moc na nebi i na zemi, sám se znamením zevnitřním a viditelným milost neviditelnou spojití může, musí každá svátost od něho samého ustanovena býti.

2. Máme sedm svátostí, které církve svatá po svatých apoštolech zdědila, i ti je obdrželi od samého Ježíše Krista; i jsou: křest, biřmování, svátost oltářní, pokání, poslední pomazání, svěcení kněžstva a stav manželský.

Jest jich právě sedm, ani více ani méně, poněvadž jako sedm potřeb tělesných máme, rovněž tak jest i sedm potřeb duchovních:

a) Jako člověk k životu tělesnému napřed se rodí; tak i k životu duchovnímu — pro království Boží — znovu zrozen býti musí na křtu svatém.

b) Člověk dle těla roste; rovněž tak i duchovně, u víře, růsti musí ve svátosti biřmování.

c) Je-li tělo nemocno, potřebuje pomoci lékařské; podobně i duše v hříších pohřížená ve svátosti pokání uléčení, sprostění hříchů nalézá.

d) Po nemoci tělu zvláštní posily potřebí jest; tak též duše, když ve zpovědi vazeb hříchů se sprostila, v nejsvětější svátosti oltářní se posilňuje, aby hned zas neklesla.

e) Na loži smrtelném potřebuje člověk tělesný zvláštní potěchy: podobným způsobem i člověk duchovní k tubému boji, jež v hodině smrti s duchovním nepřitelem podstoupiti musí, milosti Boží potřebí má, kteráž se mu uděluje ve svátosti posledního pomazání.

f) Abychom jisti byli svým životem, jměním a svou ctí, potřebujeme světské vrchnosti: rovněž tak nám zapotřebí vrchnosti duchovní, kteráž by o náš duchovní život, o spasení duše, pečovala; a k tomu slouží svátost svěcení kněžstva.

g) Jako se pokolení lidské manželstvím rozmnožuje, tak též svátost stavu manželského ustanovena jest k rozmáhání duchovního blaha a k rozšiřování církve Kristovy.

3. Některé svátosti nám milost Boží udělují, jako křest a pokání; a jiné ji v nás rozmnožují, jako biřmování, svátost oltářní, a ostatní tři svátosti. Křest a pokání jsou svátosti mrtvých; (ustanovené pro lidi duchovně mrtvé, kteří mají na sobě hříchy; neboť duše, kteráž v hříších jest, pro život věčný nežije, jest tedy pro něj mrtva); ostatní svátosti slují svátosti živých; (kdo je chce přijímati, musí duchovně živ býti, t. j. bez hříchu, v stavu posvěcující milosti; on musí tedy dříve přistoupiti ku svátosti pokání). Křest, biřmování a svěcení kněžstva vtiskují v duši nezrušitelné znamení, t. j. působí, že, kdo je přijímá, na vždy se rozeznává od toho, jenž nebyl pokřtěn, biřmován, a na kněze posvěcen; pročež se nesmí svátosti tyto opakovati. Jiné svátosti, jako poslední pomazání a stav manželský,

mohou, a ještě jiné, jako pokání, a svátost oltářní, ma se častěji přijímati.

§. 52.

O křtu svatém.

Křest svatý jest nejprvnější a nejpotřebnější svátost, v které bývá člověk vodou a slovem Božím od hříchu prvotného, i od všelikých jiných skutečných hříchů, jestli se jich před křtem svatým dopustil, očištěn, a v Kristu jako nové stvoření k životu věčnému znovu zrozen a posvěcen.

Křest svatý jest v skutku svátost; nebo se tu nalézá:

1. Viditelné znamení, t. j. přirozená voda, která se třikrát na hlavu křtěnce ve způsobě kříže lije, a pak slova, která křtítel pronáší, totiž: Já tě křtím ve jménu Otce, i Syna i Ducha svatého. Voda zajisté dobře značí působení svatého křtu a milost, jakáž se tu uděluje; neboť jako ona umývá škrvny těla, tak též duše obmyta bývá na křtu sv. ode všech hříchů.

2. Milost, již na křtu svatém nabýváme, jest následující:

a) Odpouští se nám hřích prvotný a všechny skutečné před křtem zpáchané hřichy, jakož i všechny tresty, jak věčné tak i časné. Proto radil svatý Petr židům, „aby se jeden každý pokřtí dal na odpuštění hříchů.“ (Skutk. Ap. 2, 41). A Ježíš pravil: „Kdo uvěří a pokřtěn bude, bude spasen.“ (Mark. 16. 15.)

b) Křtem svatým do církve Kristovy býváme přijati, stáváme se jejími údy, a tak účastnými veškerých milostí a prostředků, jakých ona věřícím ku spasení poskytuje. Tak čteme v Skutcích Apoštolských: „Ti, kteří přijali řeč jeho (sv. Petra), pokřtěni jsou: a připojilo se jich (k církvi) okolo tří tisíců.“

c) Uděluje se nám posvěcující milost, kterouž se stáváme s syny Božími a dědici věčného spasení. Sv. Pavel napsal ve svém listu k Títovi: (v k. 3, 5. 7.) „Bůh nás spaseny učinil obmytím druhého narození, . . . abychom ospravedlněni jsouce milostí jeho, byli

dědicové podlé naděje života.“ A pokřtěným Gala-
tům takto napsal: „Všickni vy synové Boží jste
skrze víru, která jest v Ježíši Kristu.“ (Kap. 4. 6.)

3. Ježíš Kristus svátost křtu v skutku ustanovil; ne-
boť po svém z mrtvých vstání řekl k učenníkům: „Jdouce do
veškerého světa učte všecky národy, křtíce je
ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.“ Poslušni
jsouce rozkazu onoho rozešli se tedy do veškerého světa,
hlásali učení Kristovo, a křtili vodou všecky ty, kteří je při-
jali. Tak již v ten den, když sestoupil duch svatý na apo-
štoly, tři tisíce lidí v Jerusalemě pokřtěni byli.

4. Svátost křtu jmenuje se nejprvnější, poněvadž
dříve pokřtěni býti musíme, než některou jinou svátost při-
jati můžeme. Sluje také nejpotřebnější, ješto nám bez
křtu nelze spasenu býti. Ježíš Kristus sám řekl: „Nenaro-
dí-li se kdo znovu z vody a z Ducha svatého, ne-
může vejíti do království Božího.“ (Jan 3, 5.)

5. Křtíci mohou vlastně jen biskupové, kněží a jáhnové,
(kteří ještě posledního posvěcení nedosáhli); že však křtu
svatého tak potřebí jest, dovoleno každému člověku v čas
potřeby touto svátostí přísluhovati, jen když má úmysl křtíci
dle ustanovení Kristova, a když, leje vodu na křtěnce, užívá
slov: Já tě křtím ve jménu Otce . . . . .

6. Mimo křest vody jest ještě křest krve a žádo-
sti. Křest krve záleží v nasazení života svého pro Krista
spojeném s lítostí a s láskou k Bohu. Církev svatá ctí dosti
mučenníkův svatých, ačkoliv křtu nedosáhli; na př. sv. Jana
Křtitele; sv. mláďátka; a t. d.

Křtu žádosti neb touhy ten dojíti může, kdo z ce-
lého srdce sobě žádá a přaje křtu vody, a žádného k němu
přístupu nemá; přijímá tenkrát Bůh vůli, která s lítostí
spojena býti musí, za skutek, jako u lotra na kříži.

Křtu žádosti dosahují i ti lidé, kteří o Ježíši a jeho sv.
evangelii ničeho neslyšeli (dívoši v Asii, v Africe a v Ame-
rice a t. d.). Jestliže totiž dle výpovědi svého rozumu a dle
hlasu vnitřního (svědomí) žijí, přichází jim Bůh ku pomoci,
a rozněcuje v nich dokonalou lásku, tak že sobě co nejvrouc-
něji všeho toho žádají, co se Bohu líbí, a tak povšechná žá-

dost jejich nevědomky i žádost křtu v sobě zahrnuje; neboť křest se Bohu zajisté líbí.

7. Na křtu svatém dvojí slib činíme, že totiž v Ježíše věřiti, a jeho svatým učením v životě se řídití budeme. Za svědky těchto slibů zvou se ke křtu dle starodávné obvyklosti kmotrové, kteří o naplnění těchto slibů pečovati, a k tomu zvláště přihlížeti mají, aby dítě v náboženství křesťanském dokonale bylo cvičeno. Proto se také nevěřící, bludaři, jakož i osoby špatné pověsti za kmotry nehodí.

8. Na křtu svatém dává se křtěnci jméno některého Svátého aneb nějaké Světičky Boží (jenž pak slove svatým patronem, svatou patronkou jeho), aby měl po Kristu Pánu, koho by zvláště následoval v životě svém, jakož i proto, aby nemohl nikdy pochybovati, že člověku možno ctnostně živi a spasenu býti. Jest tedy povinností každého, aby se dobře seznámil se životopisem (legendou) patrona svého.

Povzbuzení a) Děkovati máme Bohu vždycky, zvláště ale když sobě den narození a pokřtění svého připomínáme, za velikou milost, jíž jsme na křtu sv. došli; neboť velikát to milost, že jsme se zrodili k životu věčnému.

b) Věduce, k čemuž jsme se ústy kmotrů na křtu svatém zavázali, vždycky tak živi býti musíme jak toho křesťanství na nás žádá. Nesmíme se poškrňovati žádnými skutky, k nimž nás zlý duch poňouká, jsouce pamětlivi, že jsme se jich odřekli, když jsme ponejprv do chrámu Páně přineseni byli.

c) Roucho nevinosti, jež jsme tenkrát na sebe oblekli, vždy čisté zachováti povinností naší.

§. 53.

O svátosti birmování.

Na křtu dává nám Duch svatý život duchovní a onu nevinost, kteráž nás syny Božími a dědici království nebeského činí. Milost ta jest ze všech nejpřednější a nejpoctebnější.

Než na křtu dvojí slib jsme učinili, že chceme totiž v Krista věřiti, a pak, že dle jeho víry dokonale živi budeme. Naplnění slibův těch není tak snadné, jak se zdá na první pohled.

V Ježíše bez pochybnosti věřiti, jej veřejně vyznávatí není sice za dnův našich tak obtížné, jako za doby prvních křesťanův, kteří od židův i od pohanův pronásledováni byvše v podzemních pohřebních kobkách (katakombách) za temna nočního se službami Božími se tajili. My můžeme sice veřejně ku Kristu se hlásiti, a jemu směle čest a poklonu slušnou činiti; avšak i za dnův našich jsou zlí lidé, kteří jizlivými řečmi a svůdnými příklady všemožně o to usilují, aby nás o nejdražší poklad, o poklad víry připravili.

Co se druhého slibu týká, že totiž dle víry Kristovy v životě vždy se budeme spravovati, vímeť dobře (viz §. 45), že i apoštolové před sesláním Ducha svatého často klesali, a hříškové naši, jichž se každodenně dopouštíme, dosvědčují patrně, že to nesnadná věc jest, dle učení Ježíšova žiti, a že k tomu velmi slabí jsme a nedostateční. Jest nám tedy všem jakési vyšší posily a pomoci zapotřebí, kterouž nám Duch svatý ve svátosti birmování uděluje.

2) Jest pak birmování svátost, v které pokřtěný člověk skrze svaté křížme a slovo Boží od Ducha svatého posilněn bývá, aby víru svou stále vyznával, a dle ní také živ byl.

Birmování jest v skutku svátost; neboť i zde všechny ty tři částky se nalézají, jichž k podstatě svátosti potřebí jest, totiž:

a) Viditelné znamení. Biskup vzkládá ruce na ty, jež birmuje, a modlí se, aby Bůh Ducha svatého se všemi dary na ně s nebe seslal; pak je maže na čele svatým křížmem (směšeninou z oleje olivového a z balzámu vonného, což posilu znamená v boji proti zlému, a spolu i ochranu proti porušení hříšného světa), a dále říká: „Znamenám tě znamením kříže, a birmuji tě křížmem spasení ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.“

b) Neviditelná milost taktéž se uděluje. aa) Nabýváme zmažilosti, abychom víru svou stále vyznávali a dle ní živi byli.

bb) Rozmáhá se v nás posvěcující milost Boží, kteréž jsme na křtu svatém dosáhli.

cc) Duch svatý nás vzácnými svými dary naplňuje.

3. Ježíš Kristus tu svátost ustanovil. Za to ručí účinnivé jednání svatých apoštolů; neboť čteme ve Skutcích Apoštelských: „Uslyševše apoštolové, kteří byli v Jerusalemě, že Samáří přijalo slovo Boží“, (hlásal jim učení Kristova jáhen Filip, který je také pokřtil), „poslali k nim Petra a Jana, kteří přišedše modlili se za ně, aby přijali Ducha svatého, neboť ještě na žádného z nich nepřišel. . . . Tedy vzkládali na ně ruce, a oni přijali Ducha svatého.“ (Skutk. Ap. 8, 14—17.). Z toho tedy jde, že apoštolové ruce vzkládali na pokřtěné, na kteréž napotom Duch svatý sestupoval, aby je dary svými naplnil. Nebyliby toho dojista učinili, kdyby jim nebyl Kristus tak přikázal.

4) Slova ona z písma svatého uvedená učí nás také, že jen apoštolové oprávnění byli k udělování svatého birmování; pročež až posud také biskupové toliko, co řádní nástupcové apoštolův s plnou mocí, svátostí touto přísluhují.

Jest však k hodnému přijetí sv. birmování zapotřebí,

a) aby birmovanec ve svatém náboženství dekonale byl vycvičen; neboť, má-li u víře utvrzen býti, musí ji dříve úplně znáti.

b) Dále jest povinností jeho, aby se dříve ve svátosti pokání s Bohem smířil, a nejsvětější svátost oltářní přijal; neboť Duch svatý v čistém toliko srdci se uhošťuje.

c) Má se modlitbou a jinými dobrými skutky, jako udělováním almužny, když jest to možno, a postem připravovati; neboť Spásitel sám ujišťuje nás, že „Otec nebeský Ducha dobrého těm dá, kteří jeho prosí.“ (Luk. 11, 13.).

5) I k birmování kmotrové se berou, a sice taková, kteří již sami svátostí tou u víře posilněni byli; neboť na ně náleží, aby birmované k stálosti u víře slovem a příkladem podněcovali; proto také kladou birmovancům pravici svou na rameno pravé, jako by tím říci chtěli: „Postaráme se o to, a ručíme za to, že zůstanou tito u víře své pevní.“

Za touž příčinou, jako křtěncovi, i birmovanci se jméno nějaké dává.

Povzbuzení. a) Kdo ještě není birmován, má se pilně učiti svatému náboženství, aby mohl co nejdříve posilněn

býti v milosti Boží k stálému vyznávání své víry a k životu s ním se srovnávajícímu.

b) Kdo však již svátosti oné dosáhl, musí s milostí tou spolu působiti, a duši svou vždy více ctnostmi křesťanskými ozdobovati. Dále se má často modliti, aby Duch svatý od něho neodstoupil, a volati se žalmistou Páně:

„Srdce čisté stvoř ve mně Bože . . . Nezamítej mne od tváři své, a Ducha svatého svého neodnímej ode mne.“ (Žalm 50.).

Poznámka. Namítá se, že v prvních časích církve biřmování nepokládalo se za zvláštní svátost, ježto bylo prý vždy se křtem spojeno. Dle svědectví sv. Hieronyma cestovali ale již za jeho času biskupové na venek, aby křesťány takové, jenž byli od kněží aneb od jáhnů pokřtěni, biřmovali.

§. 54.

O nejsvětější svátosti oltářní.

1. Když Spasitel na poušti pěti chleby a dvěma rybičkama pět tisíc lidí zázračně nasýtil, žádali na něm židé jiného ještě znamení, tvrdíce, že takým způsobem nejlépe je přesvědčí o svém messiášství. Avšak Ježíš snaje jich smýšlení, a věda dobře, že se jim jen zachtělo chleba onoho, počal o jiném, o duchovním totiž chlebě mluvit, a dokládal, že on sám chléb tento jest, řka: „Já jsem chléb živý, kterýž jsem s nebe sestoupil.“

Židé nerozuměli slovům těm, a zapomněli, že Ježíš Kristus není jen pouhý člověk; pročez hádali se, kterakby jim své tělo k požívání dáti mohl. Pán Ježíš nedomlouval jim, že by snad neprávě výpovědi jeho rozuměli, nýbrž mínění jejich ještě potvrdil slovy těmito: „Chléb, který já dám tělo mé jest. Nebudete-li jísti těla Syna člověka, a píti krve jeho, nebudete míti života v sobě . . . Neboť tělo mé právě jest pokrm, a krev má právě, jest nápoj. Kdo jí mé tělo, a pije mou krev, ve mně přebývá, a já v něm. . . Kdo jí chléb tento, živ bude na věky.“ (Jan 6, 52—59.) Již tenkrátě slíbil tedy nebeský Pán svým vyznavačům, že ustanoví nejsvětější svátost oltářní.

2. Přípověď tuto splnil Kristus u večer před svou smrtí; neboť když večeřeli (apoštolové a učenci), vzal On chléb, dobrořečil Bohu, i lámal a dával učenníkům svým, a řekl: „Vezměte a jezte, toto jest tělo mé.“ A vzav kalich, díky činil a dával jim řka: „Píte z toho všickni; nebo to jest krev má nového zákona, kteráž za mnohé vylita bude na odpuštění hříchů“; (Mat. 26, 26—28.) t. j. co v rukou držím, není více chléb, ačkoliv tělesné oko vaše nic jiného nevidí, nýbrž jest to pravé, živé, též tělo mé, které nyní mám; a rovněž i není již vína v kalichu tomto, nýbrž jest to pravá a živá krev má. Ježíš proměnil tedy chléb a víno ve své tělo a svou krev. Napotom řekl učenníkům: „To čiňte na mou památku“ (I. Kor. 11, 25.); čímž jim přikázal, aby, jako on proměnil chléb a víno v tělo a krev svou, též i oni na oltářích onano slova pronášejíce totéž činili, a sice na jeho památku.

Kněží jsou přísluhovatelé této svátosti, zastupují ale samého Krista, jenž jest pravým a vlastním vykonavatelem, proto nefká kněz: „Totof jest tělo Kristovo,“ nýbrž „totof jest tělo mé.“

3. Jest tedy nejsvětější svátost oltářní pravé tělo a pravá krev Pána našeho Ježíše Krista ve způsobách chleba a vína.

Jak medle tedy kněz u oběti máe svaté nad chlebem a nad vínem slova Kristova pronáší, není na oltáři z chleba a z vína ničeho, než zevnitřní toliko spůsoby, t. j. chléb a víno podržuje jen svou podobu, barvu, chuť, tíži a jiné vlastnosti; podstata chleba proměnila se ale v podstatu těla Krista Pána, a podstata vína v podstatu krve Jeho; a Pán Ježíš jakožto Bůh a člověk, opravdu, skutečně a podstatně, celý přítomen jest, asicev každé spůsobě, v každé i té nejmenší částce. Není tu však přítomno pouhé tělo mrtvé Kristovo, nýbrž to tělo, které smrtí smrt přemohlo, totiž proměněné a oslavené tělo; neboť jen takové tělo může na zemi na více místech zároveň přítomno býti. Učení toto rozumem pochopiti nemůžeme, jest to tajemství; tu však více slovům Spasitele, než sami sobě věřiti musíme.

4. Že Pán Ježíš nejvznešenější onu svátost ustanovil, a že chléb a víno, jakož i slova kněze viditelným jsou zde znamením, průvodně ze slov výše uvedených; nyní zbývá tedy jen ještě o milosti promluvit, kteráž se nám v ní uděluje. Milost tato převeliká jest, neboť duše pokrmu a nápoje onoho okoušející s Kristem samým co nejúžeji se spojuje dle příslibení jeho: „Kdo jí tělo mé, a pije krev mou, ve mně přebývá, a já v něm“ (Jan 6, 57), a v kom Kristus žije, ten nese ovoce mnohé, on z jisté dosti silný jest k odpirání všemu zlému, a k plnění všeliké ctnosti. Kdyby však někdy hříchem nějakým těžkým poškvrněn jsa opovážil se tuto svátost přijímati, ten netoliko veškeré milosti prázděn zůstává, anobrž i bezbožnost svou rozmnožuje, ježto se těla a krve Ježíše Krista víným stává, jakož tomu učí sv. Pavel: „Kdokoliv bude jfsti chléb tento, neb kalich Páně píti nehodně, vinen bude tělem a krví Páně“; proto napomíná nás též apoštol slovy: „Zkusiž sebe člověk, a pak teprv z chleba tohoto jez, a z kalicha pij.“ (I. Kor. 11, 27. 29.)

Moc a právo podávati věřícím večeři Páně mají biskupové, pryštové a též i jáhnové.

§. 55.

O mši svaté.

1. My katolíci za nejhlavnější částku služeb Božích mši svatou pokládáme. Jest pak máše svatá oběť nového zákona, v kteréž se Ježíš Kristus ve spůsobách chleba a vína Otci nebeskému obětuje; aneb jak tomu učí církev svatá: Máše svatá jest nekrvavá oběť nového zákona, vždy trvající památka krvavé oběti, kterou Ježíš Kristus na kříži dokonal.

Obětí nazýváme každý viditelný dar, který Bohu přinášíme, abychom osvědčili svou od něho odvislost, a jisté zbožné city Jemu projevili. V starém zákoně dosti lidí obětovali, však všecky tyto oběti nemohly ani jediného hříchu shladiti, a jen proto Bohu se líbily, že obrazem byly oběti té, již Kristus sám na dřevě kříže vykonal; kdež

sebe sama za nás dal, aby nás vykoupil od všeliké nepravosti." (Tit. 2, 14.)

Abychom ale nikdy nezapomínali, co Kristus pro spasení našich duší na kříži krvavým způsobem učinil, ustanovil On u poslední večeře oběť nekrvavou; neboť proměnil chléb a víno v tělo a krev svou, přikázal učenníkům, aby totéž na jeho památku činili. Tak tedy oběť mše svaté vždy trvajícím památkou jest předražené smrti Kristovy, a slove obětí nekrvavou proto, že se neprolévá v ní žádná krev, jak se to dále na kříži. Obětuje se tedy u mše svaté tentýž Ježíš Kristus se svým tělem a krví za nás Otci nebeskému (ovšem neviditelně,) který se druhdy pro naše věčné blaho na kříži Jemu viditelně obětoval; pročež oběť mešní táž jest oběť, jakáž byla oběť na kříži.

2. V církvi katolické koná se oběť mše svaté den co den:

a) abychom sobě oběť krvavou na dřevě kříže připomínali, a tak častěji o tom rozjímali, že hřích to největší zlé jest, ježto nás sám jediný Syn Boží neukrutnější svou smrtí jeho sprostiti mohl; (rozjímáním takovým ku kajicnosti mocně povzbuzování býváme);

b) abychom Bohu patřičnou úctu vzdávali, a nejvyšší moc, kterouž má nade vším stvořením, slušně uznávali;

c) abychom smířili Boha hříchy rozhněvaného, a tak hříchů odpuštění dosáhli. Mše svatá jest oběť smířující, a přináší dle slov sv. Tomáše Aquinského „totéž dobro a spasení, jež krvavá oběť na kříži veškerému pokolení lidskému přinesla.“ A právě proto obětuje se mše nejen za živé, nýbrž i za mrtvé, ježto Kristus za všechny lidi, tedy i za naše spolubratry, kteří nás na věčnost již přešli, umřel; tyto tedy poroučíme obětí mše sv. nekonalému jeho milosrdenství;

d) abychom Bohu za všechna dobrodíní, která jsme ode štědré ruky jeho obdrželi, děkovali. Pročež dobře napsal sv. Augustín: „Poznal jsi, u které oběti se říká: Díky vzdávejme Pánu Bohu svému“;

e) abychom Boha za nová dobrodíní prosili. Ježíš sám řekl, že nám dá Otec nebeský, začkoliv prositi budeme ve jménu jeho; když mu tedy Syna jednorozného

způsobem nekrvavým obětujeme, tuť s jistotou očekávati můžeme, že naplní prosby naše.

3. Mše svatá Pánu Bohu toliko samému obětovati se může; neboť jemu samému máme se klaněti a jemu sloužiti. Jestliže se obět ta k uctění a k upamatování Svatých koná, připomínáme sobě jea milost Boží, kterouž oni Svatými se stali, a vzýváme jich za přímluvu, aby Bůh k jejich prosbě naši obět mešní milostivě přijal, a nám ji učinil spasitelnou.

Poznámka. Mše sv. prospěšna jest nejen přítomným a spoluobětujícím, nýbrž také všem věřícím na zemi, ano i duším v očistci; t. j. žádá se na Bohu, aby ovoce této oběti ku prospěchu všech, jenž toho schopni jsou, milostivě obrátiti ráčil.

§. 56.

O svatém přijímání.

Sv. přijímání jest skutečné požívání těla a krve Kristovy.

1. První křesťané tělo Ježíše v obojí způsobě přijímali, totiž ve způsobě chleba a vína. Postupem času ale církev svatá z velemoudrých příčin nařídila, aby kněží toliko, kteří mši svatou slouží, těla Páně v obojí způsobě požívali, ostatním věřícím ale aby jen svatá hostie podávána byla. Příčiny tyto byly:

a) Povstali kacíři, kteří tvrdili, že tělo od krve odděleno, a ve způsobě chleba že jen tělo Kristovo přítomno jest, a ve způsobě vína toliko krev Jeho. Aby tedy církev dokázala, že učení takové chybné jest, ježto Ježíš v každé této způsobě celý, se svým tělem i se svou krví přítomen jest, zavedla přijímání v jedné toliko způsobě.

b) Krev Páně snadno by mohla vylita a tak zneuctěna býti, kdyby všickni věřící z kalicha pili; mimo to by mnozí neradi pili z též nádoby po jiných, zvláště po lidech nemocných, a někteří vůbec žádného vína snést nemohou.

c) Taktéž byloby obtížno, nejsvětější svátost tuto k nemocným, zvláště vzdálenějším, donášeti ve způsobě

vína, kterážto způsobá mimo to v letě snadno zkysati, v zimě však zmrznouti může.

d) Nalézají se krajiny, kdež veliký je nedostatek vína; tam tedy přijímání v obojí způsobě samo sebou se zapovídá.

2. Chceme-li se velikých těch milostí, jakýchž se nám u stolu Páně uděluje, účastnými státi, musíme se ku svatému přijímání dokonale připravovati, a sice a) jak dle duše, tak též b) dle těla.

a) Příprava duše žádá na nás,

aa) abychom čisté svědomí měli, t. j. abychom prosti byli všech hříchů těžkých; neboť, která duše nepravostmi jest poškvřněna, v takové Bůh přebývati nemůže, a kdo se svědomím porušeným nejsvětější svátost přijímá, dle slov sv. Pavla odsouzení sobě jí a pije ku věčné své záhubě.

bb) Aby však duchovní příprava tato dokonalá byla, potřebí, abychom před svatým přijímáním pravou pobožností roznítli srdce své, což se tenkrátě stává, když tři božské ctnosti, víru, naději a lásku v sobě vzbuzujeme. Kdo hodně přistupovati chce k stolu Páně, musí především pevně věřiti, že nebude snad přijímati nějaký obyčejný chléb, nýbrž Ježíše samého, s jeho božstvím a člověčenstvím (V íra). Dále musí v Kristovu pomoc doufati, a celou naději svou v Jeho svatou připověď vzkládati, že, kdo jí tělo jeho, život míti bude, t. j. že po skončení života ve zdejšího blaženosti věčné požívati bude. (N ad ěje). Mimo to musí i čistou láskou zahořeti k Spasiteli, který se věřícím jen z pouhé lásky za pokrm podává. (L á s k a).

Pobožnost srdce žádá ale ještě, abychom se klaněli nejsvětější svátosti oltářní, poněvadž tu Ježíš Kristus co Bůh a člověk přítomen jest; a konečně musíme sobě i smrt Ježíšovu vděčně připomínati, ješto svátost tato na její památku ustanovena jest.

b) Příprava těla, jakéz zapotřebí jest k hodnému přijímání velebné svátosti oltářní, v tom záleží, abychom, jsme-li zdraví, od půl noci ničeho nejedli a nepili, a pak v slušném oděvu a co nejuctivěji k stolu Páně přistupovali.

3. Přijímajíce tělo Páně do svého srdce máme ještě ednou litovati všech hříchů, jimiž jsme jej dříve urazili.

Dále povinností naší, abychom bijíce se v prsa, se srdcem pohnutým důvěry plná slova onoho setníka pohanského opakovali: „Pane, nejsem hoden, abys vešel pod střechem mou, ale toliko rci slovem, a uzdravena bude duše má.“ (Mat. 8, 8.)

A když nejsvětější svátostí obcerstveni odstupujeme od stolu Páně, tu na mysl máme uvažovati, koho jsme do srdce svého přijali, a jaká milost se nám tím stala. Rozjímání takové pohne nás zajisté k tomu, abychom Kristu Ježíši za milost neskončenou slušně děkovali, Jemu se klaněli (k čemuž zapotřebí jest, aby se naše smýšlení a jednání úplně srovnávalo s nejsvětější Jeho vůlí), a všechny potřeby těla a duše jemu obětovali.

Povzbuzení. Přijímáním nejsvětější svátosti oltářní nesmírných milostí nabýváme; neboť Ježíš Kristus, jehož slovem stojí a padá svět, sám se nám dává požívatí. Přijíme tedy vždycky s náležitou přípravou právě tělo a pravou krev Jeho, chovejme se u přijímání vždy mravně a pokorně, a projevujme i napotom city nábožné; tak se staneme každým svatým přijímáním lepšími lidmi, dokonalejšími křesťany, a Spasiteli svému vždy více se podobati budeme.

§. 57.

O svátosti pokání.

1. Na křtu svatém býváme sice zbaveni všeliké poškrvny, avšak my všickni nevinnost, jíž jsme tam nabyli, mnohokrát ztrácíme, i zapomínáme přechoť na slib, který jsme tam byli učinili. Nebojujeme vždycky dosti udatně proti tělu a světu, milosti nám od Boha udělené na sobě nevděčně mairáme, a hříchů svými Pána nejsvětějšího znovu hníváme. I nemohli bychom v skutku na bezpráví naříkati a toužiti, kdyby nás Hospodin pro nevěrnost tak hanebnou navždy zavrhl. — Tím podivnější jest ale nejvyšší milosrdná dobrota Jeho, ježto nevděčnost naši jen slitováním splácí, a aby nás sprostil všeliké tesknosti, bázně a úzkosti, opět nás ubezpečuje, že nás přijme na milost, a to sice ve svátosti pokání.

Jest pak pokání taková svátost, v kteréž k tomu zřízený kněz na místě Božím hříšníka hříchů po křtu svatém zpáchaných odpouští, jestliže se z nich skroušeně a zcela vyznává, opravdu se chce polepšiti a pravé pokání činiti.

2. Nalézají se i zde všechny tři částky, jichž jest zapotřebí ku podstatě svátosti.

a) Ježíš Kristus svátost pokání ustanovil. On totiž nejen sám hříchů lidem odpouštěl (tak řekl na př. k hříšníku nemocnému: „Doufej Synu, odpouštějí se tobě hříchové tvoji“), nýbrž on i učenuky své k tomu opravnil. Když se jim totiž Spasitel právě u večer téhož dne, v kterýž vstal z mrtvých, ukázal, rozmlouval s nimi po delší čas, a než od nich odešel, řekl k nim: „Pokoj vám! Jakož mne poslal Otec, tak i já posílám vás.“ [To pověděv dechl na ně řka: „Přijměte Ducha svatého: kterýmž odpustíte hříchů, odpouštějí se jim, a kterýmž je zadržíte, zadržány jsou.“ (Jan 29. 21.) Moc tato přešla též na náměstky jejich, na biskupy a kněží.

b) Milost, kteréž hříšník ve svátosti pokání nabývá jest následující:

aa) Odpouštějí se mu všechny hříchů, byťby sebe větší, a byťby jich sebe více bylo. Hospodin sám nás o tom ujišťuje ústy proroka Ezechiele řkoucího (18, 21): „Kdyby bezbožný pokání činil . . . . . nezpomenu nepravostí jeho, kteréž činil.“ Nejsou tomu nikterak na odpor slova Kristova (Mat. 12, 32.), že hříchů proti Duchu svatému ani zde, ani na onom světě neodpouštějí. Chce tím Spasitel říci, že člověk, jenž se hříchů těch dopouští, vědomě a zlomyslně milost ku spasení potřebnou od sebe odmítá, že se neschopným činí, aby milost dále naň působila, a tak že sám pokání zamezuje a nemožným činí.

bb) Nejen hříchů ale i všechny věčné tresty bývají mu prominuty. Tomu nás učí zřejmě Kristus; neboť nebyl by mohl říci kajícímu lotru: „Dnes ještě budeš se mnou v ráji“ (Luk. 23, 43), kdyby mu nebyl mimo hříchů i věčný trest odpustil, kterýž zasloužil za nepravosti své.

cc) Ve svátosti této nabývá člověk ztracené milosti, přátelství Božího, a práva ku věčné blaženosti.

dd) Konečně dosahuje očištěný křesťan i pokojného a utěšeného svědomí, nemusí se totiž déle báti hněvu a trestu Božího.

c) Viditelné znamení, kterýmž se milost tato uděluje, jest rozhřešení (absolutio). Kněz říká totiž nad hříšníkem, činež znamení sv. kříže, tato slova: „Já tě rozhřešuji ode všech hříchů tvých ve jmenu Otce, i Syna, i Ducha svatého.“

Svátost pokání každý řádně svěcený a od biskupa k tomu oprávněný kněz udělovati může.

§. 58.

Čeho zapotřebí jest, abychom dosáhli účinků svátosti sv. pokání?

Rozhřešení kněžské jen takovému hříšníkovi platné jest, který vše to vykonal, čeho Ježíš Kristus na něm žádá. Učí pak Spasitel v podobenství o marnotratném Synu (Luk. 15, 11.), kterak možno hříšníkovi prominutí hříchů dosci.

1. Marnotratný syn, když se mu zle vedlo „navrátil se sám k sobě,“ t. j. on poznal, že chybil. Tak má i hříšník blažený svůj stav prvnější, dokud neztratil ještě posvěcující milosti, porovnávat se stavem smutným, ve kterémž pro hříchy jen se strachem na Boha spravedlivého pomýšleti může; on má na mysli přemítati, čím se tak nešťastným stal, aneb svědomí své zpytovati.

2. Poznáv, že zlé činil, zvolal marnotratný syn: „Jak mnozí nájemníci v domě dobrého Otce mého hojnost mají chleba, já pak zde hladem hynu;“ napotom plakal hořce. Rovněž tak musí i každý hříšník vnitřní bolest cítiti, že svým životem Boha, nejlaskavějšího svého dobrodince a budoucího soudce, rozhněval, on hříchů litovati musí.

3. Lítost byla by ale jen jalová a bez užitku, kdyby nebyl hříšník pevně na tom ustanoven, že opustí cestu

k zahynutí vedoucí, a že se v skutku polepší. Protož volal také marnotratný syn: „Nezůstanu zde déle, vstanu a půjdu k Otci svému.“ — Jako on musí každý hříšník pravý úmysl, pevnou vůli míti, že se navrátí k rozhněvanému Otci, jehož nepravostmi svými opustil, a že život svůj polepší.

4. Marnotratný syn, jak sobě byl umínil, taktéž učinil; vydal se na cestu, a přijda k otci padnul na svá kolena a volal: „Otče hřešil jsem proti nebi i před tebou“; on žaloval sám na sebe před otcem, a vyznal se z provinění svého. Podobným způsobem má také každý hříšník knězi k tomu ustanovenému na sebe žalovati, on se ze svých hříchů zpovídati musí.

5. Marnotratný syn pravil dále: „Nejsem již hoden, abych slul synem tvým,“ t. j. nechci, abych požíval v domě tvém takového práva, jakého se dostává synu, učíň mne jen jako jednoho z nejmenších nájemníkův, budu tobě jako oni věrně pracovati, abych napravil poněkud škodu tobě učiněnou. Tak i hříšník každý povinen jest, nějakými kajícími skutky spravedlnosti Božské za své hříchy dosti činiti.

A jako otec, pln radostí, svolal služebníky své a řekl: „Rychle přineste roucho nejlepší, a oblecte jej, a dejte prsten na ruku jeho, (a učiňte hody); neboť tento syn můj již byl umřel, a nyní zase ožil, — zahynul, a nalezen jest“: rovněž tak přijímá Otec nebeský každého hříšníka na milost, odpouští mu všechny hříchy, jestliže je poznává, nepravostí lituje, když opravdu se chce polepšiti, jestliže z nich se zpovídá, a za ně dosti činí.

Jest tedy dle učení Kristova pěti částek ku svátosti pokání zapotřebí, a sice: 1. zpytování svědomí; 2. lítosti; 3. pravého úmyslu k polepšení života; 4. zpovědi a 5. dosti učinění.

§. 59.

1. Zpytování svědomí.

Svědomí zpytujeme, když se tážeme svého svědomí, jakožto svědka všech činnů, (který nás

všudy provází, a neostýchá se, nestranně úsudek svůj pronesti), čím jsme od poslední zpovědi, aneb od té doby, když jsme zlé od dobrého počali rozeznávat, zhřešili.

1. Dokonalé poznání sebe jest velmi těžká věc; neboť na díle zapomínáme snadno na chyby své, na díle zaslepuje nás samoláska. Pročež zapotřebí jest vzývati nejprvé Ducha svatého, abychom jeho přispěním poznati mohli stav duše své, jak, a čím jsme hřešili.

2. Po vzývání Ducha svatého máme se rozpomínati na všeky myšlenky, žádosti a skutky, kterými jsme Boha rozhněvali; dále přemýšleti musíme, zdali hříchové naši těžcí jsou, aneb jen všední, zdali jsme se jich jednou aneb vícekrát dopustili. Mimo to též dlužno uvažovati na mysl, na kterém místě, před kým, a proti jaké osobě jsme něco zavinili; neboť tím se tentýž hřích znamenitě může proměnit, a buď lehčím, aneb těžším proviněním státi.

3) Abychom se na každý zpáchaný hřích snadno upamatovali, musíme

a) projíti pozorně desatero přikázání Božích, a patero přikázání církevních, a ptáti sebe, zdali jsme tak myslívali, žádávali, a jednávali, jak toho každé z nich (z těch přikázání) na nás vyžaduje.

b) Dále jest povinností naší, abychom se rozpomínali, zdali, a jakými hříchy cizími vinni jsme, t. j. jestli jsme snad sami nebyli příčinou, že náš blížní něco zlého zpáchal, aneb jestli jsme snad nepřekazili vždycky, mohouce tak učiniti, nepravosti nějaké.

c) Mimo to přemýšleti musíme, zdali jsme neobmeškali něco dobrého vykonnati, když nám to možno bylo; (skutky milosrdné); a konečně

d) zdali jsme svědomitě plnili povinnosti stavu svého.

Poznamenání. Abychom před svatou zpovědí tím snadněji stav duše své mohli poznati, zpytujeme každého dne svědomí své: toť také ten nejlepší prostředek, abychom se vždycky lepšími stávali.

§. 60.

2. Žel a litost.

Svatý Jarolím dí: „Počátek spasení jest, abys sebe znal, a potom hříchů svých litoval.“ Jestliže jsme tedy dokonale svědomí své zpytovali, a když jsme se přesvědčili, že jsme Boha myšlenkami, žádostmi, řečmi, skutky a obmeškáním toho, což jsme měli činiti, rozhněvali, tuť toho litovati musíme, že jsme Otce svého, lásky nejhodnějšího, urazili.

1. Jest pak litost ošklivost z hříchů nade všechno zlé, a vnitřní bolest z uražení Boha spojená s úmyslem pravým, že se polepšíme.

2. Nepostačuje však litost leccakás; má-li se Bohu líbiti, a nám k dosažení všech účinků svátosti pokání dopomáhati, musí býti:

a) Vnitřní, t. j. ze srdce musí pocházeti, neboť v něm vzal hřích svůj počátek, pročež i v něm litost cítěna býti musí. Není na tom tedy dost, když jen hříšník některá slova ústy pronáší, a uvnitř ani pohnut není. Sv. David pěkně volá u příčině této: „Obět Bohu příjemná jest duch zkormoucený: srdcem skroušeným a pokorným Bože nezhrziž.“ (Žalm 50).

b) Nadpřirozená t. j. pocházeti musí naše litost z příčin nadpřirozených, které jsou nad světem, a jež nepřináší sebou příroda. Nepravost mívá dosti smutných následkův (přirozených); škodí nám buď na cti, aneb na jmění a t. d. Jestliže hříšník jen pro takovéto přirozené následky nepravost v ošklivosti má, (že jí zdraví, čest a jmění ztratil, a chudobu, nemoc a hanbu na sebe uvalil): slove litost jeho přirozenou, a nepostačuje k odpuštění hříchů, poněvadž by hříšník provinění svých třeba ani nežel, kdyby mu nebyla škodila tak patrně v životě vezdejším.

Chceme-li tedy nestíhlých milostí dojíti, jež ze svátosti svatého pokání vyplývají, musíme proto hříchův litovati, že jsme ztratili milost Boží, přátelství Boží, a s tím zároveň i všechno právo k věčné blaženosti. Tito následkové každého hřichu jsou mnohem smut-

nější, a nazývají se nadpřirozenými, poněvadž se nenalézají ve stvořených věcech tohoto světa, ano byli by nám zůstali navždy neznámými, kdyby nás Svrchovaný sám o nich nebyl poučil.

K lítosti nadpřirozené povzbuzuje nás také sv. Pavel slovy těmito: „Zármutek, který jest z Boha, působí stále pokání k spasení; ale zármutek světa způsobuje smrt.“ (II. Kor. 7, 10.)

c) Nade všecko, t. j. máme hříchů svých více litovati, než jakékoli, i sebe větší ztráty a škody; neboť „co platno člověku, volá sám Spasitel, by všecken svět získal, na své duši ale škodu trpěl.“ (Mat. 16, 26.)

d) Obecná, t. j. ke všem hříchům má se vztahovati. My musíme všech nepravostí litovati, žádné nevyjímajíc, ješto každou Boha hněváme. „Odvrzte od sebe všecka přestoupení, v nichžto jste se provinili, a učiňte sobě srdce nové, a ducha nového,“ tak praví Hospodin sám ústy proroka Ezechiele v k. 18, 31.

Poznámka 1. Nadpřirozená lítost jest zase dvojí, totiž 1. dokonalá, když proto v ošklivosti máme hřích, že jsme Boha, dobro nejlepší, kteréž nade všecko milovati máme, urazili; 2. nedokonalá, když proto hříchů želíme, že jsme jimi nebe ztratili, a hodnými se stali věčného trestu.

Poznámka 2. Dokonalou lítostí možno dosáti odpuštění hříchů všem těm, kteří nemají komu by se zpovídali, aneb k tomu již neschopni jsou, jen když sobě toho žádají, aby se s Bohem smířili.

§. 61.

3. Pravý úmysl.

Pravým úmyslem pokání činícího křesťana míní se upřímná a pevná vůle, života svého polepšiti a nikdy více nehřešiti.

Pravý úmysl co nejužěji spojen jest s pravou lítostí, tak že by tato bez něho jen jalová, mrtvá a neužitečná byla.

Hříšník kající pravý úmysl takto objevovati musí:

1. Varovati se má všech hříchů a všech příležitostí k hříchu, t. j. takových míst, kdež již častěji byl po-

klesnul; takových osob, které jej k hříchu svedly; takových zaměstnání, která mu též nebezpečenstvím ku hříchu hrozí.

2. Odpírati musí všem náklonnostem k hříchu, t. j. přemáhati tělo své, které dle slov sv. Pavla proti duchu žádá, on musí sebe zapírati.

3. Povinností jest také, aby svědomitě užíval všech prostředků k zachování milosti Boží, jakéž jsou: modlitba, půst, upomínka na Boha vševedoucího, všudypřítomného, pamatování na smrt a na věčnost, bedlivé zaměstnávání-se užitečnými pracemi a t. d.

4. Musí sobě pevně umíniti, že nahradí blíznímu všecku škodu hříchem svým učiněnou, (že navrátí cizý statek), a že napraví, v čem koho hříchem pohoršil, komu na cti, neb jinak byl ublížil.

5. Všem nepřátelům a škůdcům musí sám ze srdce odpouštěti; neboť jinak sice nemohl by se nadíti, že i jemu Hospodin odpustí.

6. Konečně dlužno jemu bedlivě vykonávati všecky povinnosti stavu svého; neboť kdo neplní věrně toho, což mu povolání jeho ukládá, již tím proti Bohu se prohřešuje, a snadno i do jiných hříchů upadá.

§. 62.

4. Zpověď.

Zpověď jest skroušené vyznání, ve kterémž hříšník knězi k tomu náležitě zřízenému z hříchů zpáchaných na sebe žaluje, aby od něho rozhrěšení dosáhl.

1. Zpovědi jest zapotřebí; neboť

a) kněz má hříšníka souditi, on mu má hříchy odpouštěti, aneb zadržovati, nikoliv však dle libovůle, nýbrž podle zasloužení. Nebylo by mu ale možno, ješto není vševedoucí, soud nějaký vynášeti, kdyby hříšník neotevřel srdce svého před ním.

b) Zpovědník nemá býti soudcem toliko, nýbrž i lékařem duší hříchem raněných; jemu přísluší udávati prostředky, jimižby hříšník nemoci duševní zbaven byl. K tomu

však zapotřebí jest, aby příčinu nemoci, tajný původ hříchu dokonale seznal, což se bez zpovědi státi nemůže.

c) Zpovědník musí i učitelem býti hříšníku; jemu dlužno, nešťastnému u věcech pochybných udělovati potřebného vysvětlení, a přiváděti jemu k myslí, co v těch, neb v oněch poměrech dle osobné povahy povinností velí a přikazuje. Však bez zpovědi by to nemožno bylo.

d) Zpověď má také v písmě svatém svůj základ; neboť v Skutcích Apošt. čteme (k. 19, 18): „Mnozí z věřících přicházeli (k sv. Pavlu v Efesu), vyznávajíce a vypravujíce skutky své.“ A svatý Jan takto píše: „Budeme-li vyznávati hříchy své, věrný jest Bůh a spravedlivý, aby nám odpustil hříchy naše, a očistil nás od všeliké nepravosti.“ (I. Jan 1, 9.) — Vedle zpovědi tajné, či do ucha, byla za prvních století také v obyčeji zpověď veřejná. Kdo totiž životem svým veřejné pohoršení dal, musil se před biskupem a celou obcí veřejně zpovídati. Později však byla veřejná zpověď, poněvadž nebyla božským přikázáním, opět zrušena.

2. Má-li hříšník zpovědi spasitelných účinků dosíci, musí ona tyto vlastnosti míti:

a) Budiž celá, t. j. povinností hříšníka, aby na sebe ze všech těžkých hříchů tak žaloval, jak se po pilném zpytování svého svědomí za vinna uznal. Kdo by však úmyslně, buď z bázně, neb ze stydlivosti, aneb že svědomí jen zběžně zpytoval, nějakého těžkého hříchu ve zpovědi tajil, ten nového přetěžkého hříchu se dopouští, ješto Boha samého oklamati chtěje svátost pokání zlehčuje.

b) Budiž pokorná t. j. hříšník nesmí snad hříchy tak vyčítati, jakoby něco lhostejného vypravoval; nýbrž vždy toho má pamětliv býti, že klečí jakožto vinník před svým soudcem, který místo Boha zastupuje.

c) Musí zpověď upřímná býti t. j. hříšník má všechny činy nepravé tak líčiti, jak od něho zpáchány byly, aniž smí vinu hříchů na jiného uvalovati.

d) Musí zřetelná býti, t. j. hříšník každý hřích zejména udati, a tak mluvití má, aby mu zpovědník dobře rozuměl.

Poznámání. Obecná, čili generalní zpověď jest vyznání hříchův buď po celý život, aneb v znamenité

jeho části zpáchaných. Jest všem velmi užitečná, zvláště pak takovým lidem, kteří novou nějakou dráhu života nastoupiti hodlají; potřebná však jest těm, kteří snad v některých zpovědích nějaký hřích zamlčeli.

§. 63.

5. Dostiučinění.

Dostiučiněním míní se taková skutková, které buď kněz hříšníku, aneb on sám sobě za pokání ukládá, aby dle možnosti napravil křivdu Bohu a bližnímu učiněnou.

1) Každým hříchem Bůh hrubě uražen bývá, a spravedlnost jeho vyžaduje toho, aby se jí zadost učinilo. Když také Hospodin hřích odpouští a trest věčný, kárá a trestá předce člověka rozličným způsobem; (jako na př. Davida trestal, umřelo mu dítě milované, Absolon vlastní syn povstal proti němu, lid se zjitřil a t. d.); neboť Bůh není jen milosrdný, nýbrž též spravedlivý. Aby tedy hříšník nějakou částku zasloužených časných trestů přetrpěl, a tak urážku Bohu učiněnou poněkud napravil, ukládá mu zpovědník jisté skutky kající, a on sám z vlastní vůle všelicos hořkého a trpkého podniká, aby ještě více svatosti a spravedlnosti Božské dosti učinil.

2) Jest sice pravda, že Ježíš Kristus smrtí svou na dřevě kříže všechny tresty zničil, jež jsme my zasluhovali; avšak, ačkoliv On způsobem tím za hříchy celého světa zadost učinil, nechce předce, abychom my, když jsme hřešili, něčeho nečinili, ano On žádá na nás, abychom „hodné ovoce pokání činili“ (Luk. 3, 8) On chce naše slzy, modlitby, almužny, posty a jiná znamení kajicnosti. Pak teprv účastnými se stáváme dostiučinění Kristova a všech zásluh Jeho.

3) Všecky skutky, které nám zpovědník za pokání ukládá, máme vykonati

a) se srdcem pokorným, uznávající že jsme mnohem více zasloužili, a že Bůh jen „pokorným dává milost svou“ (Jak. 1, 6.);

b) věrně, jak nám to uloženo bylo, v též čas, a týmž způsobem;

c) bez odkladu co nejdříve; neboť odkládáním nejen lenivost se ukazuje, nýbrž hříšník i v nebezpečství se vydává, že to napotom buď nedokonale vykoná, aneb snad ani nikdy v skutek neuvede.

Poznámka. Blížnímu též dlužno zadost učiniti, t. j. nahraditi škodu, kterouž jsme mu buď na těle, aneb na duši, na cti a na jmění učinili.

§. 64.

O odpustcích.

Odpustkové jsou prominutí časných trestů, kteréž bychom, když se nám odpustil hřích a věčný trest ve svátosti pokání, buď v tomto životě, aneb po smrti v očistci trpěti měli, a kterýchžto smazání druhdy církve sama jisté přísné tresty na hříšníky vzkládala.

1) Odpustkové jsou dvojí:

a) Plnomocní, když se všechny časné tresty odpouštějí, které hříšník zasloužil; a

b) neplnomocní, když se mu jen část trestů odpouští, na př. 40 dní, t. j. prominutí tolik časných trestů, jako by mu odpuštěno bylo, kdyby dle staré církevní kázně po 40 dní pokání činil.

2) Církev obdržela moc k udělování odpustků od Ježíše samého, který řekl k svatému Petrovi: „Cožkoliv svážeš na zemi, svázáno bude i na nebi, a cožbykoli rozvázal na zemi, budeť rozvázáno i na nebi“ (Mat. 16, 19); t. j. cokoliv uznáš za potřebné a prospěšné věřícím, to můžeš ustanoviti. A táž slova opakoval později, a vztahoval je na všechny apoštoly. Protož mohou nástupcové svatého Petra (římští papežové) a svatých apoštolů hříšníkům netoliko časné tresty za pokání ukládati, nýbrž také kajícím nějaké ulehčení v nich učiniti, aneb je docela promíjeti, jestliže to za dobré uznávají.

I vzkládali v skutku apoštolové na hříšníky pokuty, mnohokrát velmi přísné a obtížné. Musili se tyto dlouho postiti, špatný oděv nositi, nemocným posluhovati; dále vyloučení bývali od služeb Božích a t. d. Správcové církevní

ale odpouštěli též tresty takové, jako sv. Pavel v Korintu, kdež hříšníku onomu, později upřímně se polepšivšímu, trest uložený prominul.

3. Jest nám velmi prospěšno, abychom odpustkův od církve udělených účastnými se stali; neboť tím nejen odpuštění trestů časných dosahujeme, nýbrž i ku kajicnosti, ku přijímání svatých svátostí, jakož i k horlivosti u vykonávání dobrých skutků mocně vzbuzování býváme.

§. 65.

O svátosti posledního pomazání.

Nejlaskavější Ježíš v každé potřebě života ku pomoci nám přispívá, On nás tedy nenechá bez útěchy sladké, když se se světem tímto loučiti máme, a tak na rozcestí jsme mezi časností a věčností. Na loži smrtelném, když nás svědomí znepokojuje, bolesti těla svírají, zvláště posily nějaké potřebujeme; a za tou příčinou ustanovil Spasitel k občerstvení umírajících zvláštní svátost, jež sluje poslední pomazání.

Jest však poslední pomazání svátost, ve které nemocný skrze mazání svatým olejem a modlitbu kněžskou milosti Boží nabývá, a sice vždycky ku prospěchu duše, někdy též ku prospěchu těla.

1) Poslední pomazání jest v skutku svátost; neboť

a) Kristus ji sám ustanovil. Svatý Jakub napsal ve svém listu: „Stane-li kdo z vás, uveď kněží církve, necht se modlí nad ním, mažíce jej svatým olejem ve jménu Páně. Modlitba víry uzdraví nemocného, polehčí mu Pán, a jestliže v hříších jest, budou mu odpuštěny.“ (Jak. 5, 14.)

Z toho tedy jde, že apoštolové nemocné navštěvovali, je olejem mazali, a nad nimi se modlili; nebyli by sobě toho dojísta dovolili, kdyby jim to Kristus sám nebyl přikázal. I nemůže se tímto s modlitbou spojeným mazáním nemocných jen řádný od Krista ustanovený a s nad-

přirozenými účinky spojený obřad, t. j. pravá svátost N. Z. vyrozuměti.

b) Milost, kteráž se nám posledním pomazáním uděluje, tatoť jest:

aa) Rozmnožuje se v nás posvěcující milost, ješto přijímajíce tuto svátost již v stavu milosti býti musíme.

bb) Odpouštějí se nám všechny všední hříchy, ano i takové hříchy těžké, z nichž jsme se buď zapoměli, aneb neinohli vyzpovídati. („Jestliže v hříších jest, budou mu odpuštěny“.)

cc) Zproštění býváme zlých účinků hříchů, jakéž jsou mravní mdlota a náklonnost k zlému, dále nabýváme síly k odpírání útokům a pokušením zlého ducha.

dd) Uděluje se nám pomoc proti přílišnému strachu před smrtí, jež se blíží, a proti soudu, který nastane. („Ule hčí m u Pán“.)

ee) Konečně začasté i tělesné uzdravení svátost tato působí, jestližeby to prospívalo ku spasení duše. („Modlitba víry uzdraví nemocného“.)

c) Viditelným znamením jest u svátosti této:

aa) Modlitba kněze, již říká nad nemocným.

bb) Mazání svatým olejem na těch údech, jimiž nejčastěji hřešíváme, totiž na očích, uších, chřípích, ústech, na rukou a nohou, při čemž slov užívá: „Skrze toto svaté pomazání a své nestihlé milosrdenství odpustiž tobě Pán, což jsi zrakem, sluchem . . . . . provinil.“

2) K poslednímu pomazání má se nemocný takto připravovati:

a) Musí svatou zpovědí hříchů se sprostiti, a tělo Páně co provodné k životu věčnému přijímati.

b) Jest povinností jeho, aby svátost tu s živou vírou, pevnou důvěrou v Boha, a s úplným odevzdáním-se v Jeho nejsvětější vůli přijímal.

3. Nazývá se svátost tato posledním pomazáním, poněvadž člověk již na křtu svatém a u svatého birmování, aneb, má li na kněze posvěcen býti, též tenkrát svatým olejem mazán bývá. Nesmíť se svátostí touto leč těžce nemocným přísluhovati; (stůně-li kdo z vás), nikoliv tedy vojínům

v nebezpečnosti života jsoucím, aneb zlosynům hrdla odsouzeným, jsou-li zdraví.

Poznamenání. Svátost tuto může každý k tomu ustanovený kněz platně udělovati.

§. 66.

O svátosti svěcení kněžstva.

1. Svěcení kněžstva vůbec, ve smyslu širším, jest svátost, kterouž se těm, jenž se službě církevní oddávají, duchovní moc a zvláštní milost uděluje, aby jisté církevní úřady ke cti Boží a ku spasení duší náležitě a svatě vykonávali.

2. V užším smyslu jest svěcení kněžstva svátost, kterouž se těm, jenž se světí na kněžství, moc dává jak nad pravým tělem Ježíše Krista, tak též nad duchovním, kteréž jsou věřící.

3. Svěcení kněžstva je v skutku svátost; neboť

a) viditelné znamení její jest vzkládání rukou, modlitba biskupa a mazání svatým olejem;

b) uděluje se v ní veliká milost, totiž duchovní moc k proměňování chleba a vína v tělo a krev Ježíše Krista, k odpouštění hříchů, k přísluhování jinými svátostmi, vůbec, k náležitému a svatému vykonávání kněžského úřadu.

c) Ježíš Kristus ji ustanovil; neboť řekl k apoštolům: „Jako otec mne poslal, tak i já posílám vás“ (Jan 20, 21); t. j. jako já jsem dle vůle otce nebeského zvláštní církev založil, a vás k tomu vyvolil, abyste ji řídili a spravovali a mne v ní zastupovali: tak i nyní vás oprávnuji, abyste jiné zase ustanovovali, kteří by s vámi, a až vás nebude, sami vše ku blahu věřících vykonávali. Apoštolové však přenesli tuto božskou moc zase na jiné,* a sice vzkládáním rukou spojeným s modlitbou, s kterýmžto zevnitřním znamením zvláštní vnitřní milost spojena byla.

Svátost tuto biskupové toliko udělují, a sice svěcení na biskupa jen tenkrát, když svolí sv. Otec, kterému vlastně přináležejí biskupy vysvěcovati.

* Biskupové jsou nástupcové svatých apoštolů s úplnou mocí; kněží taktéž jsou nástupcové apoštolů, ale s neplnou mocí.

O svátosti stavu manželského.

Svátost stavu manželského jest nerozvížitelný svazek, kterým se dvě svobodné osoby křesťanské, muž a žena, řádně s sebou oddávají, k čemuž jim Bůh milosti uděluje, aby ve stavu manželském až do smrti bohabojně setrvaly a děti své křesťansky vychovávaly.

Stav manželský jest jistě svátost; neboť

a) Bůh stav ten hned v ráji ustanovil řka: „Není dobře člověku býti samotnému, učiňme mu pomoc, podobnou jemu“ (I. Mojž. 2, 18); a Ježíš ji svou milostí posvětil a za svátost povýšil; proto také sv. Pavel stav manželský netoliko svátostí, nýbrž velikou svátostí nazývá řka: „Tajemství toto veliké jest, já pak pravím v Kristu a v církvi.“

b) Milost boží se v těch, kteří svátost onu přijímají, netoliko rozmáhá, nýbrž i zvláštní milost se jim uděluje, aby ve svém stavu, jak sobě vespolek slíbili, v lásce a v bohabojnosti až do smrti trvali, a děti své v báni Boží vychovávali.

c) Viditelným znamením jest obapolný slib, jež snoubenci činí, a požehnání kněžské.

Svátost manželství jest nerozvížitelný svazek, t. j. za živobytí jedné strany nesmí strana druhá v žádném manželství vstoupiti; neboť Ježíš Kristus sám tak nařídil řka: „A takto již nejsou dva, ale (takměř) jedno tělo . . . . A protož, co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.“ (Mat. 19, 6.)

Svátost tuto biskupové a kněží udělují.

Hlava pátá.

O c i r k v i.

§. 68.

Ponětí a zřízení církve Kristovy.

Ježíš Kristus, když dosáhl třicátého roku svého věku, kázatí počal náboženství své, a procházel po tři léta celou zemi. Dosti bylo těch, kteří, přijavše učení to, přívrženci a učenníky jeho se stali. Z těchto pak vyvolil sobě dvanácte apoštolů, t. j. poslů neb zvěstovatelů svatého náboženství, jež sám cvičil a vzdělával, a konečně i podivným spůsobem osvětil a posvětil, jakož i sedmdesát učenníkův. Mužům těmto přikázal, aby jdouce do celého světa, učili všechny národy, a je křtem svatým za vyznáváče víry nové přijímali.

K rozkazu mistra svého zvěstovali apoštolové, jak medle Duch svatý na ně sestoupil, evangelium jeho po všech zemích. Hned po prvém kázání sv. Petra v Jerusalemě připojilo se k nim více než tři tisíce lidí, kteří učení a křest svatý přijali, křesťany se nazývali, a svazkem víry a lásky jedno shromáždění, jednu společnost činili, která se napotom do všech končin světa znenáhla rozšiřovala. A tuto viditelnou společnost lidí, kteří táž víru vyznávají, nazval Kristus církví.

Správcové církve této byli dle vůle Ježíšovy apoštolové; neboť

a) jim přikázal, aby všude učení jeho rozšiřovali, a národy křtili, slovy: „Jdouce do veškerého světa učte všechny národy, křtíce je ve jménu Otce, i Syna, i Ducha svatého.“ (Mat. 28, 18.)

„Svědkové mně budete v Jerusalemě, i ve všem Judstvu, i v Samárii až do posledních končin země.“ (Skutky Ap. 1. 8.)

b) Jim dal moc, aby proměňovali chléb a víno v jeho tělo a krev.

„Čiňte to na mou památku.“

c) Jim udělil právo, aby hříchy odpouštěli a zadržovali, a co za dobré uznají, ustanovovali.

„Přijměte Ducha svatého; komu odpustíte hříchy, budou mu odpuštěny, a komu je zadržíte, zadržány budou.“ (Jan 20, 22.)

„Cokoliv svážete na zemi, i na nebi svázáno bude; cokoliv rozvážete na zemi, i na nebi rozvázáno bude.“ (Mat. 18, 18.)

d) Jim nařídil, aby všechny věřící (údy církve) spravovali, jakož i totéž sv. Pavel, znaje dobře úmysl mistra svého, mužům od sebe ustanoveným přikázal slovy:

„Buďte bedliví sebe a stáda svého, v němžto Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste spravovali církev Boží.“ (Skutky Apošt. 20, 28.)

e) Jim dal moc, aby sobě volili nástupce.

„Jako Otec mne poslal, tak i já posílám vás.“ (Jan 20, 21.)

Apoštolové, jakož i jejich náměstkové, a jejich pomocníci, co nástupcové sedmdesáti učenníků, tvoří církev v vyučující, ostatní pravověřící církev učící-se.

§. 69.

Nejvyšší hlava církve katolické.

Dokud Ježíš na zemi obcoval, sám byl viditelnou nejvyšší hlavou církve své; od té však doby, co vstoupil na nebesa, nepřestává ji řídit způsobem neviditelným; a proto jest povždy neviditelnou hlavou církve svaté.

Poněvadž však v každé společnosti pro lepší pořádek zapotřebí jest, aby někdo úřad nejvyšší zastával, kterýby ředitelem byl všech ostatních, ustanovil též Ježíš Kristus za svého nástupce sv. Petra, aby on byl hlavou všech ostatních správců církve (apoštolů); jemu nejvyšší moc a přednost církevní udělil.

Hned když přijal jej za svého učenníka, proměnil jméno jeho „Šimon“ v „Petr“, neboť řekl: „Ty jsi Šimon, syn Jonášův: ty slouti budeš Petr, t. j. skála, a na té skále vzdělám církev svou, a brány pekelné nepřemohou ji,“ což jen proto učinil, aby tím dokázal, že zvláštní má s ním úmysl, a že jej povýšiti chce k úřadu onomu vznešenému, ježž skála vypodobňuje, a že jej k církvi své, kterou založiti míní, v týž poměr postaví, v kterém jest základní kámen ku stavení, t. j. že na něm, co pevném, nezvratném základě církev jeho spočívati a v jednotě udržována býti má, tak sice, že útoky pekelných mocností nikdy nebudou s to, aby ji přemohly. Dále k němu pravil Pán: „Tobě dám klíče království nebeského: cožkoliv svážeš na zemi, svázáno bude i na nebi, a cožkoliv rozvážeš na zemi, budeť rozvázáno i na nebi“ (Mat. 16.); kterýmižto slovy jemu nejvyšší správu v církvi slíbil, jej dojista hlavou církve učinil; neboť klíče v zákoně starém znamením byly moci nejvyšší. Svatému Petrovi velel také Kristus, „aby pásł jeho beránky a ovce“ (Jan 21, 15), tedy celé stádo věřících, církev vyučující i učící se. Mimo to zavázal jej také, aby v církvi o přesnost víry pečoval, a svých spoluapoštolů posilňoval; neboť za něj modlil se řka: „Prosil jsem za tebe, aby nezahynula víra tvá, a ty někdy obrátě se potvrzuj bratří svých.“ (Luk. 22, 32.)

Tak tedy svěřil Ježíš Kristus sv. Petru nejvyšší vládu v církvi své.

Sv. Petr této moci skutečně užíval. Tak když na místě Jidáše zvolen býti měl nový apoštol (Matěj), povstal a oslovil ostatní; v den seslání Ducha svatého první řeč činil; na sněmě Jerusálémském co hlava církve sobě počínal atd.

Svatí apoštolové a všickni věřící též uznávali jej za prvního ze všech apoštolů; proto také v písmě svatém vždycky před ostatními se jmenuje, ačkoliv nebyl první od Pána povolán. —

Církev Kristova ale až do skonání světa má trvati; pročež zapotřebí bylo, aby sv. Petr moc od Krista sobě udělenou jinému zase odevzdal, kterýžby po jeho smrti církev svatou spravoval. To se také skutečně stalo. Svätý Petr měl svou přední stolicí v Římě, kdež 25 let přebýval, a konečně smrtí mučnickou zemřel. Tuto svou stolicí s vrchním ředitelstvím církve Boží odkázal a poručil Linovi; a tak každý biskup Římský, (papež = otec věřících) co řádný nástupce sv. Petra, viditelnou jest hlavou církve Kristovy. Rovněž tak i moc ostatních apoštolů na ty nástupce přešla, jež svatí apoštolové ustanovili, jakož i na pomocníky jejich, jenž starší, kněží, slouli. Totéž napotom i biskupové od svatých apoštolů ustanovení činili, a tak děje se až posud.

Nyní již říci můžeme, co jest církev katolická od Krista založená. Církev Kristova jest viditelné od Krista založené a Duchem svatým řízené shromáždění všech pravověřících křesťanů, jenž mají jednu viditelnou nejvyšší hlavu, římského papeže, jedno učení vyznávají a jedněch svátostí užívají.

§. 70.

Vlastnosti pravé církve.

Církev katolická od Boha samého svůj původ má, a protož jest

1. neomylná, a 2. samospasitelná.

a) Pravá církev jest neomylná, neklamná učitelkyně pravdy, ona nikdy nemůže vypadnouti z pravého učení Božího; neboť Ježíš Kristus udělil jí vznešený dar neomylnosti; on řekl k učenníkům svým: „Já zůstávám s vámi po všechny dny, až do skonání světa“ (M. 28, 20); t. j. já vás nikdy neopustím, vždy vám budu pomáhati, abyste u věcech víry a mravů nepochybili. Poněvadž pak řekl Pán, „až do skonání světa,“ neřídil tedy jen apoštoly, aby nepobloudili, nýbrž řídí a spravuje

všecky jejich nástupce, a zůstane církvi své přítomným po všecky časy.

2. Pravá církev jest samospasitelná, t. j. ona jediné věřícím řádných prostředků poskytuje k spasení, jehož bez ní nelze nadíti se. O tom snadno možno přesvědčiti se, připomeneme-li sobě, co již dříve odůvodněno bylo, že nám v Kristu toliko spasenu býti lze. Kristus ale všecky prostředky spasení jen církvi své zůstavil; církev katolická vyznává Jeho učení, ona vše zachovává, čemu Spasitel sám a apoštolové učili, v ní složeny jsou všecky poklady lásky a milosti Jeho, ona sama právo má přisluhovati svátostmi od něho ustanovenými. Pročež dokládá písmo svaté: „Není v žádném jiném spasení (leč v Ježíši Kristu a v jeho církvi); neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spaseni býti.“ (Skutky Ap. 4, 12.) Jestliže tedy někdo svou vinou ze společenství církve vystupuje, aneb vně zůstává, jest také mimo společenství s Kristem, a nemá též žádného dílu v jeho milosti a blaženosti.

Tvrdíme-li ale, že církev Kristova samospasitelná jest, nechceme tím odsuzovati snad všecky ty, kteří nejsou ještě jejími údy, a mimo ni žijí. Jsou-li totiž bez své viny mimo ni, a žijí-li dle nejlepšího svého přesvědčení, a plní-li zákon do srdce vštípený: přihlašují se k církvi této aspoň srdcem svým, a mohou jiným, nás tajným způsobem spasení dojíti, ačkoliv se jim řádných prostředků ku spasení nedostalo; neboť milosrdný a dobrotivý Hospodin nemůže jich nikterak zavrhnouti.

Povzbuzení. a) Ježíš Kristus nikdy církve své neopustí, tedy náboženství katolické žádnými vynálezy lidskými nikdy nemůže porušeno býti; pročež úplnou víru všemu tomu přikládati můžeme, což nám neomylná tato učitelkyně pravdy k věření předkládá, aniž třeba snad strachovati se, že někdy blud nad pravdou zvítězí, byťby i někdy řízením Božím protivníci proti svatospasnému učení povstávali.

b) V církvi Kristově možno sice spasení dojíti, avšak ti toliko mohou se toho nadíti, kteří v živé víře horlivě všech prostředků užívají, jichž nám církev poskytuje. Děkujeme tedy Bohu, že jsme se narodili v lůně církve této, zijme

ale tak, jak na údy církve Kristovy náleží; neboť bez skutků dobrých a bez pokání nelze dojíti spasení věčného.

§. 71.

Dle kterých známek můžeme poznati církev Kristovu?

Aby každý církev od Krista založenou poznati a od jiných společností, jež od lidí původ svůj mají, rozeznati mohl, opatřil ji Božský zakladatel takovými známkami, že se v ní žádný nemůže mýlit, ano každý, kdo posud spasitelné věci vidí a viděti chce, ihned musí ji poznati.

První taková známka jest jednota; pravá církev Kristova musí býti

1. Jedna v učení, ve svátostech a rádech, jakož i v nejvyšší hlavě. Ježíš Kristus a jeho svatí apoštolové mluvili vždy o jedné církvi, a přirovnávali ji k jednomu tělu; jež má mnoho údů, k jednomu ovčinci, k jednomu stromu, jež své větve po celém světě rozprostírá.

Jednoty takové nenalézáme ale v žádné z těch církví, které se křesťanskými nazývají, jediné v naší církvi křesťansko-katolické, nebo-li v Římské. Všecky ostatní sbory křesťanské nejsou spojeny s viditelnou hlavou církve, s papežem Římským; ony nejsou svorny v učení, kteréž velmi často zjinačují; každý z jejich údů může věriti, co chce, ježto jemu dovoleno jest, dle svého smyslu vykládati sobě písmo svaté. Sbory ty nemají také jednoty ve svátostech; neboť dle libosti jen tu neb onu za ustanovenou od Krista Pána uznávají.

Jinak jest to v církvi katolické, kteráž, jakkoli po všech světa krajích rozšířena, předce jen je dno a totéž v šu dy učení vyznává, jedněch svátostí užívá, a jízto všickni údové jedno činí tělo, jehož hlavou jest papež římský; osadníci jednotliví spojeni jsou se svými pastýři, tito se svými biskupy a ti zas s biskupem nejvyšším, se svatým Otcem. Z toho tedy patrné, že církev naše sama jednotou se může honositi, a že ona sama pravou církvi Kristovou jest.

2. Církev Kristova musí býti dále svatá. Na známku tuto poukazuje sv. Pavel těmito slovy: „Kristus milova církev a vydal sebe samého za ni (na smrt), aby

ji posvětil obmytím vody, a učinil sobě slavnou církev . . . . , kteráž by svatá byla a nepoškvřená.“ (Efes. 5, 25.)

Církev Kristova musí býti svatá, ne však v tom smyslu, jakoby všickni údové její již zde svatí byli; neboť kdyby tomu Kristus tak byl rozuměl, nebyl by ji přirovnával k roli, kdež nejen pšenice, nýbrž i koukol roste, aneb k večeřadlu, kdežto hodní i zlí hosté bývají. Svatou nazývá se církev tenkrát, když její zakladatel svatý život vedl, když její učení a svátosti k svatému, ctnostnému a šlechtnému životu vedou, a když se i některými údy vykázáti může, kteří v ní svatosti došli. Vše to nedá se na žádnu, leč na katolickou církev obrátiti, jenž nemá zakladatele lidského, jako ostatní společnosti křesťanské, nýbrž samého Syna Božského, Pána nejsvětějšího, a která svým učením a svátostmi jen o to usiluje, abychom zde na světě svatě žili, a někdy věčné blaženosti dosáhli. Církev katolická měla v každém století dosti těch lidí, kteří všecka přikázání dokonale zachovávali a svatosti dosáhli.

3. Církev od Krista založená musí býti obecná, neb katolická, t. j. pro všecky lidi, pro všecky časy, a pro všecka místa, a musí všemu učiti, což k víře Kristově náleží; neboť Ježíš přikázal apoštolům, „aby po veškerém světě šli, a evangelium všemu stvoření hlásali“ (Mark. 16, 15); „aby mu svědkové byli v Jerusalemě, i ve všem Judstvu, i v Samárii až do posledních končin země“ (Skutk. Ap. 1, 8). I této známky nenalzáme než v církvi katolické; neboť ostatní společnosti v pozdějších časech teprv povstaly, a počítají jen v některých krajinách, a tu jen dosti málo údů, a neučí všemu, což Kristus a apoštolové hlásali. Církev katolická neustále též učení čisté chová, kteréž od Krista obdržela; její víra všem lidem přinesena jest; ona po všech světa končinách rozšířena jest; ona nejstarší jest ze všech společností, jež se křesťanskými nazývají.

4. Církev pravá musí býti konečně apoštolská, t. j. původ svůj od apoštolů samých míti a jen tomu učiti musí, co oni hlásali, a mimo to zapotřebí jest, aby všickni její

biskupové nepřetrženou posloupností od svatých apoštolův pocházeli.

Neboť tak dí Duch Páně ústy sv. Pavla: „Již tedy nejste hosté a příchozí: ale měšťané svatých a domácí Boží, vzděláni na základ apoštolský.“ (Efes. 2, 19.)

Žádná ze společností náboženských, ježto jsou vesměs nové, není apoštolská; jedině církev katolická dokázati může, že, jak nejvyšší její hlava, tak též biskupové všickni náměstkové jsou svatých apoštolů, a učení její s učením svatých apoštolů že se vždy srovnávalo, a až posud srovnává.

Poněvadž tedy církev katolická všecky známky pravé církve Boží má: jest ona sama církví od Krista založenou, v kteréž on všecky své milosti složil, a již neustále ochraňuje.

P o v z b u z e n í. Snažme se, abychom vždy zdravými údy byli církve naší, kteráž se honositi může všemi známkami, jimiž Kristus Pán církev svou opatřil. Buďme co katolíci u víře pevní a stálí, a řiďme se všemi pravidly, kteráž jsme právě jako víru od apoštolův zdělili!

§. 72.

Obcování Svatých.

Všickni údové církve Kristovy v pevném trvají s p o j e n í; neboť všickni jednu mají víru, jedny svátosti, jednu nejvyšší viditelnou hlavu, všickni kojí se nadějí, že jedenkrate věčného spasení dojdou. Činí tedy dohromady velikou jednu rodinu, v kteréžto všickni údové všeho účastnými se stávají, což se v ní dobrého neb zlého děje. Všickni křesťané tvoří tedy jedinou velikou společnost, a mají vespolek obcování, kteréž se obcováním svatých jmenuje, poněvadž všickni k svatosti povolání jsou, a dle slov svatého Petra „ve všem obcování svatí býti mají, jako ten, který povolal je, svatý jest.“ (I. Petr. 1, 15.)

Proto napsal také sv. Pavel: „Jakož v jednom těle mnohé údy máme, ale nemají všickni údové jednotného díla: tak mnozí jedno tělo jsme v Kristu Ježíši.“ (K Řím. 12, 4.)

Záleží tedy obcování svatých vůbec v tom, že všickni údové církve poklady duchovní společné mají a jich užívají, jež se zakládají na zásluhách Ježíšových, jakož i na zásluhách jednotlivých údů.

Údové pak církve, jenž mají mezi sebou obcování, jsou tyto:

1. Věřící na zemi, kteří tvoří církev bojující, poněvadž, chtějí-li se do nebe dostat, s nejkrutějšími nepřáteli, se světem, s tělem a se zlým duchem zápasiti musí.

Tito mají se vespolek milovati, vespolek sobě shovívaví, útrpní a milosrdní býti, jeden o druhého pečovati, jeden za všechny, a všickni za jednoho se modliti, ku svatým svátostem horlivě přistupovati, a každému dobře činiti.

2. Všecky duše mrtvých v očistci, jenž v pravé víře a v milosti Boží z tohoto světa vykročili a jen na nějaký čas tresty (časné) trpí za ty hříchy, za něž se na světě nedokáli, až spravedlnosti Božské úplně zadost učiní; jest to církev trpící. Chceme-li závazku lásky mezi námi a dušemi těmito učiněnému věrní zůstat, musíme jim modlitbou svou a jinými dobrými skutky pomáhati; neboť tyto zmírňují, jak nás tomu církev sv. učí, jejich muka, a ukracují čas trápení, poněvadž se jimi z částky také za jejich hříchy dosti činí. Zvláště pak ale nejdražší obět mše svaté jim spasitelnou bývá; neboť v písmě svatém čteme: „Judas Machabejský učiniv sbírku, poslal dvanácte tisíc drachem stříbra do Jerusalema, aby obětována byla obět za hříchy mrtvých . . . . . Protož svaté a spasitelné jest myšlení, za mrtvé se modliti, aby hříchů sprostění byli.“ (II. Makab. 12, 43.)

3. Svatí v nebi, kteří již nad světem, tělem a zlým duchem zvítězili a věčné blaženosti požívají. Jest to

církev vítězná. Ty blahoslavené nebeštany máme tedy ctíti a vyzývati, aby co přátelé a miláčkové Boží za nás u Nejvyššího orodovali.

§. 73.

O poctě Svatých.

Pocta, kterou katoličtí křesťané Svatým v nebi vzdávají, v tom záleží, že jejich spanilé ctnosti a zásluhy uznávají, jejich příkladu následují, a věci, které se k nim vztahují (jejich obrazy a ostatky), v uctivosti mají.

I. Svatá církev katolická učí nás, že Svaté ctíti nejen dovoleno jest, nýbrž velmi prospěšno; neboť

1. máne-li každého člověka ctnostného v poctivosti míti, proč bychom nesměli poctu činiti těm, které Bůh pro jejich život ctnostný slávou věčnou korunoval?

2. Svatí jsou přátelé a miláčkové Boží, a jen jeho milostí dokonalosti křesťanské, a také i odměny na nebesích dosáhli; pročež činíce jim počest, vlastně jen Boha ctíme, a jemu za milosti děkujeme, které jim byl prokázal, jak tomu sv. Jeroným učí slovy: „Ctíme služebníky, a bychom poctili Pána.“

3. Svatí krásným jsou nám vzorem a příkladem právě křesťanského života; ctíme-li je tedy, býváme tím k následování jejich života mocně povzbuzováni, a nabýváme přesvědčení, že nám s milostí Boží nic není nemožno.

4. Ježíš sám praví: „Bude-li kdo mně sloužiti, poctí ho Otec můj, a kde jsem já, tu i služebník můj bude.“ (Jan 12, 26.) Proč bychom nesměli tedy my ty ctíti, kteří zde na zemi Otci nebeskému v duchu se klaněli, jemu sloužili, a jeho svatou vůli plnili, a nyní za to odplaty věčné na nebesích požívají?

II. Katoličtí křesťané také obrazy Svatých v uctivosti chovají, což dojista slušné a prospěšné jest; neboť máme-li obrazy přátel, rodičů a mužů proslulých, proč bychom

nesměli častěji mysliti na Svaté, kteří nám zde příklad ušlechtilých ctností zůstavili, a nyní slávy a cti u Boha požívají. Mimo to vzbuzuje v nás takovýto obraz živější jejich památku a větší chuť k následování jejich života. Hřešili bychom ovšem, kdybychom obrazům snad božskou čest prokazovatj chtěli.

III. I ostatkům Svatých sluší poctu činiti, jakožto věcem, kteréž od nich bezprostředně pocházejí, a ceny a hodnosti od nich nabývají. Máme-li u vážnosti všecko, což nám pozůstalo po osobách nám milých a vzácných: prochy nebylo dovoleno, ctíti ostatky Svatých, jichžto zásluhy žádný nemůže důstojně vylíčiti, a kteří dědicové jsou Boží?

§. 74.

O přimluvě Svatých za nás.

Svatí v nebi zajisté milují nás; neboť oni přátelé Boží jsou, a my totéž máme s nimi povolání. Poněvadž však jako my na zemi byli, znají potřeby naše, znají ty bdy, strasti a všeliká pokušení k hříchu, a vědí dobře, že nám milosti boží zapotřebí jest, abychom cile svého, blaženosti věčné, jako oni došli. Nemohouce však nám sami pomoci, orodují za nás u Boha, kterýž prosby svých oslavených přátel a miláčků nikdy neoslyší; neboť láska upřímná, kterou tímto způsobem k nám na jevo dávají, líbí se zajisté Pánu nejlaskavějšímu.

Proto vzýváme my také Svaté, a žádáme jich za přimluvu u Boha, osvědčujíce tak svou nejhlubší pokoru k Pánu nejsvětějšímu, ježto se za nehodny pokládáme, kteréžby On vyslyšel.

Ačkoliv nejsou svatí v nebi vševědoucí, mají v skutku vědomost všeho toho, což se zde děje, pročež i prosby naše jim známy jsou. Tomu učí nás písmo svaté; neboť dokládá, že Oniáš a Jeremiáš na věčnosti vědomost měli o soužení lidu Israelského. (II. Makab. 15.)

Věděl také Mojžíš a Samuel, jak lid židovský napotom Hospodina se spustil a jakými strastmi pokutován byl; neboť Bůh sám řekl, že jej nehod těch nesprostí, byťby i Mojžíš a Samuel za něj se přimlouvali. (Jerem. 15, 1.)

Pročež slušno nám a prospěšno jest, Svaté za přimluvu u Boha vyzývati; neboť Hospodin skrze ně milostiv nám bývá.

Hlava šestá.

O stavu člověka po smrti.

§. 75.

Soud soukromný.

Oddělení duše od těla nazýváme smrtí. Jest smrt pokutou za hřích prvotní. Po úmrtí těla nepřestává duše žítí, ona k Bohu se vrací a tam hned souzena bývá dle toho, co sobě skutky svými na světě zasloužila. A soud ten, který Ježíš hned po smrti každého člověka zvlášť činí a vykonává, sluje soukromným.

Že Bůh soukromně, hned po úmrtí těla, každou duši soudí, dosvědčuje písmo svaté; neboť svatý Pavel napsal ve svém listu k Židům pokřtěným 9, 27. „Uloženo jest lidem, jednou umřítí, a potom bude soud.“

U soudu soukromného odsoudí soudce nejspravedlivější duši lidskou buď a) do očistce, aneb b) do pekla, aneb c) do nebe.

§. 76.

Očistec.

Očistec jest místo, kdež se nalézají duše těch, jenž sice v stavu milosti Boží, avšak nikoliv všech časných trestů sprostěni, aneb malými ještě vinami poškrvněni, z tohoto světa se ubírají. Tam zůstávají tak dlouho, dokud by časných trestů nevytrpěly, a dokud by se úplně neočistily.

Že očištec musí býti, tomu učí nás

1. Náš rozum; neboť nejvyšší spravedlivý soudce nemůže ty duše, jež v tomto životě přiměřeným utrpením za své všední hříchy zadost neučinily, k věčným trestům do pekla odsouditi, aniž je přijmouti může do nebe, kamž nic nečistého nevchází;

2. Písmo svaté, v němž se praví, že mnozí v Pánu zesnulí ještě na onom světě očištění potřebují, a že modlitba živých jim prospěšna jest. „Svaté a spasitelné jest, za mrtvé se modliti, aby hříchů sprostění byli.“ (II. Makab. 12, 46.)

Povzbuzení. Žádný hřích nezůstává bez trestu; varujme se tedy i nejmenších nepravostí, a za spáchané hleďme hned zadost učiniti!

§. 77.

O pekle.

Peklo jest to místo, kdež lidé, jenž v hříších smrtelných v nekajivosti zemřeli, věčné tresty trpí. Svátý Pavěl takto píše: „Bezbožní, kteří neposlouchají evangelia Kristova, pokuty věčné trpěti budou v zahynutí od tváři Páně.“ (II. Tessal. 1, 9.)

V písmě svatém nazývá se peklo jezerem hořícím, trápením věčným, temnostmi zevnitřními, kde pláč bude a skřípení zubů.

Tresty takovéto jsou:

1. Nešťastníci ti na věky odloučení jsou od Boha, na něhož zde na světě také nikdy nepamatovali. „Odejděte ode mne na věky zlořečení,“ řekne jim Ježíš.

2. Trpěti budou nesmírná muka jak na těle, tak i na duši (zvláště výčitky svědomí, zoufanlivé obcování se zlými duchy). Muka tato vyobrazuje nám písmo svaté neumírajícím červem a neuhasitelným ohněm (Mark. 9).

Námítky, že věčné tresty pekla se nesrovnávají s láskou Boží, zakládají se na nepoznání polistoty hříchu, jež jest nekonečná urážka Boha, a na bludném ponětí o božské svatosti, spravedlnosti a lásce.

Povzbuzení. „Ve všech skutcích svých pamětliv buď věcí posledních a na věky nezhřešíš!“ (Širach 7, 40.)

§. 78.

O nebi.

Nebe jest ono místo, v němž duše lidí, kteří v milosti Boží zemřeli, a za své hříchy buď na světě, aneb v očistci dokonale zadost učinili, věčné blaženosti požívají.

Nebe v písmě svatém nazývá se lůnem Abrahmovým, rájem, domem Otce nebeského, korunou spravedlnosti.

Svrchovaná blaženost Svatých v nebi záleží v tom,

1. že jsou prosti všeho toho, co nás zde na světě tíží a znepokojuje; oni zbaveni jsou všeho zlého, jak duchovního, tak tělesného, svědomí nečiní jim žádné výčitky, i nemohou více do hříchu upadnouti. „Bůh setře všecku slzu s očí jejich, a nebude tam smrti, ani kvílení, ani bolesti!“ (Zjevení 7, 16.)

2. Že bez přestání všeho blaha požívají, po němž zde toužili; tam přebývají s Pánem v stánku Božím, patří tváří v tvář jeho, a poznávají jej jakožto bytost nejlepší a nejdokonalejší, i milují a velebí jej co nejvroucněji.

Proto napsal sv. Pavel: „Mám za to, že utrpení tohoto času nejsou rovna budoucí slávě, která se zjeví na nás.“ (K Řím. 8, 18.) A ve svém I. listu ku Korintským křesťanům dokládá v k. 2, 9: „Čehož oko nevidalo, ani ucho neslychalo, ani na srdce lidské nestoupilo, to připravil Bůh těm, kteří milují jej.“

Hodno jest tedy nebe, „abychom pro ně vše poznali, podnikali, obětovali a snášeli!“

§. 79.

O vzkříšení těla.

Tělo lidské, jež se klade v lůno matky naší země, a z něhož nezůstává leč hrstka popele, povstane zase jednkrate z mrtvých v podobě své. Tomu nás zřejmě učí 1. náš rozum, jakož i 2. písmo svaté.

1. Již náš rozum praví nám, že všemohoucí Pán všechna těla zemřelých lidí jednou k životu novému vzkřísí může, ježto v přírodě totéž každoročně spatřujeme. Bůh to působí, že stromy a všechny jiné rostliny, kteréž v podzimku svých listů zbaveny po celou zimu bez mízy, uvadlé a jako mrtvé byly, na jaře zas se obživují, pupence vyrážejí, z nichž i listy se vyvinují. Bůh to působí, že zrno v zemi vložené puká, klíčí a vzhůru žene, až z něho spanilá bylina vyrůstá. Všemohoucí to působí, že mnozí živočichové, kteří po několik měsíců celí ztuhlí ve spaní trvají, z jara z hrobu zimního k novému životu povstávají. Proč by nebylo tedy Hospodinu možno, aby i tělo lidské k novému životu probudil?

Však rozum neučí nás toliko, že to Bohu možno jest, nýbrž on nám hlásá, že to i slušno a spravedливо jest, aby Hospodin tělo lidské, kterýmž duše, jakožto svým nástrojem buď dobře, aneb zle činila, zase vzkřísil, a jemu navěčností s duší zároveň buď odplaty, aneb trestu dal účastenství.

2. Co však rozum za možné, slušné a spravedlivé pokládá, to zřejmým slovem Božím opodstatněno jest. V knize Job čteme: „Vím, že Vykupitel můj živ jest, a že v poslední den ze země vstanu: a zase oblečen budu v kůži svou, a v těle svém uzřím Boha svého.“ (Job 20, 25). A Ježíš Kristus sám dí: „Tato jest vůle Otce mého, kterýž mne poslal, aby každý, kdož věří v Syna, měl život věčný, a já jej vzkřísím v den nejposlednější.“ (Jan. 6, 40.)

Poznámka. Ačkoliv ale dle učení církve svaté někdy se svými těly, s týmiž totiž, která nyní máme, z mrtvých vstaneme, budou tato předce proměněna, tak jako se zde na světě ustavičně mění. Písmo svaté nás výslovně učí, že budou těla z mrtvých vzkřísěných

a) bez vši vady, bez všechněch utrpení, a umlnou v nich všechny neslušné žádosti. „Setře Bůh všelikou slzu . . . . . a nebude více kvílení a bolesti.“ (Zjev. 21, 4.)

b) „Stkvíti se budou těla spravedlivých jako slunce v království Otce svého“ (Mat. 13, 43). Tak se stkvěl Pán Ježíš na hoře Tábor.

c) Neporušitelná budou a nesmrtelná, ano i duchovní, nebudou více pokrmu, nápoje, spaní potřebovatí, ano podobna budou tělu slávy Kristovy, kteréž projíti mohlo zavřenými dveřmi, a hned zase zmizelo. „Rozsívá se v porušení těla, a vstane v neporušitelnosti.“ (I. Kor. 15, 42.)

Povzbuzení. a) Bude-li tělo naše někdy vzkříšeno a s duší spojeno, važme sobě tohoto nástroje, v němž duše působí, a mějme je v uctivosti. Varujme se všeho hříchu, abychom těla svého nepokáleli, nepoškrvnili a nezohydili.

b) Nebojme se příliš strašné hodiny, kteráž nás rozloučí se světem tímto; neboť pro nás není vlastně žádné smrti, nýbrž to, co jí nazýváme, jen prostředkem jest, aby tělo naše někdy oslaveno bylo.

§. 80.

Soud obecný.

Země, již obýváme, nebude věčně trvati; neboť Spasitel sám řekl: „Nebe i země pominou.“ (Mat. 24, 25.) Přejde čas, v kterýž se znamení na slunci, na měsíci, a na hvězdách ukážou. Slunce se zatmí, měsíc nedá světla, hvězdy padati budou s nebe, a veškerá země v plameném moři zahyne.

Lidé, kteří ještě neumřeli, promění se, a mrtví z hrobů vstanou, a odíni budou svými těly. Pak Ježíš Kristus přijde v hrozný ten den s anjely svými, a posadí se na trůnu velebnosti své, aby všechny lidi pospolu s tělem i s duší soudil, aby spravedliví zaslouženého oslavení, nespravedliví ale veřejného zahanbení před celým světem došli. Soud ten jmenujeme posledním, neb obecným. Tu objeví se celému člověčenstvu tajné rady a soudy Boží, tu se před tvář veškerého světa ukáže, jací jsme byli; i to nejtajnější zlé, jehož jsme se zde dopustili, bude tam odkryto.

V písmě svatém o soudu tom takto čteme: „Všickni my zajisté ukázati se musíme před soudnou stolicí Kristovu, aby přijal jedenkaždý dle toho, jak buď dobré, neb zlé činil.“ (II. Kor. 5, 10.)

A Ježíš Kristus sám obšrně líčí soudný den poslední: „Když přijde Syn člověka u velebnosti své, a vši-

ckni anjelé s ním, tedy se posadí na trůnu velebnosti své, a shromáždění budou před něj všickni národové. I rozdělí je od sebe, jako pastýř odděluje ovce od kozlů, a postaví ovce (spravedlivé) zajisté na pravici své, kozly pak (zlé) na levici. Tehdy dí král těm, kteří na pravici jeho budou: Pojdte požehnaní Otce mého, vládněte královstvím vám připraveným od ustanovení světa. Potom řekne i těm, kteříž na levici budou: Odejděte ode mne zlořečení do ohně věčného, který jest připraven ďáblu a anjelům jeho (následovníkům). I půjdou tito do trápení věčného, ale spravedliví do života věčného.“ (Mat. 25, 31—34.)

Povzbuzení. Chceme-li v den soudný bez bázně a bez strachu býti, bojme se nyní všeho hříchu; nepravostmi zhořčujeme sobě život vezdejší, a jimi pro celou věčnost nešťastnými se činíme. Sloužice Pánu Bohu s radostí, jednejme vždy dle svaté jeho vůle a dle svého svědomí. Čiňme dobře i skrytě, neboť i nejtajnější skutkové naši vážení a souzení budou.

O b s a h.

	Stránka
Úvod.	
§. 1. O náboženství vůbec	1
§. 2. Rozvržení náboženství	2
§. 3. Pramenové zjevení náboženství	3
§. 4. Písmo sv. starého zákona	4
§. 5. Písmo sv. nového zákona	6
§. 6. Písmo sv. starého i nového zákona sepsáno jest od mužů hodnověrných	7
§. 7. Písmo sv. původu jest božského	8
§. 8. Co nám vypravují knihy nového zákona o Ježíši Kristu	9
§. 9. Písmo sv. není jediný, dostatečný pramen zjevení náboženství	11
§. 10. V ústním podání chová se též slovo Boží	12
§. 11. Učení Kristovo jest čisté zjevení Boží	13
§. 12. Náboženství křesťansko-katolické a rozvržení jeho	15
§. 13. Rozvržení věrouky	16

Hlava první.

O Bohu a jeho vlastnostech.

§. 14. Jest Bůh	17
§. 15. Jeden toliko jest Bůh	18
§. 16. O vlastnostech Božích vůbec	18

A. Vlastností božského bytí.

§. 17. Bůh jest pouhý duch	19
§. 18. Bůh jest věčný	20
§. 19. Bůh jest neproměnitelný	21
§. 20. Bůh jest všudy přítomen (nesmírný)	22

B. Vlastností božské činnosti.

a) Božské poznání.

§. 21. Bůh jest vševědoucí	23
----------------------------	----

b) Vlastností božského chtění.

§. 22. Bůh jest všemohoucí	24
§. 23. Bůh jest neskončeně moudrý	26
§. 24. Bůh jest svrchovaně svatý	27
§. 25. Bůh jest nejvyšší spravedlivý	28
§. 26. Bůh jest neskončeně dobrotivý	29
§. 27. Bůh jest milosrdný a dlouho shovívající	30
§. 28. Bůh jest nejvyšší pravdomluvný a ve svých slíbech věrný	32
§. 29. Bůh jest bytost nejdokonalejší	33
§. 30. Bůh jest nejvyšší blažený	33
§. 31. Učení o nejsvětější Trojici Boží	34

Hlava druhá.

O Bohu Stvořiteli, Zachovateli a Řediteli všech věcí.

§. 32. Stvoření světa	37
§. 33. Bůh zachovává a řídí svět	39
§. 34. Původní stav prvního člověka a jeho povolání	39
§. 35. Duše lidská nesmrtelná jest	40

§. 36.	O anjelích	42
§. 37.	Osudy prvňích lidí	44
s. 38.	Vina a následky prvotního hřichu	45
§. 39.	Hřích prvňích rodičů všem lidem uškodil	46
§. 40.	Zaslíbení Vykupitele	47
§. 41.	Proč se nenaplnilo zaslíbení o Vykupiteli až za tak drahný čas	49

Hlava třetí.

O Ježíši Kristu, Vykupiteli člověčenstva.

§. 42.	Ježíš Kristus jest jediný Syn Boha Otce	51
§. 43.	Ježíš Kristus pravý Bůh	52
§. 44.	Ježíš Kristus pravý člověk	53
§. 45.	Ježíš Kristus pravý Bůh a zároveň pravý člověk	54
§. 46.	Ježíš Spasitel člověčenstva	56

Hlava čtvrtá.

O Bohu Duchu Svatém, Posvětiteli člověčenstva.

§. 47.	Zaslíbení a seslání Ducha svatého	59
§. 48.	Duch svatý jest třetí Božská osoba a pravý Bůh	60
§. 49.	Působení Ducha svatého. — Milost B oží	61
§. 50.	Milosti Boží nám velice potřebí jest	64
§. 51.	O sv. svátostech vůbec	65
§. 52.	O křtu svatém	67
§. 53.	O svátosti bířmování	69
§. 54.	O nejsvětější svátosti oltářní	72
§. 55.	O mši svaté	74
§. 56.	O svatém přijímání	76
§. 57.	O svátosti pokání	78
§. 58.	Čeho potřebí jest bychom dosáhli účinků svátosti sv. pokání	80
§. 59.	1. Zpytování svědomí	81
§. 60.	2. Žel a lítost	83
§. 61.	3. Pravý úmysl	84
§. 62.	4. Zpověď	85
§. 63.	5. Dostiučinění	87
§. 64.	O odpustcích	88
§. 65.	O svátosti posledního pomazání	89
§. 66.	O svátosti svěcení kněžstva	91
§. 67.	O svátosti stavu manželského	92

Hlava pátá.

O církvi.

§. 68.	Poněť a zřízení církve Kristovy	93
§. 69.	Nejvyšší hlava církve katolické	94
§. 70.	Vlastnosti pravé církve	96
§. 71.	Dle kterých známek můžeme poznati církev Kristovu?	98
§. 72.	Obcování svatých	100
§. 73.	O počtě Svatých	102
§. 74.	O přimluvě Svatých za nás	108

Hlava šestá.

O stavu člověka po smrti.

§. 75.	Soud soukromný	105
§. 76.	O očistci	105
§. 77.	O pekle	106
§. 78.	O nebi	107
§. 79.	O vzkříšení těla	107
§. 80.	Soud obecný	109

